אסף אגדות
מן התלמוד
חשבון

אַלע אגדות פון תלמוד

א זאמלונג פון אלע מעשיות, לעגענדען, פּאבעלען, אלעגאריען, אנעקדאטען, היסטאריש און ביאגראפישע ערצעה־לונגען, פּאעטישע און פילאזאפישע פּערל פון

גאנץ תלמוד בבלי און ירושלמי

אין דריי שייל

איבערזעצט פון ת ש ר " ס

נ ו י א ר ק

Publication Office: 185-187 East Broadway, New York

ת ר פ " ב

COPYRIGHT 1922

By ISRAEL J. ZEVIN

LEGENDS OF THE TALMUD

אלע אגדות פון תלמוד
דרימער טייל: ירושלמי

אינהאלט פערצייכנים

פון דריטען טייל

דיזער אינהאלט פערצייכנים צייגט אן ווי צו געפינען יעדען מאמר אין דיזען בוך און אויך אין גמרא.

פאר יעדע מסכת איז דא א בעזונדער אינהאלט פערצייכנים.

נאך דעם טיטעל פון יעדען מאמר קומט א ציפער. נאך דעם ציפער א העברעאישער מספר. דער ציפער צייגט אויף וועלכער זייט דער מאמר גענפינט זיך אין דיזען בוך. דער העברעאישער מספר צייגט אן דעם פרק פון דער מסכת.

צום ביישפיעל: דער ערשטער מאמר פון מסכת ברכות ירושלמי איז בעצייכענט: "דער אידישער מארגענשטערן, 5, פרק א." מיינט עס אז דיזע מעשה'לע געפינט זיך אין דיזען בוך אויף זייטע 5, און אין ברכות ירושלמי, אין פרק א.

אין די אנדרות פון ירושלמי ווערען אנגענעבען די פרקים אנשטאט די דפים, דאס איז ווייל דער תלמוד ירושלמי איז ניט נעדרוקט אין אלע דרוקען מיט די זעלבע גרויס פון די דפים.

ברכות

1. דער אידישער מארגענשטערן, 5, פרק א.
2. א חכם שטעהט העכער פון א נביא, 5, פרק ב.
3. דער מאסקירטער שווינדלער, 6, ב. זעה פסיקתא רבתי.
4. פון א גוטע זאך איז גוט צו רעידען, 7, ב.
5. דער פערלארענער משיח, 8, ב.
6. דער שהנער גארטען, 9, ב.
7. דער מוסר השכל פון א פייגענבוים, 10, ב.
8. וועניג געלעבט אבער פיעל אויפגעטהאן 10, ב.

9. די אבשאצוגג פון א צדיק, 11, ב.
10. די מאמע און די שטיעפמאמע, 12, ב.
11. א שפאם טהוט אמאל וועה, 13, ב.
12. דער לץ קריגט זיין שטראף, 14, ב.
13. די שבועה פון א נביא, 15, ח.
14. ניט צופיעל און ניט צו וועניג, 15, ח.
15. געלד און תורה, 16, ז.
16. געלערנט העפליכקייט, 17, ח.
17. די בעשאפונג פון פייער, 18, ח.
18. א פערטיגע תשובה, 19, ח.
19. דעם מענשען'ס בעסטער בעשיצער, 19, ט.
20. די זיכערסטע שטיצע, 19, ט.
21. דער קלייניר וואנדערער, 21, ט.
22. אן אנדענקען, 21, ט.
23. אז מען לערנט ניט פערגעסט מען, 22, ט.

פאה

1. דער כבוד פון א מוטער, 23, פרק א.
2. פאר א גוטע עצה, 24, א.
3. אנערקענט נאכ'ן טויט, 25, א. כתובות בבלי, יג.
4. טייערער פון פערל, 25, א.
5. פערשטעלטע לשון הרע, 16, א.
6. בעהאלטענע לשון הרע, 26, א.
7. גוטע מלאכים האבען זיי געהיט, 27, ג.
8. די אמאליגע גערעטענים אין ארץ ישראל, 28, ג.
9. א ביישפיעל פון עהרליכקייט, 30, ז.
10. ניט געוואלט קיין כבוד, 31, ח.
11. וועו דער שכר איז גרעסער, 31, ח.
12. דער לוין פון א כלל טהוער, 32, ח.
13. געמאכט צוריק פאר אן ארימאן, 32, ח.
14. דער יורד, 33, ח.
15. אן ארימאן מיט א בייטעל גאלד, 33, ח.
16. געגומען פאר אנדערע, 34, ח.

17. צדקה מיט שכל, 34, ח.
18. ערימע לייט אויף אַ זואַך, 35, ת.
19. כבוד צו בלינדע, 35, ח.
20. איינגעזונקענעם געלד, 37, ת.

דמאי

1. וועז איינער פערלאַזט זיך אויפֿן אַנדערען, 38, ג.
2. צוריקגעגעבען כפל כפליים, 39, א.
3. בעשטראפט פאר ניט געבען מעשר, 39, א.
4. די מויז און דער פערל, 40, א.
5. דער ריינער געוויסען, 40, א.
6. זיך ניט גלאַזט איבערבעטען, 41, א.
7. זיך געהיט פון פרעמדע, 42, ב.

כלאים

1. די שווערע פראַבע, 43, ט.
2. רבי'ס רעספעקט פאר ר' חייא, 45, ט.
3. די גרויסקייט פון ר' חייא, 46, ט.
4. געשטאַרבען אין דער פרעמד, 47, ט.

שביעית

1. וואס דער גוי איז אויסען געווען, 48, ד.
2. ליעבע צו דער חיים, 49, ט.

תרומות

1. די הינט האַבען זיך אַבגערעכענט, 50, ת.
2. אייזעלע נאַטורען, 51, ח.
3. דער טרייער הונט, 51, ח.
4. די טרייע חויז שלאַנג, 52, ח.
5. ער גיט אַב כבוד צום הונט, 52, ת.
6. דער יחיד פאר'ן כלל, 53, ח.
7. די שטראף פון שונא ישראל, 54, ח.

8. דער אומגעריכטער נס, 55, ח.
9. די האַרץ היינגט אַן בייטעל, 55, ח.
10. פון א פּאַסטוך א קעניג, 56, ח.

מעשר שני

1. עס וועגדעט זיך אַן דער צייט, 53, ד.
2. ר' ישמעאל בר' יוסי איז פּותר הלזמות, 59, ד.
3. אן אויסגעטראַכטער הלום, 60, ד.
4. די וויטקונג פון חלומות, 60, ד.
5. א חלום אויף איין פּוס, 60, ד.
6. שלעכטער הלום, סימן אויף גוטעס, 62, ד.

בכורים

1. כבוד צו א שוויגערפאטער, 63, ג.
2. א גרויסער קענער אבער אַחן מזל, 64, ג.

שבת

1. וועז קינדער לערנען, 66, א.
2. וועז א מענש וואַלט גיהאט צוויי מיילער, 66, א.
3. קיינער קען זיך ניט אליין, 67, א.
4. זיך איינגעקויפט ביי דער מצבט, 63, א.
5. ניט געפאַלגט די וואַרנונג, 68, ב., בר"ר, פּרק ו.
6. די תפלה פון א רבים, 68, ב.
7. ניט אַלע פּרויען זיינען גלייך, 69, ו.
8. א קרבן פּאר'ן צדיק, 70, ו.
9. א גוט וואַרט איז א נבואה, 71, ו.
10. משנה מקום משנה מזל, 71, ו.
11. אלץ וי איינער גלויבט, 72, ו.
12. חכמה בעשיינט דעם פּנים, 72, ח.
13. יהום אוז כבוד, 73, יב.
14. א נאַבעלער ביישפּיעל, 74, יד.
15. א צדיק'ס בטחון, 75, כב.

עזובין

1. פירגעהאַלטען א רבי, 76, ת.

פסחים

1. תורח און מעשים טובים, 78, ג.
2. קאַרג פאר זיך ניט פאר צדקה, 73, ד., אסתר רבת, ב.
3. ניט צוליעב כבוד, 79, ו.

יומא

1. דער שם המפורש, 81, ג.
2. אַבגעשוואכט דעם יצר הרע, 82, ו.
3. קינדער דאַרפען ניט פאַכטען, 83, ו.
4. אין דער מוטער'ס בויך, 83, ח., בבלי דף פב.

ראש השנה

1. געבענשט מיט לאַנגע יאָהר, 84, ב.
2. אַבגעלייגט שופר בלאָזען, 85, ד.

סוכה

1. א בלבול אויף אידען, 86, ת.—זעה אָנפאַנג אסתר רבת.

תענית

1. א רפואה צו שטאַמלען, 89, א.
2. מענשען מיט א גרויסען זכות, 89, א.
3. גאַט דער ארץ אפים, 92, ב.
4. א שותפותדיגער נאמען, 92, ב.
5. ניט אימער גילט דעם צדיק'ס זכות, 93, ג.
6. פאר דעם כבוד פון זיין רבי, 95, ג.
7. דער סוף פון א ליץ, 95, ג.
8. מיט דעם כח פון דער תורה, 96, ג.

9. בן כוזבא דער העלד פון ביתר, 97, ד.
10. ביתר האָט זיך געפרעהט אויפ'ן הורבן, 99, ד.

הגיגה

1. די אמת'ע וועכטער, 101, א.
2. די וועלט שטעהט אויף לויפט, 101, ב.
3. חושד געווען זיין רבי, 102, ב.

מועד קטן

1. דער כבוד פון ארץ ישראל, 104, ג.
2. רבי בעשטראפט בר קפדא, 104, ג.
3. די שווערע שיידונג, 105, ג.
4. וועמען מען קען ניט אויסמיידען, 106, ג.

יבמות

1. רבי'ס קעסט קינדער, 107, ד.

סוטה

1. די וויכטיגקייט פון שלום בית, 109, א., ויק"ר פרשה ט'.
2. כבוד פאר כבוד, 111, א.

כתובות

1. ר' יוסי הגלילי און זיין גרושה, 112, ז., בר"ר פרשה י"ז.

נדרים

1. רייכקייט דויערט ניט אייביג, 115, ט.

גטין

1. ר' דוסתאי'ס שרעק, 116, א.

בבא קמא

1. געלערנט און פערגעסען, 118, א.
2. זיך פערהיט פון חשד, 118, י.

בבא מציעא

1. צדקה בדרך כבוד, 119, ב.
2. דער אייזעל מיט'ן טייערען פערל, 119, ב.
3. עהרע דעם אידישען נאמען, 120.
4. אין רוים, גיעטהאן בעסער ווי די רזימער, 121, ב.
5. אלכסנדר מוקדון אין אַ פרעמד לאנד, 122, ב.
6. גנבים אין שוהל, 124, ב.

בבא בתרא

1. זיך פערהיט פון חשד, 125, ב.
2. פערזאָרגן די גאַנצע ירושה, 125, ח.

סנהדרין

1. איינגע'רוגז'ט דעם נשיא, 127, ב.
2. רעכפעקט פאר גרויסע לייט, 128, ב.
3. צדוק הדין, 129, ו.
4. זיך אַכגערעכענט מיט'ן מכשף, 130, ז.
5. א מכשפה אין לייזווימען, 131, ז.
6. קונצען פון מאגיקער, 133, ז.
7. דער טויט פון ישעיה הנביא, 134, יא.
8. די גרויסקייט פון תשובה, 134, יא.

הוריות

1. דער שכר פון צדקה, 136, ג.
2. ער פלענט אַבנארען און געבען, 136, ג.

אנמערקונג פון אבערזעצער

די אגדות פון תלמוד ירושלמי זיינען נאכן וועניג בעקאנט צוישען אידן, ווייל דער תלמוד ירושלמי ווערט זעלטן וועניג געלערנט אפילו פון לומדים. דארום איז צו האפען אז די אגדות פון דיזען דריטען טייל פון "אלע אגדות פון תלמוד", וועלען זיין א ווילקאמענע ערשיינונג ביי אלע קלאסען אידן.

דער איבערזעצער האט אויסגעלאזען יענע אגדות פון תלמוד ירושלמי וועלכע געפינען זיך אויך אין תלמוד בבלי און זיינען שוין איבערזעצט נעוואָרען אין די ערשטע צוויי טיילען פון דיזער זאמלונג.

דערפאר, יענע אגדות וואס זיינען אין תלמוד ירושלמי בעסער איבערגעגעבען געוואָרען אלס אין תלמוד בבלי, זיינען אריינגעגעבען געוואָרען דא, אין זייער אייגענע חיים.

די אָרטאָגראפיע פון נעוויסע נעמען און פלעצער אין דיזען טייל פון "אלע אגדות פון תלמוד", האט דער איבערזעצער איבערגענעבען אזוי ווי ער האט עס געפינען אין תלמוד ירושלמי, ניט מאכענדיג קיין שום ענדערונגען. ר' אליעזר ווערט אין ירושלמי גערופען ר' ליעזר, ר' אבא ווערט גערופען ר' בא, און אזוי ווייטער.

מסכת ברכות

1

דער אידישער מאָרגענשטערן

ר׳ חייא דער גרויסער און ר׳ שמעון בן חלפתא זיינען געגאַנגען צוזאַמען אין דעם טהאָ׳ ארבל׳, אין א פריהמאָרגען, אין אז דער מאָרגענשטערן האָט זיך דורכגעבראָכען א וועג דורך דער פינכטערניס פון דער נאַכט און האָט בעלויכטען די ערד, האָט ר׳ חייא געזאָגט צו ר׳ שמעון: "אָט אזוי איז די אידישע גאולה. פון אָנפאַנג לויכט עס אויף ביסלעכווייז, אָבער וואָס ווייטער ווערט די ליכטינקייט אלץ גדעסער און גרעסער".

2

א חכם שטעהט העכער פון א נביא

די וועלטער פון די זקנים, די געלעהרטע, שטעהען העכער פון די רייד פון די נביאים. די תורה האָט אָנגעזאָגט אז ווען עס קומט א נביא זאָל מען איהם ניט גלויבען, סיי־דען ער צייגט פריהער א צייכען, אדער א נס. אנדערש איז מיט דעם געלעהרטען, ווייל ער זאָגט נאָר דאָס וואָס ער

נויים און וואָס ער האָט נעלערנט. איהם דארף מען דאָרום גלויבען אויפ'ן וואָרט.

צו וואָס זיינען א זקן אין א נביא נענליכען? צו א מלך וואָס האָט ארויסגעשיקט צוויי בעאמטע אויף א שליחות אין א ווייטער פּראָווינץ. אויף איינעם האָט ער צו זיינע אונטערטאנען געשריבען: "אויב ער וועט אייך נים צייגען מיינעם א שרייבען, מיט א זיגעל און מיט צייכענס, זאָלט איהר איהם נים גלויבען". וועגען דעם אנדערען האָט ער געשריבען: "אפילו אויב ער צייגט אייך נים מיכעם א שרייבען, מיט א זיגעל און מיט צייכענס, זאָלט איהר איהם דאָך גלויבען".

אָט דאָס איז דער אונטערשייד צוישען א נביא און א געלערטען.

3

דער מאסקרטער שוינדלער

אין יענע צייטען פלעגט מען טראָגען תפילין א גאנצען טאָג. שפעטער האָט מען דעם מנהג אָבגעשאפט, אין דאָס איז צוליעב די שווינדלער. די מעשה איז אזוי געווען:

איינער א מאן איז געקומען פרייטאג אין א פּערמער שטאָדט, און אזוי ווי ער האָט ביי זיך געהאט א היבש סומע געלד, האָט ער געוואלט א זיכערען מענשען ביי וועמען ער קען די געלד בעהאלטען איבער שבת. וועו עס איז שוין נעווען באלד אָוועד איז ער אריין אין א שוהל, האָט ער דאָרט געזעהן איינעם שטעהן און תפלה טהאָן מיט תפילין אויפ'ן קאָפּ. האָט זיך דער אורח געטראכט: "איך דארף נים קיין בעסערען בטוח ווי דיזען מענשען וואָס טראָגט אויפ'ן קאָפּ די מצוה פון זיין בעשעפער". האָט ער אריסגענומען זיין בייטעל געלד און האָט דאָס געגעבען צום מאן מיט די תפילין.

אָבער שבת־צו־נאכט, וועו דער אירה איז געקומען אָבגענומען זיין געלד האָט דער מאן, וועמען ער האָט געטרויט, געליקענט שטיין און ביין. "ניט דיר האָב איך געטרויט", האָט דער אורח אויסגערופען מיט אויפרעגונג, "נאָר דיין

בעשעפער". און גלייך האָט דער אורח זיך אַוועקגעשטעלט אין שוהל און האָט אַזוי גע'טענה'ט צו גאָט: "רבונו של עולם! איך האָב געטרויט נאָר דיין הילגען נאָמען וואָס דער מאָן האָט געטראָגען אויף זיין קאָפּ. היינט ווי קענסטו צוזעהן אַז איך זאָל זיין געאָרט?" אין מיט א פערביטער־טער האָרץ איז ער אייגעשלאָפען אויף דעם זעלבען אָרט וואו ער האָט אַזוי גע'טענה'ט.

איז אליהו הנביא געקומען צו איהם אין חלום און האָט געזאָגט:

"נעה צו דער פרוי פון דעם שוויגדלעך און זאָג איהר אַז איהר מאָן האָט געהייסען דיר צוריק אָבגעבען די בייטעל געלד וואָס ער האָט שבת געבראָכט אהיים. גיב איהר א סימן אַז שטילערהייד עכטן זיי חמין אים פּכח און דבר אחר אום יום כפור, וועט זי דיר גלויבען".

דער אורח האָט זיך גלייך אויפגעכאָפּט. ער איז אַוועק צו דער פרוי, און הערעניג דעם סימן האָט זי איהם געגלויבט און האָט איהם אָבגעגעבען די געלד. וועז איהר מאָן איז געקומען און האָט זיך דערוואיסט אַז זי האָט אָבגעגעבען די געלד האָט ער איהר געזומען שלאָגען.

"פאר וואָס קומט מיר שלאָגען?" האָט די פרוי געפרעגט. "ער האָט דאָך מיר געגעבען א כימן וואָס קיינער, אויסער אונז ביידען, וויים דערפון ניט".

"אויב אזוי", האָט דער מאָן געזאָגט, "אויב די זאָך איז שוין בעוואוסט אַז מיר עכטן וואָס איז פערבאָטען, וועלען מיר זיך מעהר ניט בעהאלטען און טהאָן עפענטליך וואָס אונזער האָרץ גלוסט".

4

פון א גוטע זאך איז גוט צו רידען

אין קיין דור זיינען געווען אזעלבע שפאס טרייבער ווי אין דעם דור פון דוד המלך. וואָס פלעגען די פערשייטע יונגען פון יענער צייט טהאָן? זיי פלעגען גענהן און זיך אַוועקשטעלען ביי די פענסטער פון דוד'ס פאלאָסט און זיי פלעגען זאָגען: "דוד! וועז וועט שוין דער אויבערשטער

בויען דעם בית המקדש? וועז וועלען מיר שוין קענען נעהן אין נאָט׳ס חויז פון וועלכע דו זינגסט אַפּט?" נעמיינט האָ בען זיי מיט איהם זיך צו רייצען, אַבער דוד המלך פלעגט ענטפערען: "באָטש זיי מיינען מיך צו דערצאָרענען, דאָך, אַבוואָהל מיר איז ניט בעשערט דעם בית המקדש צו בויען, פרעהט עם מיך אז איך הער ווי מען רערט וועגען דעם".

5

דער פערלאָרענער משיח

אַמאָל איז געווען אַזא מעשה. אַ איד האָט נעאַקערט זיין פעלד. פלוצלונג האָט זיין אָקס אַנגעהויבען צו רעדען. איז גראדע פערבייגענגען אַן אַראַבער ווּאָס פערשטעהט אַקסען שפּראַך און האָט נעהערט דעם נעשרייי. זאָגט דער אַראַבער צום אידען: "דו, איד אייגער! מאַך פרויי דיין אָקס, לאָז אָב דיין כאָבע. הויגט איז תשעה באב".

גלייך ווי דער איד האָט דעם אָקס פרויי נעמאַכט, האָט דער אָקס ווידער אַנגעהויבען צו רעדען. זאָגט דער אַראַבער: "דו איד, דו איד אייגער! שפּאַן צוריק אוין דיין אָקס אין פיהר דיין כאָבע, ווייל אין הויגטיגען טאָג דארף משיח געבאָרען ווערען".

"ווייסטו ניט ווי איז זיין נאָמען?" האָט דער איד נע־ פרעגט.

"מנחם", האָט דער אַראַבער נעענטפערט.

"און ווי איז זיין פאָטער׳ס נאָמען?"

"חזקיה".

"און פון וואַנען קומט ער?"

"פון בירת מלכא, אין דער פראַווינץ בית לחם".

האָט דער איד פערקויפט זיין אָקס און זיין כאָבע און איז געוואָרען א סוחר פון קינדערשע קליידלעך. ער איז נע־ גאַנגען פון איין שטאָדט אין דער אַנדערער, ביז ער איז אַנ־ געקומען אין בירת מלכא. זיינען נעקומען די ווייבער פון דער שטאָדט און האָבען ביי איהם נעקויפט, נאָר איין פרוי האָט ניט נעקויפט. הערט דער סוחר ווי די ווייבער זאָגען צו דער פרוי: "דו מוטער פון מנחם! מוטער פון מנחם, קום און קויף עפעס פאַר דיין זוהן". האָט די פרוי

נענומען שילטען: "דערוואָרנען זאָלען ווערען מיינע שונאים, זעהט אין וואָס פאַר א מזל מיין זוהן איז געבאָרען געוואָרען — גראדע אין דעם טאָג וואָס דער בית המקדש איז חרב געוואָרען."

האָט דער סוחר צו איהר געזאָגט: "מיר האָבען א פער־זיכערונג אז אין דעם טאָג וואָס דער בית המקדש איז חרב געוואָרען אין דעם זעלבען טאָג וועט ער צוריקגעבויט ווערען". "אבער איך האָב קיין געלד פאַר וואָס צו קויפען", האָט די פרוי נעזאָגט.

"האָס ארט מיך ניט", האָט דער סוחר געענטפערט. "דו נעהם די סחורה אֶהן געלד, און אז איך וועל קומען אין א טאָג אָדער צוויי וועסטו מיר דאן בעצאָהלען".

א פאאר טעג שפעטער אז דער כוחר איז געקומען און האָט געפרעגט ביי דער פרוי: "וואו איז דיין קינד?" האָט זי געענטפערט: "פון דער צייט וואָס דו האָסט מיך געזעהען איז מיר א נרויסער אונגליק נעשעהן. ניט גוטע האָבען מיין קינד ביי מיר פון די הענד ארויסגעכאפט און ער איז מיט זיי פערשוואונדען נעוואָרען".

.6

דער שׂרֹפענער נאָרטען

וועז ר' חייא בר אדא אז נעשטאָרבען האָט איהם זיין רבי, ריש לקיש, מספיד נעווען, און ער האָט נעזאָגט דעם משל:

אמאל איז נעווען א מלך, האָט ער געהאט א זוהן וועמען ער האָט זעהר ליעב נעהאט. וואָס האָט דער מלך נעטהאָן? ער האָט פאר דעם זוהן נעפֿאָנצט א שׂהנעם נאָרטען. אין דער צייט וואָס דער זוהן פלעגט פאָלנען דעם טאטען פלעגט דער מלך זובען אין נאנצען לאנד, און וואו נאָר ער האָט נעזוכהן עפעם א שׂהנע פלאנצונג פלעגט ער איהר נעהמען און אייגפלאנצען אין נאָרטען. אבער וועז דער זוהן פלעגט איהם דערצאָרנען פלעגט דער מלך אויסהאקען אלע זיינע פלאנצונגען. אזוי איז אויך ניט אוכז. אין דער צייט וואָס די אידען באָלנען דעם וואָס זיצט אין זיין הויכען אָרט, זוכט ער איבער דער נאנצער וועלט, און וואו נאָר ער זעהט אן עהרליכען און אויפריכטיגען מענשען ביי די גוים ברייגט ער איהם אין שליסט איהם אן צו די אידען. אבער וועז די

אידען פאלגען איהם ניט נעהמט ער ביי זיי אוועק זייערע אייגענע צדיקים".

7.

דער מוסר השכל פון א פייגענבוים

רבי עקיבא אין זיינע הברים זיינען געוועבען אונטער א פייגענבוים און האבען געלערנט תורה. האבען זיי בעמערקט אז דער אייגענטהימער פון דעם פייגענבוים איז נעקומען גאנץ פריה און שטעהט ביי דעם בוים. האבען זיי נעזאגט צווישען זיך: "אפשר איז ער אינו חושד אז מיר נעהמען זיינע פייגען, לאמיר גיהן לערנען אויף אן אנדער ארט".

אויף מארגען, אז זיי זיינען שוין נעווען אויף זייער נייע עם ארט, איז צו זיי נעקומען דער אייגענטהימער פון דעם פייגענבוים און האט נעזאגט:

"מיינע הערען! איין מציה האט איהר נעטהאן מיט מיר און דאס איז ווען איהר פלעגט זיצען און לערנען אונטער מיין פייגענבוים, און יעצט האט איהר די מצוה אויך אווקגענומען פון מיר".

"מיר האבען נעמייגט אז די ביזט אונז חושד דאס מיר עסען דייגע פייגען", האבען זיי איהם ערקלערט, "אין דערפאר זיינען מיר אונעק".

האט זיי דער מאן ערקלערט אז אום צו פערהיטען ציטיגע פייגען אז זיי זאלען ניט פערוואריכט ווערען אויפ'ן בוים, דארף מען זיי ארונטערנעהמען אויידער די זון שיינט אויף, און דערפאר קומט ער פריהמארגענס צו היטען זיין בוים.

דאן האבען רבי עקיבא און זייגע חברים געזאגט: "פון דעם איז צו לערנען אז דער אייגענטהימער פון א פייגענבוים וויים די צייט ווען זייגע פייגען אהונטערצונעהמען, און אזוי וויים דער אויבערשטער ווען ער דארף צונעהמען זיינע צדיקים פון דער וועלט".

8

וועניג געלעבט אבער פיעל אויפגעטהאן

ווען רבי בון בר חייא איז אייננעשלאפען זיין אייבינען שלאף האט איהם רבי זעירא אזוי מספיד געווען:

"איך וועל אייך דערצעהלען א משל. א מלך האָט געדונגען א גרויסע צאָהל מענשען צו טהאָן אין ארבייט פאר אים. איז צווישען די ארבייטער געווען איינער וואָס האָט זיך מיט זיין ארבייט אויסגעצייכענט מעהר פון די אַנדערע, אין דערבאר איז ער דעם מלך זעהר געפעלען געוואָרען. וואָס האָט דער מלך געטהאָן? ער האָט גענומען דעם פעהיגען ארבייטער אין האָט מיט אים שפאַציערט און געשמועסט צוזאַמען, אזוי וויי ער וואָלט נעווען זיין גלייכען. אין אַוועג, וועו די ארבייטער זייען געקומען צום קעניג נעהמען זייער לוין, האָט דער פעהיגכטער פון זיי זיך אויך אַוועקגעשטעלט צוגלייך מיט אַלעמען אין האָט בעקומען פונקט אזוי פיעל געצאָהלט וויי יעדער פון זיי. האָבען די אַנדערע ארבייטער פראטעסטירט: "כ'טייטש! בכך הכל האָט ער היינט געארבייט בלויז א פאר שטונדען, בעת מיר האָבען געארבייט א גאנצען טאָג, אין געלט נעהמט ער גראדע אזוי פיעל וויי מיר. פאר וואָס טוט דאָס אים?" האָט זיי דער קעניג געענטפערט: "אָט דער איינער האָט אין צוויי שטונדען אויפגעטהאָן מעהר וויי ווער פון אייך אין א גאנצען טאָג". — אָט אזוי איז מיט רבי בון בר חייא. ער האָט געלעבט אויף דער וועלט בלויז א קורצע צייט, אָבער ביז זיין אָכט און צוויאַנציגסטען יאָהר האָט ער מעהר געלערנט ווי אן אַנדערער פון די בעסטע תלמידים קען לערנען אין הונדערט יאָהר."

9

די אַפשאַצונג פון א צדיק

יוען ר' לוי בר סיסי איז געשטאָרבען האָט דער פאָטער פון שמואל איהם אזוי מספיד געווען:

אמאל איז געווען א מלך און ער האָט געהאט א גאָרטען אין וועלבען עס זיינען געווען הונדערט וווינשטאָקען. און דיזע הונדערט וווינשטאָקען פלעגען יעדען יאָהר ארויסגעבען הונדערט פעבער וויין. איינמאל איז דעם גאָרטען אן אונגליק געשעהן אין עס זיינען פערבליבען בלויז פיפציג וווינשטאָקען, נאָכדעם פערציג, נאָכדעם דרייסיג, נאָכדעם צוואַנציג, נאָכדעם צעהן, אין צולעצט איז פערבליבען בלויז אייגער, אָבער דיזער אייגיגער וווינשטאָק פלעגט ארויסגעבען פון זיך די נאָכצע צאָהל הונדערט פעסער וויין. איז דיזער וווינשטאָק בייס קעניג געווען אזוי ליעב וויי דער

גאנצער גאַרטען. אזוי איז ר' לוי בר סיסי געווען בעל־ליעבט ביי גאָט ווי די גאנצע מענשהייט, ווייל ער איז געווען איין אייניגער וואָס איז פערבליבען אויף דער וועלט פֿיר א סך גרויסע צדיקים.

10

די מאַכט פֿון די שטיפֿמאַמע

אייגמאָל, אז רב כהנא איז געקומען אין ארץ ישראל פון בבל, האָט איהם בענעגענט אין גאָס א רישע אין האָט איהם אין שפּאָס געפרעגט: "וואָס הערט זיך עפּעס אויף יענער וועלט?"

"מען זאָגט אז דו דאַרפֿסט שטאַרבען", האָט רב כהנא געענטפערט.

און אזוי איז דאָס געשעהן. דער רשע איז גלייך געשטאַרבען.

שפּעטער האָט ער בעגעגנט א צוויטען. האָט איהם יענער אויך געפרעגט די זעלבע פראגע: "וואָס הערט זיך אויף יענער וועלט?"

"מען זאָגט אז דו דאַרפֿסט שטאַרבען", האָט רב כהנא דעם אנדערען אויך אזוי געענטפערט.

איז דער אנדערער אויך געשטאַרבען.

רב כהנא'ן האָט עס בעדויערט, אין ער האָט געזאָגט צו זיך: "וואָס טהוט זיך דאָ מיט מיר? איך בין געקומען אין ארץ ישראל אים צו פערדינען א מצוה, אין עס שטאַרבען גאָר מענשען צוליעב מיר! ניין, איך וועל בעסער אוועקגעהן פון דאנען".

איז ער געגאַנגען צו רבי יוחנן אין האָט איהם געפרעגט אזא פראגע:

"א מענש וואָס האָט א מאַמע וואָס האָט איהם פיינד אוו בעליידיגט איהם, און א שטיפֿמאַמע וואָס האָט איהם ליעב, צו וועמען זאָל ער בעסער געהן?"

"זאָל ער געהן צו דער וואָס האָט איהם ליעב", האָט רבי יוחנן געענטפערט.

רב כהנא איז נאָך דיזען ענטפער צוריק צוועק קיין בבל.

זיינען מענטשן נעקומען צו רבי יוחנן און האָבען איהם דערצעהלט אז רב כהנא איז צורויק קיין בבל.

"ווי?" האָט רבי יוחנן אויסגעשריען. "ער האָט דאָך פריהער נעדארפט נעהמען ביי מיר ערלויבנים".

"אָט די פראגע וואָס ער האָט דיך געפרעגט און דער ענטפער וואָס די האָכט איהם געגעבען איז די ערלויבנים", האָבען די מענשען ערקלערט.

די מאָמע איז א משל צו ארץ ישראל. די שטיעפמאָמע איז נעמיינט בבל.

11

א שפאם טהט אמאל וועה

וועז רבי זעירא איז געקומען פון בבל קיין ארץ ישראל איז ער אריין קויפען א פונט פלייש ביי א קצב, פרעגט ער דעם קצב: "וואָס קאָכט דער פונט פלייש?" ענטפערט דער קצב: "פופציג מנה און א פאטש". זאָגט רבי זעירא צו איהם: "איך וועל דיר נעבען זעכציג מנה, אָבער אָתן א פאטש". האָט דער קצב ניט נעוואָלט. האָט ער איהם נעבאָטען אכציג, נייגציג אין הונדערט, אָבער דער קצב האָט דורכאויס נעוואָלט אז רבי זעירא זאָל זיך לאָזען נעבען א פאטש.

"נו", האָט רבי זעירא נעזאָגט, "אויב אזוי איז ביי אייך די מאָדע וועל איך זיך שוין ניט שטעלען דאגענען. גיב מיר דעם פאטש".

אין אויענד איז רבי זעירא אריין אין א בית המדרש, וואו עם פלעגען זיך פערזאמלען די שטאדט־לויט, און ער האָט זיי נעפרעגט: "וואָס איז דאָס ביי אייך פאר א מי׳אים׳ע מאָדע, דאָס א מענש קען ניט עסען א שטיקעל פלייש סיידען ער לאָזט זיך פאטשען?"

"וואָס זאגסטו? וואָס איז עשיהן?" האָבען די שטאָדט־לויט נעפרעגט. זיי האָבען ניט פערשטאנען זייכע רייד.

האָט ער זיי דערצעהלט די נאנצע נעשיכטע. זיי האָבען גלייך נעשיקט נאָך דעם קצב, זייכען די שלוחים צוריקגעקומען אין נעזאָגט אז ער איז שוין טוים.

"אזוי שווער האָבטו איהם בעשטראָפט?" האָבען די שטאָדט־לייט געפרעגט כיי ר' זעירא. (זיי האָבען נעמיינט אז צוליעב זיין כעם איז דער קצב בעשטראָפט געוואָרען פון חימעל מיט'ן טויט.)

"איך שווער אייך", האָט ר' זעירא אויסגערופען, "אז איך בין נאָר ניט געווען בייז אויף איהם. דען איך האָב טאקע געמיינט אז ביי אייך איז אזא מאָדע, דאָס אָהן פעטש קריגט מען גארנישט צו עסען".

12

דער לץ קריגט זיין שטראָף

אז רבי יסא איז געקומען פון בבל קיין ארץ ישראל, האָט ער זיך אָבגעשאָרען די האָאר און נאכדעם איז ער אוועק זיך באָדען אין די קוואל וואָסערען פון טבריה. האָט איהם בעגעגנט א לץ און האָט איהם אין שפאָס דערלאָנגט א זעץ אין רוקען. ר' יסא האָט איהם אָנגעקוקט אין געזאָגט: "דיין האָלימוך איז א ביכעל צו לייז, מען האָט עס געדארפט פערקנייפען א ביסעל שטייפער". דאָס מיינט: מען דארף דיך הייזגען. שפעטער איז דער לץ ארייז אין א ערייכטס־הויז וואו א ריכטער האָט גע'משפט א מענשען פאר יזלה. דער לץ האָט זיך אָבגעשטעלט, בעטראכט וואָס דא קומט פאָר און געשמייכעלט.

"וואָ מיר", האָט דער ריכטער געפרעגט כיי דעם גזלן, "האָסטו אליין בענאָגען די גזלה, אדער דו האָסט געהאט א מיטהעלפער?"

דער גזלן האָט אריפגעהויבען זייער אייגען און האָט געזעהן ווי אייגער שטעהט אין לאָבט פון איהם. האָט ער, צייגענדיג מיט'ן פינגער אויפ'ן לץ, געזאָגט צום ריכטער: "אָט יענער איז געווען מיין מיטהעלפער אין דעם בערבר־כען."

דער ריכטער האָט זיך נעכטיגען צום לץ, איהם געבונדען, ביז ער האָט זיך מודה געווען אז ער האָט אמאָל גע'הרג'עט א מענשען צוליעב רויב. איז ער פער'משפט געוואָרען גע־האָנגען צו ווערען מיט דעם אנדער גזלן.

דער מנהג איז דאָן געווען, אז די פער'משפט'ע פלענען אליין מוזען טראָגען די תליות אויף וועלכע מען פלענט זיי

הײנגען. און ווי די צוויי זײנען געגאנגען מיט זייערע תליות איז אַנגעקומען רבי יסא. דער לץ האָט איהם דערקענט און געזאָגט: "מײן האַלזסוך וועט מען באלד פערבינדען גאַנץ שטייף, אזוי ווי דו האָסט געזאָגט".

13

די שבועה פון א נביא

אַחאָב איז געווען א שלעכטער מלך און א זינדיגער. איינמאָל, וועז אליהו התשבי איז אויף איהם בײז געוואָרען, האָט דער נביא געשוואָרען דאָס פאר פיעלע יאָהרען וועט אין לאַנד ניט זײן קײן טהוי און קײן רעגען. גאָט האָט געמוזט באַלוינען די שבועה פון דעם נביא, אַבער עס האָט איהם פערדראָסען וואָס דער נביא האָט געבראכט הונגער אויף א גאַנצען לאַנד צוליעב די זינד פון איין מענשען.

א צײט שפעטער, וועז אליהו האָט פון גאָט געבעטען, אז ער זאָל טהאָן א נס און לעבעדיג מאכען א טויט קינד, האָט גאָט איהם געענטפערט: "דו לאָז מיך געבען טהוי און רעגען, וועל איך לעבעדיג מאכען דעם טויטען קינד".

ר' יונה ניט אויף דעם מישל. אימיצער האָט צוגע'גנב'־עט ביי א דאָקטאָר זײן העכטעלע מיט רפואות. ווי נאָר דער גנב איז ארויס פון דאָקטאָר'ס הויז האָט ער געטראָפען זײן זוהן א פערוואונדעטען. איז דער גנב געקומען צום דאָק־טאָר אין האָט גענאָגט: "מײן האר דאָקטאָר! הייל מיר מײן זוהן!" האָט איהם דער דאָקטאָר געענטפערט: "געה אהן בריינג מיר צוריק מײן קעכטעלע מיט די רפואות, וועל איך קענען הײלען דײן זוהן". אזוי האָט דער אויבערשטער געזאָגט צו אליהו הנביא: "דו לאָז אומקעהרען טהוי און רע־גען וואָס האָלט אויף מענשען ביים לעבען, וועל איך לעבע־דיג מאכען דעם טויטען קינד".

14

ניט צו פיעל און ניט צו וועניג

רבי יהושע פון דרום ארץ ישראל האָט אזוי געזאָגט: עס זײנען דא דריי זאכען וואָס זײנען ניט גוט וועז זיי

זיינען צופיעל אדער צו וועניג, אבער זיי זיינען יא גוט אין א מיטעלער מאאס. דאס זיינען: זויער־טויג, זאלץ און דער לאזען זיך בעטען.

דער וואס לאזט זיך בעטען איז אזוי: צוערשט זאגט ער, ניין. ביי דער צווייטער אייגלאדונג שטאמעלט ער אונטער. און ביי דער דריטער אייגלאדונג לויפט ער אנט־קעגען.

רבי חונה איז אייגמאל געזעסען אין א שוהל. האט ער געזען וויי דער שמש איז צוגעשטאנען צו אייגעם אז ער זאל דאוונען פאר'ן עמוד, אבער יענער האט זיך עכטזאגט. נאכ'ן דאוונען איז דער וואס האט זיך געלאזט בעטען צוגע־גאנגען צו ר' אלעזר, וועלכער איז אויך געווען אין דער שוהל, און האט געזאגט: "דער רבי זאל אויף מיר ניט זיין בייז דערפאר וואס איך האב זיך געלאזט בעטען. איך בין ניט אויסגעשלאפען, און דערפאר האב איך ניט געוואלט דאוו־נען פאר'ן עמוד."

"ניט אויף דיר בין איך בייז געווען", האט ר' אלעזר געענטפערט, "נאר אויף דעם שמש וואס איז צו דיר אזוי צוגעשטאנען".

15

געלט און תורה

דריי הונדערט נזירים זיינען אייגמאל געקומען אין ירושלים צו בריינגען קרבנות פאר זיך, וויי דער דין איז ג־ווען. פאר הונדערט און פופציג פון זיי האט רבי שמעון בן שטח געפונען אן אויסוועג און האט זיי בעפריים פון בריינ־גען קרבנות. פאר די אנדערע הונדערט און פופציג האט ער קיין אויסוועג ניט נעפונען. איז ער אוועק צו יגאי המלך און האט צו איהם געזאגט: "עס זיינען דא יעצט דריי הונדערט נזירים און זיי דארפען האבען ניין הונדערט קרבנות, ווייל יעדער נזיר דארף בריינגען דריי קרבנות. און אזוי ווי זיי זיינען ארעם, גיב דו אין העלפט און איך וועל געבען די אנדער העלפט".

האט יגאי המלך געשיקט פיער חונדערט און פופציג

קרבנות, מיינענדיג אז שמעון בן שטח, וועלכער איז געווען זיין שוואגער, האָט אויך געשיינקט די זעלבע צאָהל קרבנות.

בייזע ציינגער האָבען אָבער אָבגעטראָגען דעם מלך, אז שמעון בן שטח האָט נאָרנישט געגעבען פון דאָם זייניגע. ווען ינאי האָט דאָם דערהערט איז ער געוואָרען שטאַרק בייז. שמעון בן שטח איז אַנטלאָפען אין חאָט זיך בעהאַלטען.

א צייט שפעטער זיינען געקומען צוגאַסט גרויסע שרהות, געזאַנדטע פון פערזישען קעניג. בעת זיי זיינען נעזעסען ביי ינאי המלך'ס טיש האָבען זיי געזאָגט: "מיר נעדענקען אז דא איז געווען אין אלטער מאן ווָאס פלעגט זאָגען זעהר קלוגע זאכען". האָט זיי ינאי המלך דערצוהלט די נאנצע מעשה, ווארום שמעון בן שטח האָט געמוזט אנטלויפען. האָבען די נעזאנדטע געזאָגט: "שיק נאָך איהם און לאָז ער קומען אהער. מיר וילען הערען זיינע קלוגע רייד". ינאי המלך האָט נעשיקט נאָך שמעון בן שטח און חאָט איהם נעגעבען א וחֹדש אז ער זועט איהם ניט טהאָן קיין בייז. שמעון בן שטח איז נעקומען אין האָט זיך אוועקגעזעצט צווישען דעם קעניג און די קעניגין.

"זאָג מיר", האָט איהם ינאי המלך געפרעגט, "פאר ווָאס האָסטו פון מיר חחס נעמאכט? חאָסט געזאָגט אז איך זאָל נעבען די חעלפט קרבנות און דו זועסט נעבען די אנדער חעלפט, אזן לכוף האָט זיך פרויסגעצייגט אז מעהר ווי מיין חעלפט חאָסטו ניט נעראַטט".

"איך האָב אויך נעגעבען מיין העלפט", האָט שמעון בן שטח נעענטפערט. "די חאָסט דיין העלפט בעצאָהלט פון דיין פערמעגען, דאָס איז נעלער, און איך האָב בעצאָהלט פון מיין פערמעגען, עס הייסט מיט תורה, וויל דורך מיין קענען די תורה חאָב איך אויסגעפונען א וחג צו בעפרייען הונדערט און פופציג נזירים פון קרבנות".

16

נעלעדנט העפליכקייט

אבא בר בר־חנה און רב הונא זיינען נעזעסען און נע־געסען, און ר' זעירא איז נעשטאנען און האָט זיי בעדיינט, ביים עסען האָט ער דערלאנגט א גלאָז ווין און א גלאָז וויסען אויל מיט דער זעלבער האנד. זאָגט צו איהם אבא בר בר־

חנה: "וואס טראָגסטו אין דער אנדער האנד?" (ער האָט געמיינט צו זאָגען אז ער האָט דעם בעבער ווייַן געדאַרפט דערלאַנגען מיט איין האנד און דעם בעבער אויל מיט דער אנדערער). אבוי וועלבער איז הערבי געוואָבען האָט עם פערדראָסען, און ער האָט זיך אַבערופען צו אבא ב' בר־חנה: "ניט נענוג וואָס דו זיצסט ווי א שרדה און דו לאָזט דיך בעדיענען פון איהם, בעגעהסטו נאָך א גרויסע זינד מיט דעם וואָס דו בעליידיגסט א כהן. ער דארף זיצען בהרחבה און דו דארפסט איהם בעריענען!"

17

די בעשאפנג פון פייער

ר' לוי זאָגט אין נאָמען פון רבי נחירא:

דאָס ליכט וואָס גאָט האָט בעשאפען אין דעם ערשטען טאָג איז געווען אזוי שטארק דאָס אדם האָט מיט דעם נעקענט זעהן פון איין עק וועלט ביז דעם אנדערען. וועז אדם איז אויף דער וועלט נעקומען האָט דאָס ליכט נעלויכטען זעקס און דרייסיג שטונדען כסדר, ציועלף שטונדען ערב שבת, ציועלף די נאכט פון שבת, און ציועלף שבת בייטאָג. זעהענדיג אז דאָס ליכט אין חערט נאָר נים אויף חאָט די נאנצע וועלט אויסגעבראכען אין א פרעהליכען געזאנג. אבער ווי דער שבת איז אוועק חאָט אנגעהויבען צו וועהען פינסטער, האָט אדם זיך געשראָקען. אט יעצט, חאָט ער געזאָגט צו זיך, וועט קומען דער בייזער שלאנג און מיך בייסען.

גראדע אין דעם מאָמענט האָט איהם נאָט צוגעשיקט צוויי שטיינער. אדם האָט נעקלאפט איין שטיין אן דעם אנדערען ביז עס איז פון דעם ארויס פייער. האָט ער גלייך נעמאכט א ברכה "בורא מאורי האש".

שמואל האָט געזאָגט: דערפאר מאכט מען די ברכה אויף פייער יעדען מוצאי שבת, ווייל אין דער צייט איז פייער בעשאפען געוואָרען.

18

א פּערטינג השבה

א גוי האָט אייגמאל בעגעגנט רבי ישמעאל'ן, האָט דער גוי איהם בעגריסט. "דיין ענטפער איז שוין געזאָגט געווא־ רען", האָט רבי ישמעאל געענטפערט. א ביסעל שפעטער האָט איהם בעגעגענט נאָך א גוי און דיזער גוי האָט איהם געשאָלטען. "דיין ענטפער איז שוין געזאָגט געוואָרען", האָט איהם רבי ישמעאל געענטפערט, אזוי ווי דעם ערשטען.

האָבען די תלמידים וואָס זיינען געגאַנגען מיט רבי ישמעאל'ן מפּרינגט: "רבי! דעם וואָס האָט דיך געשאָל־ טען האָסטו געענטפערט די זעלבע זאַך ווי דעם וואָס האָט דיך געבעגנט. ווי שיקט זיך דאָס?"

"איך האָב געמיינט דאָס וואָס שמעהט אין פּסוק, 'די וואָס שילטען דיך זאָלען זיין פערשטאָלטען און די וואָס בעגשען דיך זאָלען זיין געבענשט, אט דאָס איז דער פער־ טיגער ענטפער", האָט רבי ישמעאל ערקלערט.

19

דעם מעגשענ'ס בעסטער בעשיצער

ר' יודן האָט אזוי געזאָגט:

למשל, א מענש האָט א בעל טובח וואָס בעשיצט איהם. איז וועז דעם מענשען טרעפט עפּעס אן אונגליק און ער דאַרף נעהמן צום בעל טובה, נעהמט ער גיט אריין גלייך צו איהם אין הויז, נאָר ער שטעלט זיך אוועק ביי דעם טויער פון דעם בעל־טובה'ס הויז און בעט א דיענער אז ער זאָל מעלדען וויעז איהם צום בעל הבית. און ער אליין בלייבט שטעהן און וואַרט, און איז אין ספק, אפשר וועט דער בעל טובה איהם וויעדער זעהן, און אפשר ניט. אבער מיט דעם אויבערשטען איז ניט אזוי. אויב עם קומט אויף א מענשען אן אונגליק, דאַרף ער זיך ניט לאָזען מעלדען דורך א מלאך, דורך מיכאל, אדער דורך גבריאל, נאָר ער רופט צו איהם אליין אין הימעל און ער קריגט אן ענטפער.

רבי שמעון בן לקיש גיט אויף דעם אן אנדער משל:

וועו א מענש האָט א קרוב, איז אויב דער קרוב איז רייך קען ער איהם, אָבער אויב ער איז אָרים וויל ער פון איהם ניט וויסען. אָבער דער אויבערשטער איז ניט אזוי. וועו אידען זיינען אפילו אויפ'ן נידעריגסטען שטאפּעל רופט ער זיי "אחי ורעי" — מיינע ברידער אוו פרייגד.

20

די זיבערטע שטיצע

ר' פּנחס דערצעהלט:

איינמאָל איז מיט רב'ן פּאָרגעקומען אזא נעשיכטע. רב איז נעגאַנגען פון חמתא דטבריא. האָבען איהם אין וועג בענעהמט איניגע רויסער. "ווער אין וועמעס ביזטו?" האָבען זיי איהם נעפרעגט. "איך נעהער צו אכפּסיינוס'עס מענשען". האָבען די רויסער איהם צירוק נעלאָזען. אין אוועגד, אז די רויסער זיינען נעקומען צו אכפּסיינוס, האָבען זיי צו איהם נעזאָגט: "ווי לאַנג וועסטו האַלטען די אידען אונטער דיין שוץ?" האָט דער הערשער זיי נעפרעגט: "נעזיען וואָס פּרענט איהר מיך אזא פּראַגע?" האָבען זיי איהם דערצעהלט: "מיר האָבען בענעמען אין וועג א אידען, אוו אז מיר האָבען איהם נעפרעגט וועי ער איז אוו צו וועמען ער נעהערט, האָט ער נעענטפערט אז ער איז פון דיינע מענשען".

"אוו וואָס האָט איהר איהם נעטהאָן?" האָט דער הערשער נעפרעגט.

"עס איז נענוג פאר איהם אז מיר האָבען איהם נעלאָזט נעהן", האָבען די רויסער נעענטפערט.

"איהר האָט גוט נעטהאָן", האָט אכפּסיינוס נעזאָגט.

פון דעם קען מען לערנען א מוסר. מה דאָך אז אייגער האָט זיך בעשיצט מיט דעם נאָמען פון א מענשען איז ער נערעטעט נעוואָרען, היינט ווי זיבער איז שוין דער מענש וואָס היינגט אָן זיין בטחון אין גאָט.

21

אן אנדענקען

אליהו האָט געפרעגט ביי רבי נהוריי: "צו וואָס האָט דער אייבערשטער בעשאפען שקצים און רמשים און אלע מיאוס'ע בעשעפענישן? אין זיין שהנער וועלט?"

"זיי זיינען בעשאפען געווארן צולייב א צווועק", האָט רבי נהוריי געענטפערט, "וען די מענשען פערזינדיגען זיך, גיט דער אויבערשטער א קוק אויף די שקצים און רמשים אין זאָגט: מיר דאָך די וואָס די וועלט האָט פון זיי קיין נוצען אין איך לאָז זיי לעבען, דארף איך דאָך די מענשען, וואָס בריינגען יא נוצען, אידאי לאָזען לעבען".

22

וער קלינגט וואנדערער

רבי תנחומא דערצעהלט:

אמאל איז א שיף מיט גוים געפאנגען איבער דעם גרויסען ים. און אויף דער שיף האָט זיך געפינען א קליינער אידישער אינגעלע. אין מיטען דער רייזע האָט אויסגעברא־כען א גרייסער שטורם, האָט יעדער גוי גענומען זיין געטשקע אין האַנד אין האָט צו דעם געבעטען און געשריען, אבער עם האָט נארניט געהאָלפען, דער ים איז גיט שטיל'ער גע־ווארען. זהעגדיג, זו זייער מעשיקעם העגען גיט העל־פען, האָבען זיי געזאָגט צום אידישען אינגעלע: "זוהנינקע שטעה אויף אין בעט ביי דיין נאָט, דען מיר האָבען גע־הערט, או ער ענטפערט אויך יעדען מאָל וואָס איהר שרייט צו איהם, און או ער איז שטארק און מעכטיג". גלייך האָט זיך דער אינגעל אי מעשטעלט אין האָט גישריען און גע־שריען און געבעטען מיט'ן גאנצען האַרצען. גאָט האָט זיין תפלה אנגענומען אין האָט דעם ים איינגעשטילט.

וען די שיף האָט זיך אביעשטעלט ביים האפען, איז יעדער פון די פאסאזשירען ארונטער זיך אייגקויפען זא־כען. נאָר דער אידישער אינגעל איז פערבליבען אויף דער שיף און איז גיט ארונטער. האָבען זיינע מיטרייזענדע גע־

פרעגט: "דו ווילסט נאָר ניט קויפען?" האָט ער צו זיי געזאָגט: "וואָס ווילט איהר פון מיר? איך בין ניט מעהר ווי אן ארימער וואנדערער!"

"וואָס?" האָבען זיי געזאָגט צו אירם, "דו ביזט אן ארימער וואנדערער? נייַן, מיר זיינען די ערימע וואנדערער. אָט זיינען מיר דאָ אין אינזערע געשטעלט זיינען אין בבל. אנדערע פון אונז זיינען דאָ און זייערע געשטעלט זיינען אין פרס. אין אפילו די וואָס זיינען דאָ אין האָבען זייערע געשטאלט מיט זיך, האָבען אייך קיין נוצען פון זיי. אָבער דו, וואו נאָר דו קומסט, אין דיין נאָט מיט דיר, און וואו נאָר דו רופסט איהם ענטפערט ער דיר".

23

אז מען לעדעמט ניט, פערגעסט מען

רבי שמעון בן לקיש האָט אזוי געזאָגט:

איך האָב געזעהן אין א כפר, אז דער וואָס פערפעהלט לערנען תורה איין טאָג, פערגעסט ער וואס ער האָט נעלערנט אין צווי טעג.

און ער האָט גענעבען אויף דעם א משל:

צוויי מענשען זיינען געאנגען אין וועג. איינער איז געגאנגען פון איין שטאָדט, דער צווייטער פון אן אנדער שטאָדט. האָבען זיי זיך צוזאמענגעטראָפען אין אן אכסניא. נאכדעם האבען זיי זיך צושיידט. איינער איז אוועק אין איין וועג, דער צווייטער אין אנדער וועג. וען יענער איינער פון זיי איז אבגענאנגען בלויז איין מייל, זיינען זיי געוואן ווייט איינע פון די אנדערע שוין צווי מייל.

און נאָך א משל איז דאָ אויף דעם:

א מיידעל האָט געליעבט א בחור פיר א לאנג צייט, און זי האָט געוואָרט ביז ער וועט מיט איהר חתונה האָבען. אזוי לאנג ווי ער האָט נאָך געדענקט מיט איהר חתונה צו האָבען, איז זי געוועבען און געוואָרט אויף איהם. אָבער גלייך ווי ער האָט זיך פון איהר אָבגעשיידט אין האָט חתונה גהאט מיט אן אנדער מיידעל, האָט זי חתונה גהאט מיט אן אנדער בחור. און אזוי האָבען זיך די אמאָלינע הייכ־געליעבטע זיך דערווייטעדט איינער פון אנדערען אויף אימער.

מסכת פאה

ו

דער כבוד פון א מוטער

אייגמאל איז רבי טרפון קראנק געוואָרען און די חכמים זייגען געקומען איהם מבקר חולה זיין. האָט רבי טרפון'ס מוטער צו די געזאָגט: "דבותי, בעט גאָט פאר מיין זוהן, חייל ער האָט מיר אָבגענעבען א סך כבוד, נאָך מעהר ווי א זוהן דארף אָבגעבען א מוטער".

"וואָס ער האָט געטהאָן? " האָבען די חכמים געפרעגט. האָט זי זיי דערצעהלט, דאָס וועז זי איז איינמאל גענאנגען אין הויף שבת און עס האָט זיך צוריסען איהר פאנטאָפעל, האָט ער אוכטערגעלייגט זייגע בייגדע הענד אונטער איהרע פיס און זי איז אויף זייגע הענד גענאנגען ביז זי איז געקומען צו איהר בעט. האָבען די חכמים געזאָגט:

"וועז אפילו ער זאָל דיר אָבגענעבען א מיליאָן מאל אזוי פיעל כבוד, וואָלט ער נאָך אלץ ניט ערדייכט דעם כבוד וואָס די תורה האָט נעהייסען מען זאָל אָבגעבען צו עלטערן".

די מוטער פון רבי ישמעאל איז אייגמאל געקומען און האָט איהם בערקלאָגט פאר די אידישע לעהרער, און זי האָט צו זיי געזאָגט: "שרייט אן אויף ישמעאל מיין זוהן, ער גיט מיר ניט אָב געגוג כבוד". וועז די לעהרער האָבען דאָס נעהערט, זייגען זייערע פנים'ער שטארק רויט געוואָרען, און זיי האָבען פערשעהמט געוועדט צוויישען זיך, איז דאָס מעגליך אז ר' ישמעאל זאָל ניט אָבגעבען כבוד א מוטער?

נאכדעם האָבען זיי געפרענט זיין מיטער: "זאָג אונז, וואָס האָט ער דיר געטהאָן?" האָט זי דערצעהלט אזוי: "וועז ער קומט אהיים פון בית המדרש, ווייל איך וואשען זיינע פיס און טרינקען די וואסער, אבער ער לאָזט מיך ניט". האָבען די לעהרער געזאָגט צו רבי ישמעאל: "אזוי וי דאָס איז דער וויללען פון דיין מוטער, איז דאָס אויך איהר כבוד, און דו מוזט איהר פאָלגען".

רבי זעירא פלעגט אימער האָבען פערדרוס אין פלעגט זאָגען: "חלואי וואָלט איך געהאט א פאָטער ביט א מור טער, כדי איך זאָל זיי קענען געבען כבוד אין האָבען גן עדן." אבער נאכדעם ווי ער האָט געהערט די צוויי געשיכטען ותגען רבי טרפון און וועגען רבי ישמעאל, האָט ער געזאָגט:

"העבענשט זאָל זיין דער אייבערשטער, וואָס איך האָב ניט קיין פאָטער און ניט קיין מוטער, ווייל ניט ווי רבי טרפון וואָלט איך געקענט טהאָן און ניט איך וואָלט אויף זיך אננעטומען צו טהאָן וואָס רבי ישמעאל האָט געמוזט טהאָן".

.2

פאר א גוטע עצה

אויגמאל זיינען רבי יונתן און רבי יאשי געזעסען צוזאמען. איז אריינגעקומען א מאן און האט זיך אריינגעבויגען צו דער ערד און האט געקוסט ד' יונתנ'ס פיס. "וואָס פאר א גוטעס האָבטו אירם געטהאָן, וואָס ער ליבט דיינע פיס?" האָט רבי יאשי געפרעגט. האָט ר' יהונן געענטפערט:

"מיט א צייט צוריק איז דער מאן געקומען צו מיר און האָט זיך בעקלאגט אויף זיין זוהן, אז ער ניט איהם ניט אויף צו לעבען. האָב איך דעם פאָטער אן עצה געגעבען, אז ער זאָל נעהן אין בית המדרש און מאכען גוואלדען געגען זיין זוהן באר'ן גאנצען עולם, כדי דער זוהן זאָל זיך שעהמען. מיין עצה האָט געהאָלפען, און דערפאר איז דער פאָטער מיר אווי דאנקבאר".

3

אנערקענט נאָרן טויט

ר' שמואל בר רב יצחק האָט שטארק געהאלטען פון דער מצוה משמח צו זיין חתן כלה.אויף א חתונה פלעגט ער נעהמען א צווייגעל פון א הדס און פלעגט מיט דעם טאנצען פאר דער כלה. איינמאל האָט איהם רבי זירא נעזעהן אזוי טאנצען, האָט זיך ר' זירא פערשעהמט און בעהאלטען, זאָגענדיג: "זעהט ווי דער אלטער פיהרט זיך אויף. עס איז דאָך פשוט א שרעק!"

ווען ר' שמואל איז נעשטאָרבען, האָט דריי שטונדען כסדר נעדונערט און נעבליצט און א בת קול פון הימעל האָט אויסגערופען: "נעשטאָרבען איז ר' שמואל בר רב יצחק! נעהט און טיילט איהם די לעצטע עהרע, ווי ער פערדיענט!" און ווען דער שלם איז נעקומען צו זיין לויה, איז ארונטער א פייער פון הימעל, אין דער פאָרמע פון א מירטהענצווייג, א צווייג פון א הדס, און האָט זיך צווישטעלט צווישען די מטה פון דעם נפטר און דעם גרויסען עולם. און דאן האָבען אלע געזאָגט, אז די גרויסע עהרע וואָס מען האָט ר' שמואל'ן בעוויזען פון הימעל איז דאָס צוליעב דעם וואָס ער האָט משמח חתן כלה נעווען מיט א צווייגעל פון א הדס.

4

טיעד פון פעל

א גרויסער שרה מיט'ן נאָמען ארטבן האָט נעשיקט צו רבינו הקדוש (רבי יהודה הנשיא) א טייערען פערל, וואָס איז נעווען כמעט אונמעגליך אָבצושאצען זיין גרויסען ווערטה. אבן דאָך דעם שליח האָט ער אנגענאָמען צום נשיא: "שיק מיר א שהנצ כתנה וואָס זאל האָבען אן עהנליכען ווערטה". נעהמט רבי אבן שיקט איהם אריין א כיזוה. קומט אן פון ארטבן אבן אכפרגט: "וואָס איז דאָס? איך האָב דיר געשיקט א זאך פון אנדערשעבאָרען ווערטה, נעהמסטו אבן שיקט מיר דערפאר א זאך וואָס איז ווערטה א פולר, א שלייכע מטבע!"

דאַרויף האָט איהם רבי נעענטפערט: "דיין פערמע־
גען מיט מיין פערמעגען צוזאַמען קען מען נאָך ניט פער־
גלייכען מיט דעם ווערטה פון דער מזוזה. דו האָכט מיר נע־
שיקט א זאַך וואָס איך דאַרף היטען, און איך האָב דיר נע־
שיקט א זאַך, וואָס היט דיך, אפילו אין שלאָף וועט עם
דיך אָבהיטען"

5

פערשטעלטע לשון הרע

לשון הרע איז דאָ אָפענע און עס איז דאָ אויך פער־
שטעלטע.

אין א מארק פון לייכטאָגד העגדלער האָבען זיך אייני־
מאָל פערזאַמעלט רעקרוטען, וועלכע האָבען נעדארפט נעהן
דיענען דעם מלך. איז דאָרט נעווען אייגער מיט'ן נאָמען
חובץ און ער האָט זיך נעוואָלט אויסדרעהען פון דיענסט.
איז ער צו דער פערזאַמלונג ניט נעקומען. האָבען אייניגע
מענשען פון די פערזאַמעלטע א פרעג נעטהאָן: "וואָס וויל
לען מיר חיינט עסען צו מיטאג? " האָט אייגער זיך אָב־
נעריפען: "חיינט וועלען מיר עבען חובץ! " (קעז).

פון דעם וואָרט חובץ—קעז, האָט מען זיך דערמאָנט
אויף חובץ דעם מענשען, וואָס איז ניט נעקומען ארבייטען
פאר'ן מלך. האָבען דעם מלך'ס בעאמטע נעפאָדערט: "וואָל
חובץ אויך קומען טהאָן זיין ארבייט!"

וועו ר' יוחנן האָט נעהערט פון דער נעשיכטע, האָט ער
נעזאָגט: "דאָס איז נעווען א בערשטעלטע לשון הרע".

6

בעהאלטענע לשון הרע

צפורי איז נעווען א שטאָדט פון גרויס נעלעהרטע,
חכמים און בעלי עצה. איינמאָל האָבען זיי נעהאָט א פער־
זאַמלונג טאָג אין וועלכען אלע זיינען זיך צוזאַמענגעקומען
צו טהאָן ארבייט פאר'ן קעניג. האָט זיך דאָרט נעפונען אייי־
נער א מאן מיט'ן נאָמען יוחנן וועלכער האָט זיך נעוואָלט
אויסדרעהען פון דער ארבייט און ער איז ניט נעקומען. האָט
אייגער פון די פערזאַמעלטע א זאָג נעטהאָן צום אנדערן:

"וועלען מיר דען היינט ניט געהן מבקר חולה זיין ר' יוחנן?" (און גראדע איז דאן ר' יוחנן טאקע געווען קראנק.) אבער ווי דער מאן האט אנגעהויבען צו רעדען וועגען רבי יוחנן, האבען זיך די אנגעזעע מענשען דערמאנט אן דעם יוחנן וואס האט פערפעהלט צו קומען צו טהאן זיין ארבייט פאר'ן מלך. תא־בען זיי אנגעהויבען צו שרייען: "וואל יוחנן אויך קומען און טהאן זיין ארבייט גלייך מיט אתנו!"

ווען רבי שמעון בן לקיש האט פון דעם נעהערט, האט ער בעמערקט: "דאס איז בעהאלטענע לשון הרע".

7

גוטע מלאכים האבען זיי נעהויט

ווען די אידען האבען נעהאט זייער לאנד און זיי פלענען דרויי מאל אין יאהר פערלאזען זייערע חיזוק און ניטער און זיך לאזען נעהן נאך ירושלים, פלענען זייערע היזער און ר' פנחס דערצעהלט אזא געשיכטע:

זייער ווירטשאפט אבגעהיט ווערען דורך נסים.

אין אשקלון האבען נעהאנדעלט צווי אידען, ברידער. האבען זיי געהאט גוי'אישע שכנים. איינמאל האבען די גוי'אישע שכנים אבגעמאכט צוישען זיך, אז ווען די צווי אידען וועלען אוועקפאהרען נאך ירושלים, אויף יום טוב, עולה רגל זיין, וועלען זיי צונעהמען די נאנצע האב און גוטס פון די אידען. ווען די אידען זיינען אוועק נאך ירושלים האט דער אייבערשטער צונעשישקט צווי מלאכים, אין דעם נעשטאלט פון די צווי ברידער, און די צווי מלאכים פלענען ארייז און ארויס פון די צווי אוידישע הייזער. האבען די גוי'אישע שכנים נעמיינט אז די אידען זיינען נאך אין דער היים, און זיי האבען מורא נעהאט זיך צוריהרען צו זייער פערמענען.

נאך יום טוב זיינען די צווי ברידער צוריק נעקומען אהיים און זיי האבען נעבראכט מתנות פאר זייערע שכנים. האבען זיי די גוים נעפרעגט: "וואו זייט איהר דען נעווען? דאכט זיך איהר זייט נאר די נאנצע צייט נעווען אין דער היים".

"מיר זיינען געווען אין ירושלים", האבען די אידען נעענטפערט.

"טאָ וועמען האט איהר עס איבערגעלאָזען אין דער הייס צו היטען אייער פערמעגען?" האבען די גוים געפרעגט.

"מיר האבען קיין מענשען ניט איבערגעלאָזען", האבען די אידען נעענטפערט.

די שכנים האָבען דאָן פערשטאַנען אז דאָ איז די אידען נעשעהן א נס.

האבען די שכנים אויסגערופען: "נעבעניש זאל זיין דער גאָט פון די אידען וואס פערלאָזט זיי ניט אין הלואי פערלאָזט ער זיי ניט אויף ווייטער".

אייגער איז אַוועק נאָך ירושלים, עולה רגל זיין, און האָט איבערגעלאָזען אין דער היים א גרויסע מאָכ תבואה. און ווען ער איז צוריק אהיים נעקומען האָט ער נעפונען אז לייבען זיצען ארום זיין תבואה און היטען אז גנבים זאָלען עס ניט צונעהמען.

אן אנדערער איז אַוועק נאָך ירושלים אויף יום־טוב, און האָט איבערגעלאָזען א גאנצע הויז מיט היהנער אָהן א שומר. ווען ער איז אהיים נעקומען האָט ער נעפונען א גרויסע צאָהל צוריקענע קעץ נעבען די היהנער.

נאָך א נס: אייגער איז אַוועק נאָך ירושלים אויף יום טוב און האָט פערגעסען צו פערשליסען די טיהר פון זיין הויז. ווען ער איז צוריקגעקומען אהיים האָט ער נעפונען א שלאַנג ארומגעוויקעלט אויף דער קליאַמקע פון דער טיהר.

8

די אמאָלינע נערעטענים אין ארץ ישראל

ר' אבוהו און נאָך צוויי תנאים זיינען אוינמאָל פערבייגענאנגען א נאָרטען אין אָרט וואס האט נעהייסען חורין. האָט זיי דער פאַכטער אַרויסנעבראַכט פון גאָרטען פערזיכעס. זיינען זיי נעווען אזוי גרויס, דאָס פון איין אייצינען פערזיכע האָבען נעגעסען די דריי תנאים אין אויך

די מענשען וואָס האָבען געפיהרט זייערע אייזלען, און דאָך האָבען זיי ניט געקענט אויפעסען די נאָנצע פרי און א גרויסען טייל האָבען זיי געמוזט איבערלאָזען. מען האָט דאָן משער געהיען אז די פערזיכע איז געווען אזוי גרויס ווי א גרייבער טאָפ וואָס האָט זיך דאָן נעפונען אין דעם דאָרף חניכה. אין דעם טאָפ האָט געקענט אריין הונדערט סאה לינזען.

א צייט שפעטער זיינען די זעלבע תנאים ווידער פערביי־געגאַנגען דעם נאַרטען און אז זיי האָבען זיך דערביי אָב־געשטעלט האָט זיי דער פאַכטער ווידער אַרויסגעבראַכט פערזיכעס, אבער דיית זיינען שוין געווען אזוי קליין דאָס צוויי אָן דריי שטיק האָבען געקענט אריין אין איין האַנד. ווען די תנאים האָבען געזעהן די פירות זיינען אזוי קליין, האָבען זיי געמיינט אז די פערזיכעס קומען פון אַן אַנדער בויב, האָבען זיי געזאָגט צום פאַכטער: "גיב אונז פון דעם יעלבען בערים פון וועלבען רז האָסט אונז געגעבען מיט עטליכע טעג צהריים". האָט זיי דער פאַכטער געענטפערט: "הייַנ זיינען פון דעם זעלבען בוים ווי יענע".

דאָן האָבען די תנאים אויף דער פאַסירונג געזאָגט דעם פסוק: "די פרזכטבארע לאנד איז געוואָרען א ווייסטענים צוליעב די זינד פון איהרע איינוואוינער".

ר' חניכא דערצעהלט דאָס וועג ער איז געווען אין אַרט אין ארץ ישראל, האָט ער געזעהן א מורא'דיג גרויסען באַלסערבוים. האָט ר' חניכא אראָבגענומען פון זיך זיין נאַרטל און דעם נאַרטל פון זיין דיענער וואָס האָט אָנ־געטריבען זיין אייזל, און מיט די צוויי נאַרטלען האָט ער נעוואָלט ארוממעסטען דעם שטאַם־וואַרצל פון בוים, אבער ביידע נאַרטלען האָבען דעם שטאַם־וואַרצל ניט געקענט ארומנעהמען. נאָכדעם האָט ער אָבגעשניטען א באַקסער האָט ער אייַנגעשמירט זיין נאָנצע האַנד אין האָניג.

ר' פרידא האָט געהאַט א ווייַן־נאַרטען וועלבער איז ג־ווען זעהר נערַאָטען און האָט געהאַט א שם איבראל. האָט צו אימם רבי אייַנמאל געזאָגט: "וועסטו מיר צייגען א גרויסע טרויב ביי דיר אין נאַרטען פון וועלבע איך האָב

געהערט דערצעהלען?" האט ר' פרידא געזאגט: "קום, איך וועל דיר צייגען".

אזוי ווי זיי זיינען געגאנגען צום גארטען, האט רבי פון ווייטען געזעהן ווי אין ווייז־גארטען שטעהט א גרויסער אקס. האט רבי געזאגט צו ר' פרידא: "אט דער אקס וואס שטעהט דארט אין גארטען קען גאר קיין שאדען ניט טהאן?"

"אט דאס וואס דו זעהסט", האט ר' פרידא ערקלערט, "איז ניט אן אקס, נאר די טרויב וועלכע דו האסט געווענלט זעהן".

האט רבי מיט בעגייסטערונג אויסגערופען: "דער בית המקדש איז שוין חרב געווארען אזן דו, געבענשטע טרויב, ביסט נאך אלץ אייגנע'עקשנ'ט אזן האלטסט זיך נאך ביי דיין גראמענקייט!"

אין אן אויגענבליק איז די טרויב פערשוואונדען נע־ווארען. מען האט זי געזוכט איבעראל אזן ניט געפונען. האט מען דאן פערשטאנען אז רבי'ס רייד האבען דעם שאדען געבראכט.

9

א בישפיעל פון עהדלעכקייט

ר' חנינא האט געהאנדעלט מיט האניג. האט ער גע־האט צוויי סארטען, ביהנען־האניג אזן האניג פון זיסע פרוכ־טען. איינמאל זיינען דורכגעפארען רייזענדע אזן האבען ביי איהם געקויפט האניג, האט ער זיי על פי טעות פער־קויפט פרוכטען האניג אנשטאט ביהנען האניג, אזן דאס איז דאך בעוואוסט אז ביהנען האניג איז בעסער פון פרוכ־טען האניג. א ציים שפעטער זיינען די רייזענדע ווידער געווען ביי איהם, האט צו זיי ר' חנינא געזאגט: "איך וויל אייך ניט אבנארען. די האנט וואס איך האב אייך פער־קויפט אויף דעם פרייז פון ביהנען האניג איז געווען בלויז פרוכטען האניג, אזן דארום וויל איך אייך אומקעהרען דאס געלד וואס איך האב ביי אייך אויבערמענומען".

"נייין", האבען די מענשען געזאגט, "דו האסט אונז ניט גענארט. מיר האבען מסתמא בעדאנקט האבען פרוכטען האניג".

אָבוּאָהל רבי הינא האָט אויפגעזעהען אז ער האָט די מענשען ניט געקאָרט אין זיי האָבען בעקומען די ריכטיגע האַנט, וואָס זיי האָבען געוואָלט האָבען, דאָך האָט ער פון דאָס גלעזל וואָס ער האָט ביי זיי איבערגענומען אויף דעם מקה ניט געוואָלט געניסען: און ער האָט פאָר דעם גלעזל אויסגעבויט א שוהל אין ציפורין.

10

ניט געוואָלט קיין כבוד

ר' יוסי איז אויפגעקומען אין דער שטאָדט כפרא צו בעשטימען פּרנסים, צדקה גבאים. האָט קיינער דעם אמט ניט געוואָלט אָננעמען, ווייל אלע שטאָדט־לייט האָבען פיינט געהאַט כבוד. האָט ר' יוסי פאָר זיי געהאַלטען אזא רעדע:

"נעהמט זיך א ביישפּיעל פון בן־בבי, וועלכער האָט געהאַט דעם אמט פון אייזועהער אויף די קנייטלעך אין בית המקדש. און כאָטש דאָס איז געווען פון די קליינע עמטער האָט מען איהם דאָך געגעבען צוויישען די גרויסע מענשען פון זיין דור. חיינט וויי נאָכמער דארפט איהר זיך שעטצען וועו איהר בעקומט אויגלבע בעאַנטוואָרטליכע עמטער וואָס האַלט אויף מענשען ביים לעבען!"

11

וועו דער שכר איז גרעסער

רבי אליעזר איז געווען א גבאי פון צדקה. איינמאָל וועו ער איז געקומען פון וועג אהיים האָט ער געפרעגט זייער חויז־מענשען: "וואָס האָט איהר געטהאָן אין דער צייט וועו איך בין אין דער היים ניט געווען?" האָבען זיי געענטפערט: "עס זיינען דא געקומען א צאָהל נעסט דורכרייזענדע, האָבען מיר זיי גענעבען עסען און טרינקען, און זיי האָבען געבעטען אין נאָט געבעטען פאר דיר."

"איך וויל שוין דערפאר קיין גרויסען לוין פון היטעל ניט בעקומען", האָט ר' אליעזר געזאָגט. "בעסער וואָלט געווען וועו זיי וואָלטען מיך בעליידיגט און געשאָלטען. דאן וואָלט מיין שכר נעווען טאָפּעלט".

א צוויטען מאל אז ר' אליעזר איז געזיצן אחיים און ער האט געפרעגט זיינע תוים מענטשן וואס איז אראנעזומען אין דער צייט וואס ער איז נעווען אוועק. האבען זיי איהם געענטפערט: "דא זיינען ווידער נעווען נעבט. אין נאכדעם ווי זיי האבען זיך זאט אנגענעבען האבען זיי דיר נעשאלטען". "אויב אזוי איז גוט", האט ר' אליעזר געזאגט. "יעצט וועל איך בעקומען א נרויסען שכר".

12

דער לוין פון א כלל טהוער

איינמאל האט מען ר' עקיבא'ן נעוואלט מאבען פאר א גבאי איבער די שטאדטיגע צדקות, האט ער נעזאגט: "איך וועל נעהן אוין זיך בעראטען מיט מיין חויזנעזינד, אויב איך זאל דעם אמט אנגענעהמען, אדער ניט". איז מען איהם נאכנענאנגען אוין מען האט נעהערט ווי ער זאגט צו זיינע חויזמענשען: "איך וועל דעם אמט אנגענעהמען מיט דעם בעדינג אז זיי זאלען מיך שילטען אוין בעליידיגען".

13

נעמאכט צוריק פאר אן אָרימאן

רבי האט נעהאט אן אָרימען תלמיד וועמעס נאנצער פערמעגען איז נעווען הונדערט מיט ניין אוין נייניציג דינרים. פלעגט איהם רבי שטיצען מיט דעם וואס ער פלעגט איהם געבען מעשר עני, דעם מעשר וואס מען ניט צו אָרימע לייט. די תברים פון דעם תלמיד האט עס פערדראכען וואס רבי גיט זיך אזוי אב מיט דעם אייניציגען תלמיד אוין וואס ער אינטערעסירט זיך אזוי שטארק אין איהם, האבען זיי נעמאכט אז דער תלמיד זאל רייבער ווערען מיט נאך א דינר, אוין ער חאט שוין נעהאט פולע צווייי הונדערט. דער דין איז אז וועון אירגעד חאט צווייי הונדערט דינרים טאר ער קיין צדקה ניט נעהמען, ווייל ער איז שוין דאן קיין אָרימאן.

רבי חאט ניט נעוואוסט פון קיין זאך, אוין ווען עס איז

געקומען די צייט צו פערטיילען מעשר עני האָט ער דעם תלמיד געוואָלט געבען זיין חלק וואָס ער פלעגט איהם אימער געבען. "ניין, רבי," האָט דער תלמיד געזאָגט, "איך קען מאהר קיין מעשר ניט נעהמען, ווייל מיינע חברים האָבען מיך מיט איין דינר געמאכט פאר אויס אָרימאן".

וועז רבי האָט געהערט פון דער נעשיכטע האָט ער א וואונק געטהאָן צו זיינע תלמידים. די תלמידים האָבען זייער חבר אריינגעפיהרט אין א קראָם אוז דאָרט האָבען זיי איהם געמאכט מיט א דינר אָרימער, אוז דאז האט ער ווידער געקענט נעהמען מעשר.

14

דער "עוד"

אייגער פון די נשיאים האָט פערלאָרען זיין פערמעגען אוז איז געוואָרען אן אָרימאן. האָט מען איהם אויסגעלַ געבען צו עסען אין א ליימענע כלי, אוז אזוי ווי ער איז געווען געוואוינט צו עסען פון זילבערנע אוז גאָלדענע כלים האָט איהם דאָס עסען פון א ליימענע כלי געעקעלט אוז ער האָט זיין עסען ניט נעקענט פערדייהען. מען האָט איהם נעמוזט בריינגען א דאָקטאָר וועלכער האָט איהם ערקלערט אז עס איז פיעל געזונטער צו עסען פון ליימענע כלים, אייַ דער פון מעטאלענע כלים.

15

אן אָרימאן מיט א ביטעל גאָלד

ר' יוחנן אוז ריש לקיש זיינען אויסגעלַ נעגאנגען זיך באָדען אין די מינעראל וואסערען פון טבריא, האָבען זיי אויפ'ן וועג בענעגענט א בעטלער. זאָגט צו זיי דער בעט־ לער: "פערדיענט א מצוה אוז שענקט מיר א נדבה". האָ־ בען זיי נעענטפערט: "מיר וועלען דיר געבען אז מיר וועל־ לען זיך צוריקקעהרען".

וועז זיי זיינען צוריק געקומען צו דעם אָרט האָבען זיי געפונען דעם בעטלער טויט. האָבען זיי געזאָגט: "אזוי ווי

מיר האבען איהם קיין הסד ניט נעטאן ביי זיין לעבען וועל לען מיר איהם כאטש ברייננען צו קבר ישראל". און ווי זיי האבען איהב נעטומען ארומקוקען האבען זיי ביי איהם נעפונען א בייטעל מיט גאלדענע רענדלעך, האבען זיי נעמאבט א בעמערקונג: "אט דאס איז וואס ר' אבוהו האט נעזאגט: מיר דארפען דאנקבאר זיין די שווינדלערישע שבארער, וויל צוליעב זיי האבען מיר א רעכט אנגעלייגט צו צווייפלען אין ארימע לייט, און דער אייבערשטער איז אונז מוחל ווען מיר פערפעהלען אמאל צוליעב אט די שווינדלער צו נעבען אן אמת'ן ארימאן".

16

נעגומש פאר אגדעע

ר' זכריה, דער אירידים פון ר' לוי, פלעגט נעהמען צדקה צוגלייך מיט אלע ארימע לייט פון זיין שטאדט. האט מען אויף איהם נעמערמעלט אז ער דארף גאר קיין צדקה, נאר ער נעהמט זיך אזוי. נאך זיין טויט האט מען ארומנעפונען אז ער פלעגט די צדקה נעלדער וואס ער פלעגם נעהמען פאר זיך פערטיילען צווישען אמת'ע ארימע לייט, וואס עגטוועדער זיי האבען זיך אליין נעשעהמט צו נעהמען, אדער זיי האבען ניט בעקומען גענוג לויט זייער גרויס נויט.

17

צדקה מט שכל

ר' יונה האט שטארק געהאלטען פון דעם פסוק (תהלים, מא): "אשרי משכיל אל דל" — וואויל איז צו דעם וואס העלפט דעם ארימאן מיט א שכל. ווי פלעגט ר' יונה טהאן? אז ער פלעגט זעהן אייניעם פון א פייער מישפחה וואס איז נעווארען א יורד און האט פערלארען זיין פערמעגען, פלעגט ער איהם נעבען א סומע געלד אין זאגען: "איך האב נעהערט אז איהר, דיינער א קרוב, ערנעזין ווייט פון דאנען, האט דיר איבערגעלאזען א ירושה, טא נעהם דאס ביסעל געלד און אז דו וועסט די ירושה בעקומען וועסטו מיר

צוריק צאָהלען. און ווי נאָר דער אָרימער יחסן פלעגט ביי איהם דאָס געלד צוכעהמען, פלעגט ר' יונה זאָגען: "וויסטו וואָס — אין מאָך מיר דאָס געלד א מתנה".

18

אָרימע לייט איז א וואָך

ר' חייא בר אדא דערצעהלט דאָס ער געדענקט אז מיט א צייט צוריק זיינען נעווען אלטע לייט, אָרימע מענשען, וואָס פלעגען אָננעהמען נדבות נאָר פון ראש חשנה ביז יום כפור, אָבער פון נאָך יום כפור אָן און וווייטער פלעגען זיי שוין מעהר ניט אָננעהמען. און ווען כען האָט זיי געפרעגט ווען דיזען אונגעוואונליכען אויפביהר, האָבען זיי געענטפערט: "אזוי איז ביי אונז דער מנהג".

עס זיינען דא צוויי שרקלערונגען וועגען דעם. איינס איז אז די אלטע לייט האָבען נעגלויבט אין דעם, אז צווישען ראש השנה און יום כפור ווערט בעשטימט דעם מענשענס פרנסה אויפ'ן נאכצען יאהר, און זיי האָבען נעהאט בטחון אז אין די עטליכע טעג וועט זיי דער אויבערשטער צושיקען נענוג אויפ'ן נאכצען יאהר. די צווייטע שרקלערונג איז אז זיי האָבען די נדבות אָננענומען ניט אזוי צוליעב זייער אייגענער טיש, נאָר וויל זיי האָבען נעוואָלט אז אידען זאלען נעבען צדקה און חדך דער מצוה האָבען א נוטצען יאהר.

19

כבוד צו בלינדע

ר' הושעיא איז נעווען א זעהר נרויסער מאן און דערפאר האָט מען איהם נערופען ר' תושעיא רבה. האָט ער ביי זיך נעהאט א בלינדען רבי וועלכער האָט נעלערנט מיט זיין זוהן. איינמאל זיינען נעקומען צו ר' הושעיא'ן נעסט אויף מיטאג. אלע מאל פלעגט דער בלינדער מלמד עסען מיט דער פאמיליע ביי דעם זעלבען טיש, אָבער וועו עם זיינען נעקומען די נעסט האָט ר' תרשעיא דעם בלינדען מלמד ניט נערופען צום טיש. אין אזוינד, אז די נעסט זיינען שוין אַיוועק, איז ר' הושעיא אריין צום בלינדען לעהרער אין זיין

צימער און האָט זיך אזוי ענטשולדיגט: "האָב קיין פער־
איבעל וואָס איך האָב דיך הייבט ניט נעריבען צום טיש,
איך האָב נעהאט נעסט, און איך האָב מירא נעהאט דיך
צו זעצען צווישען זיי, טאָמער וועלען זיי דיך פערשעהמען."

האָט דער בלינדער רבי עזואגט: "דו האָסט נעבעטען
מהילה בזי איינעם ווען מען זעהט אָבער ער זעהט ניט,
דערפאר זאָל דיר מוחל זיין דער וואָס זעהט אָבער מען קען
איהם ניט זעהן."

"און פון וואַנען וויסטו אז בעטען פערצייהונג איז
אזא גרויסע זאך?" האָט ר' חושעיא נעפרעגט.

"איך האָב עס נעלערענט פון א נעשיכטע וואָס האָט נע־
טראָפען מיט רבי אליעזר בן יעקב", האָט נעענטפערט דער
בלינדער רבי און נאכדעם האָט ער דערצעהלט אזא נעשיכטע.

אין דער שטאדט וואו רבי אליעזר בן יעקב האָט נע־
וואוינט איז אויכאָל נעווטען א בלינדער מאן. האָט איהם
ר' אליעזר אוועקגעזעצט א ביכעל העבער פון זיך און אליין
האָט ער זיך נעזעצט אויף א נידעריגערען אָרט. האָבען די
שטאָדט־לייט נעזאָגט צוהישען זיך: "אויב דער בלינדער
וואָלט ניט נעווען א גרויכער מאן וואָלט ר' אליעזר זיך ניט
אוועקגעזעצט נידעריגער פון איהם." שפעטער האָבען די
שטאָדט־לייט בעזאָרגט דעם בלינדען נאכט מיט א שעהנער
פרנסה.

"פאַרוואָס קומט מיר דאס וואָס איהר זאָרגט זיך אזוי
וועגען מיר?" האָט דער בלינדער נעפרעגט.

"ווייל מיר האָבען נעזעהן ווי ר' אליעזר גיט דיר אָב
כבוד", האָבען זיי איהם נעענטפערט.

דאן האָט דער בלינדער עזואגט צו רבי אליעזר בן יעקב:
"דו האָסט נעטהאן גוטעס צו אייניעם וועמען מען קען
זעהן, אָבער ער זאָל זיין זעהט ניט, דערפאר זאָל דער וואָס
זעהט, אָבער וואָס מען קען איהם ניט זעהן, טהאָן גוטעס
מיט דיר."

20

איינגעזונקענעם געלט

רבי חמא בר חנינא און רבי הושעיא האָבען אמאל ביידע צוזאמען שפאציערט ארום די שוהלען פון דער שטאָדט לוד. רופט זיך אָב רבי חמא: "אך, ווי פיעל געלד מיינע עלטערן האָבען פערזונקען אויף צו בויען די שוהלען!"

"זאג בעסער ווי פיעל נפשות זיי האָבען איינגעזונקען אין די שוהלען!" האָט רבי הושעיא איהם געענטפערט. "דיינע עלטערן האָבען בעסער דאָס געלד געדאַרפט פערוועגרען אויף אַריבע לערנער, כדי זיי זאָלען האָבען פון וואָס צו לעבען און קענען לערנען תורה."

מסכת דמאי

1

וועז איינער פערלאַזט זיך אויף אנדערש

ר' ירמיה האָט געשיקט צו ר' זעירא א קאָרב פייגען פון וועלכע מען האָט קיין מעשר נעגעבען. ר' ירמיה האָט זיך געטראכט: שוין זשע וועט ר' זעירא עפעס געניסען איידער ער וועט פון דעם נעבען מעשר? אזוי ר' זעירא האָט זיך נעטראכט: שרין זשע וועט ר' ירמיה מיר שיקען פייגען פון וועלכע מען האָט קיין מעשר נעגעבען?

און אזוי וויי איינער האָט זיך פערלאָזען אויף אנדערען האָט מען דערווייל די פייגען אויפגענעבען, ניט געבענדיג פון זיי קיין מעשר. אויף מארגען האָבען זיך די צוויי תנאים בעגעגנט. פרעגט ר' זעירא ביי ר' ירמיה: "די פייגען וואָס דו האָסט מיר נעכטען געשיקט האָט מען פון זיי נעגעבען מעשר?"

"ניין", האָט ר' ירמיה געענטפערט. "איך האָב קיין מעשר ניט געגעבען, דען איך האָב זיך געטראכט: שוין־זשע איז דאָס מעגליך דאָס אזא מאן ווי ר' זעירא וועט עסען פייגען אייידער ער וועט פון זיי געבען מעשר?"

"און איך האָב אויך אזוי געטראכט", האָט ר' זעירא געזאָגט. "חי קען דאָס מעגליך זיין אז ר' ירמיה וועט מיר שיקען פייגען פון וועלכע ער האָט פריחער קיין מעשר נעגעבען?".

2

בעשטראָפט פאר ניט געבען מעשר

ר' פּנחס בן יאיר איז איינמאָל געקומען אין אָרט האָבען די ראַרטיגע איינוואוינער זיך בעקלאָגט פאר איהם אז מיר עסען אונ׳ זייער תבואה. האָט ר' פּנחס בעפוילען די מיר אז זיי זאָלען זיך צוזאַמענקומען. די מיר זיינען געקומען און האָבען אָנגעהויבען קחיטשען אויף זייער קול, אזוי ווי זיי וואָלטען עפּעס געזאָגט. "איז דאָ אימיצער וואָס פערשטעהט זייער לישון?" האָט ר' פּנחס בן יאיר געפרעגט ביי די אייגוואוינער פון דעם געגענד. קיינער האָט זיך אָבגערופען. דאן האָט ר' פּנחס געזאָגט:

"אויב איהר פערשטעהם ניט ווען איך אייך ערקלערען וואָס זיי זאָגען. די מיר זאָגען אז איהר גיט קיין מעשר און דערפאר עסען זיי אויף אייער תבואה".

האָבען די מענשען געזאָגט צו ר' פּנחס בן יאיר: "זיי זו אן ערב פאר אונז אז פון הויגט אן וויסטער וועלען מיר נעבען מעשר".

ר' פּנחס בן יאיר האָט ערב געווען און זייט דאן האָבען די מענשען קיין שאדען נעהאט.

3

די מיר אָן דער פּערל

ביים מלך פון ישמעאל איז איינמאָל ארונטערגעפאלען א טייערער פּערל און א מויז האָט עס נעבאפט, איינגעשלונגען און ענטלאָפען. איז דער מלך געקומען צו רבי פּנחס בן יאיר און איהם נעבעטען ער זאָל איהם חעלפען צוריק קריגען דעם טייערען פּערל. זאָגט רבי פּנחס בן יאיר: "בין איך דען א מכשף וואָס דו קומסט צו מיר בעטען אז איך זאָל דיר צייגען אזא קונצ?" האָט דער מלך געזאָגט: "איך וויים אז דו ביזט קיין מכשף, אָבער דיין גוטער נאָמען איז בעקאנט איבעראל און איך וויים אז דו ביזט א נרויסער צדיק און נאָט טהוט אלעס וואָס דו פערלאנגסט פון איהם. אָט דאָרום בין איך געקומען בעטען אז דו זאָלסט מיר העלפען".

האָט ר' פּנחס בן יאיר ארויסגענעבען א בעפעהל אז

אלע מיין זאלען זיך צוזאמענקומען פאר איהם. און וועז זיי זיינען געקומען האט ער געזעהן ווי ביי אייגע פון זיי איז דער רוקען קרום און עפעס שטארצט דאָרט ארויס. האט ער געזאגט: "אט די מוז האט איינגעשלונגען דעם פערל!" נאכדעם האט ער איהר בעפוילען דעם פערל אויכצושפייען, און זי האט אזוי געטהאן.

4

דער ריינער געוויסען

רבי פנחס בן יאיר איז אייגמאל געגאנגען אין בית המדרש צו לערנען מיט זיינע תלמידים, וועז ער איז געקומען צו א טייך וואס האט זיך נעפונען אין וועג האט ער געזעהן אז דער טייך האט זי צוגאבען אין עס איז אוכמענליך נעווען אריבערצוגעהן. האט ר' פנחס אויסגערופען: "ניקי! ניקי!" (אזוי האט דער טייך געהייסען) "וועכטו מיך ניט לאזען נעהן אין בית המדרש?" גלייך דאריף האט דער טייך זיך נעשפאלטען און ר' פנחס איז אריבערגעגאנגען.

וועז זיינע תלמידים האבען זיך דערוואוכט פון דעם נס וואס איז נעשעהן צו זייער רבי, האבען זיי איהם געפרעגט: "מיר וועלען אויך אזוי קענען אריבערגעהן דעם טייך?" האט זי ר' פנחס נענטפערט: "ווער עס וויים אז ער האט קיינמאל אין זיין לעבען בעליידיגט א אידען, דער וועט דעם טייך בשלום אריבערגעהן".

5

צוריקגעגעבען כפל כפלים

צוויי אָרימע לייט האבען נעגעבען ר' פנחס בן יאיר צו בעהאלטען צוויי סאה (אזא מאס) גערשטען. האט ר' פנחס געגומען אזן האט די גערשטען פערזייהט אויף זיינע פעלד־דער. וועז די תבואה איז צייטיג נעוואָרען האט ער עס נע־לאזט שניידען אזן בעהאלטען אין זיינע שייערען. נאכדעם, אז עס זיינען געקומען די אָרימע לייט אזן נעבעטען זייערע צוויי סאה גערשטען, האט ר' פנחס בן יאיר צוגעזאגט צו זיי: "בריינגט קעמלען אזן אזיזלען אזן נעהמט צו אייערע גערשטען. עס איז דאָ יעצם א סך מעהר ווי צוויי סאה".

6

זיך ניט געלאָזט אובערבעטן

רבי (יהודה הנשיא) האָט איינמאָל פעררופען צו זיך די גרויסע אידישע חכמים מיט דעם צוועק מתיר צו מאַכען שמיטה. רבי פּנחס בן יאיר וועלכער איז געווען געגען אַזאַ פּאַרשלאָג איז געקומען צו רבי'ן און האָט איהם געזומען שטעלען פּראָגען וועגען דער פערזאַמלונג. רבי האָט געוואוסט אז ר' פּנחס בן יאיר איז געגען מתיר צו מאַכען שמיטה, האָט ער פּרובירט איהם פּערריידען וועגען אַנדערע זאַכען, אין כּדיך האָט איהם רבי געבעטען: "אויב דער האַר וויל מיר אַנטראָ א נדר זאָל ער מיט מיר היינט עסען א גוטען מיטאָג". רבי פּנחס בן יאיר האָט די איינלאָדונג אָנגענומען, אָבער אז ער איז געקומען אין רבי'ס הויף און האָט דאָרט געזעהן וויפיל מויליאייזלען, וועלכע זיינען פערערבעטע פּאַר געפּעהרליכע חיות, האָט ער אויסגערופען: "מענען דען אידען האַרעוועז אזעלכע געפּעהרליכע חיות?" און פּאַר כעם איז ער אוועק און האָט מיט רבי'ן ניט געגעסען.

רבי האָט געשיקט מעגשען איבערצובעטען רבי פּנחס בן יאיר. ר' פּנחס איז אוועק אין זיין שטאָדט און די שלוחים זיינען איהם נאָכגענאַנגען. האָט רבי פּנחס געזאָגט צו זיינע שטאָדט לייט: "שטעלט זיך אָרום מיר און לאָזט קיין פּרעמדען מענשען ניט צו". די שטאָדטלייט האָבען איהם געפּאָלגט. זיי האָבען געמיינט אז די פּרעמדע מענשען וויללען איהם שלעכטס טהאָן, האָבען זיי איהם פון אלע זייטען אַרומגערינגעלט. "אט דיזע מענשען זיינען געשיקט פון רבי מיך איבערצובעטען", האָט ר' פּנחס ערקלערט צו זיינע שטאָדטלייט. ווען די שטאָדטלייט האָבען געהערט ווער די שלוחים זיינען אין צו ויאָס פאר א צוועק זיי זיינען געשיקט, האָבען זיי פערלאָזען ר' פּנחס'ן כדי די שלוחים זאָלען קענען צוקומען. האָט ר' פּנחס אויבגערופען: "זאָלען מיינע קינדער קומען אין מיך אַרומרינגלען!" איז אַרונטער א פייער פון הימעל, האָט איהם אַרומגערינגלט פון אלע זייטען, און ניט צוגעלאָזט צו איהם רבי'ס שלוחים. ווען רבי האָט פון דעם געהערט האָט ער געזאָגט: "אזוי ווי איך האָב ניט זוכה געווען צו עסען מיט איהם א סעודה אויף דער וועלט האָף איך צו געניסען מיט איהם א סעודה אויף יענער וועלט".

7

זיך געהויט פון פרעמדעס

רבי שמעון בר כהנא איז געגאנגען אָנגעשפּאַרט אויף ר' אליעזר. וועז זיי זיינען פערבייגעגאנגען א גאַרטען, האָט ר' שמעון געזאָגט צו ר' אליעזר: "נעהם מיר אַרויס א שטיקעל האָלץ פון פּארקען אום צו רייניגען מיינע צייהן". און גלייך נאָכדעם האָט ר' שמעון איהם אָבגעהאַלטען און געזאָגט: "ניין, טשעפּע ניט דעם פּארקען. וויל אייב דו וועכט אזוי טהאָן, וועט יעדער אייגער נעהמען אָבבראַכען א העלצעל, און אויף אזא אופן וועט מען דעם פּארקען צינעהמען אין גאַנצען."

מסכת כלאים

1

שטויער צו ווין אן ענין

רבי איז געווען א גרויסער ענין. ער פלענט אפט זאגען: "איך בין נדויט צו ערפילען דעם פערלאנג פון יעדען מענשען". און אייגמאל, אז מען האט געדרעט וועגען רב הונא, דער ראש גלות פון בבל, האט רבי געזאגט: "וועז ער זאל אהער קומען, וואלט איך איהם אבגענעבען גרויס כבוד. איך וואלט איהם אוועקגעוועט העבער פין מיר, ווייל ער איז א וויכטיגערער מענש פון מיר און דערצו אויך א גרעסערער יחסן פון מיר, דען ער קומט ארויס פון שבט יהודה און פון דעם צד פין די זכרים, אבער איך קום ארויס פון שבט בנימין און פון דעם צד פון די נקבות".

אייגמאל איז צו רבי'ן ארייגגעקומען רבי חייא און האט געזאגט: "רב הונא איז דא!" איז רבי שטארק רויט געווארען. ער האט זיך פערשעמט וויל ער האט זיך דערמאנט אז ער וועט דארפען אוועקוועצען רב הונא'ן העבער פון זיך.

"ניט א לעבעדיגער איז ער נעקומען", האט רבי חייא וויטער געזאגט, "נאר א טויטען האט מען איהם אהער גע-

בראכט אין אן אהן, כדי בעערדיגט צי ווערען אין ארץ ישראל".

רבי האט זיך נאך טעהר בעריעהמט ווען רבי חייא האט איהם אזוי אויספרוביורט, אין מיט בעם האט ער געזאגט: "נעה ארוים אין דרויבען אין זעה ויער עס דארף דיך דארט".

רבי חייא איז ארוים אין דרויבען אין האט דארט קיינעם נעפונען. האט ער בערשטאנען אז רבי איז בייז נער גוארען אויף איהם. רבי חייא האט אויף זיך נעניטען ניט צו צייגען זיך פאר רבי'ן דרייסיג טעג, ווייל דער בייז ווערען פון א רבי איז אזוי ווי א חרם.

ווען די דרייסיג טעג זיינען אריבער האט נאך אלץ רבי חייא קיין מוטה נעהאט זיך צו צייגען פאר רבי'ן. האט זיך אליהו הנביא פערשטעלט אין דעם נעשטאלט פין רבי חייא, איז נעקומען צו רבי אין נעפרעגט: "ווען מאכט חיינט דער רבי?" האט רבי נעענטפערט: "א צאהן טהוט מיר שטארק וועה".

"צייג מיר דעם קראנקען צאהן", האט אליהו הנביא נעזאגט.

רבי האט איהם נעצייגט דעם צאהן. אליהו הנביא האט אויף דעם ארויפנעלייגט א פינגער אין גלייך איז דער צאהן נעהיילט נעוואארען.

אייף מארגען איז נעקומען דער ריבטיגער רבי חייא. "וואס טאכט דעם רבי'ס צאהן?" האט ער נעפרעגט, ווייל עס איז נעווען בעיאוכט, אז רבי האט שטארק נעליטען אייף די צייהן.

האט רבי איהם נעענטפערט: "זיט די האבט נעכטען ארויפנעלייגט דיין פינגער אייף מיין קראנקען צאהן, לייך איך ניט מעהר".

"איך בין דאך אבער דא נעכטען נאר ניט נעווען", האט רבי חייא זיך נעוואונדערט.

רבי האט פערשטאנען, אז דער ייאב האט איהם נעהיילט זיין צאהן איז נעווען אליהו הנביא, האב האט זיך פערשטעלט פאר רבי חייא'ן. זעהענדיג ווער עס נעהט זיך אן פאר רבי חייא'ן, האט רבי בעקומען גרויס רעכפעקט פאר איהם, און זייט דאן האט ער איהם אבגענעבען א סך כבוד.

אז מען פלעגט דארפען אריינגעהן אין בית המדרש, פלעגט רבי זאגען: "זאל רבי חייא אריינגעהן פריהער פון אלע אנדערע תלמידים". האט איינמאל רבי ישמעאל בר' יוסי געפרעגט: "פריהער פון מיר אויך?" האט רבי נר עגטפערט: "חס ושלום! רבי חייא זאל אריינגעהן פריהער פון די אנדערע תלמידים, אבער ר' ישמעאל בר' יוסי גאר צוערשט".

2

רבי'ס רעכטפעקט פאר ר' חייא

רבי פלעגט אימער דערצעהלען די מעלות פון רבי חייא פאר ישמעאל בר' יוסי. איינמאל האט זיך געטראפען אזא געשיכטע. ר' ישמעאל איז אריין אין מרחץ און רבי חייא, וועלכער איז דארט געוועסען, האט זיך פאר איהם ניט אויפגעשטעלט. כאטש ר' ישמעאל'ן איז געווען א גרעסערער מאן פון איהם. ר' ישמעאל'ן האט עס פערדראסען און שפעטער, ווען ער האט זיך געטראפען מיט רבי'ן, האט ער געזאגט: "אט דאס איז דער מאן, וועמען דו לויבסט אזוי שטארק?"

"וואס האט ער דיר געטהאן?" האט רבי געפרעגט.

"ער האט מיך געזעהן אריינקומען אין מרחץ און האט זיך ניט אויפגעשטעלט פאר מיר", האט ר' ישמעאל געענטפערט.

האט רבי געפרעגט ביי ר' חייא: "פארוואס האסטו ר' ישמעאל'ן ניט אבגענעבען דעם כבוד וואס איהם קומט?"

"זאל אויף מיר קומען א שטראף, אויב איך האב איהם בעמערקט אריינקומען", האט ר' חייא געענטפערט. "איך בין דאך נאדע נעווען אריינגעטהאן אין א ספר".

זייט דאן האט רבי נענעבען ר' חייא'ן צווויי שומרים וואס זאלען איהם אימער בעגלייטען און איהם היטען, אז ער זאל אין זיין גרויס צימטראגנהייט ניט אריינפאלען אין אונגליק.

3

די גרויסקייט פון רבי חייא

אָט איז א ביישפּיעל וואָס צייגט די אמת'ע גרייסקייט פון רבי חייא, וועלכער איז בעצער בעאַנטי מיט דעם נאָמען רבי חייא רבה, רבי חייא דער גרויסער.

א צייט נאָך ר' חייא'ס טויט האָט ר' יוסי געפאַסט אכציג תעניתים, אָן זאָל זעהן ר' חייא'ן אין חלום. נאָך די תעניתים, אז ער האָט שוין אירם נעזעהן, האָט ר' יוסי געהאַט אזא שרעק, דאָס ייִנע ענד האָבען נעצייטיגט אין זיינע אייגען זייטען שיואך נעיארען. אין טאַמער מיינט איהר, אז ר' יוסי איז נעזיין ניט קיין זייבטיגער מאַן אין דערפאַר האָט ער געהאַט אזא שרעק, וועלען מיר אייך דערצעהלען די גרויסקייט פון ר' יוסי.

איינמאָל איז געקומען צו רבי יוחנן א יועבער אין האָט דערצעהלט: "עס האָט זיך מיר נעפֿרוים'ט, אז דער חיר מעל איז ארונטערגעפאַלען, נאָר אייניער פון דייַנע תלמידים האָט דעם היימעל אינטערגעשפּאַרט און ניט געלאָזט פאַלען צו דער ערד".

"וועסטו דערקענען דעם תלמיד, אויב דו וועבט איהם זעהן? " האָט ר' יוחנן געפרעגט.

"אויב איך וועל איהם נאָר זעהן, וועל איך איהם דערקענען", האָט דער וועבער געענטפערט.

ר' יוחנן האָט דורכגעפיהרט אלע וייַנע תלמידים פערביי דעם וועבער אין דער וועבער האָט דערקענט ר' יוסי, אז ער איז נעווען דער תלמיד וועלבען ער האָט אין חלום נעזעהן אויפהאלטען דעם היימעל.

אט פון דער נעשיכטע לערן מען זעהן, אז ר' יוסי איז אויך נעווען א זעהר גרויסער מאַן, אבער ר' חייא איז נעווען נאָך גרעסער פון איהם.

ר' שמעון בן לקיש האָט געפאַסט דריי הונדערט תעניתים אז ער זאָל זעהן ר' חייא'ן אין חלום. אבער ר' חייא האָט זיך צו איהם ניט בעוויזען. ר' שמעון בן לקיש האָט זיך דאָס נענומען שמארק צום האַרצען אין ער האָט געזאָגט: "שוין־זשע האָט ער נעלערענט מעהר תירה פון

מיר? " האָט מען איהם געזאָגט: "ער האָט די תורה פערשפרייט צווישען אידען מעהר פון דיר, און נאָך מעהר: ער פלעגט געהן פון אָרט צו אָרט, אימער זיין אין גלות, אום צו לערנען די תורה".

"בין איך דען וועניג ארומגעפאָהרען? בין איך דען ניט געווען אין גלות אזוי וויי ער?" האָט ר' שמעון געטאָהן.

האָט מען איהם געענטפערט: "דו ביסט ארומגעפאָהרען אליין צו לערנען, אָבער ער איז ארומגעפאָהרען צו לערנען אנדערע".

4

נעשטאָרבען אין דער פרעמד

עולא איז געווען א "נחותא", דאָס הייסט אייניער וואָס האָט פערלאָזען ארץ ישראל און איז אוועק נאָך בבל. וועז עס איז געקומען זיין צייט פון שטאָרבען, האָט ער געזומען וויינען. האָבען די תלמידי חכמים פון בבל צו איהם געזאָגט: "פאר וואָס וויינסטו? מיר וועלען דיך בריינגען אין ארץ ישראל". האָט עולא זיי געענטפערט: "וואָס פאר א טרייסט איז דאָס פאר מיר, וועז איך פערליר מיין טייערען פערל (די נשמה) אין אן אוטריינער לאנד? עס איז ניט גלייך אייניער וואָס ניט אויס די נשמה אין דעם שוים פון זיין מוטער, צו דעם וואָס הויבט אויס זיין לעצטען אטהעם אין דעם שוים פון א פרעמדער".

מסכת שביעית

1

וואָס דער גוי איז אויסען געזוען

ר׳ אבא בר זמינא איז געזוען א שניידער. אויגמאל האָט ער געארבייט אין דער חויז פֿון א נעצענדיגער אין ארם. האָט דער גוי איהם געגעבען א שטיקעל פלייש פֿון א נבלה צו עסען. "איך וועל דאָס ניט עכען!" האָט ר׳ אבא בר זמינא געזאָגט. "עס!" האָט דער גוי געשריען, "אויב ניט, וועל איך דיך דער׳הרג׳ענען". האָט ר׳ אבא געענטפערט: "אויב דו ווילסט מיך הרג׳ענען, קענסטו דאָס טהאָן, אָבער איך וועל קיין נבלה ניט עכען, ווייל איך בין א איד און עס איז מיר פערבאָטען".

"דער צו", האָט דער גוי געזאָגט נאכדעם, "אָט יעצט וועל איך דיר אויסזאָגען מיין סוד. איך האָב געמיינט פונקט פערקעהרט. וועז דו וואָלסט יא עסען די נבלה, וואָלט איך דיך דער׳הרג׳עט, ווייל איך גלויב, אז יעדער מענש דארף היטען זיין גלויבען. איז אויגער א גוי, דארף ער זיך פיהרען ווי אגיי, איז אויגער א איד, דארף ער היטען אידישקייט".

2

לעבע צו דער הויט

דער מלך דיקליטינוס האָט שטאַרק אונטערדריקט די איינוואוינער פון דער שטאָדט פניים. האָבען די מענשען פון דער שטאָדט נעזאָגט צום קעניג: "אויב דו וועסט ניט אויפהערען אונז צו דריקען, וועלען מיר אוועקגעהן אין אן אנדער לאנד".

"הער זיי ניט", האָט נעזאָגט איינער פון דעם קע־ניג'ס ראטגעבער. "זיי וועלען מזן דאנען ניט אוועק, און אויב יא, וועלען זיי שפעטער צורויק קומען, ווייל לאנג קע־נען זיי ניט פערבלייבען אין דער פרעמד, פונקט אזוי ווי א חיה וואס איז ערצוינען אין איין לאנד, קען ניט לעבען אין אן אנדער לאנד און אויב דו ווילסט, קענסטו מיינע רייד אויספרויבירען. נעהם עטליכע חירשען פון דיין לאנד און שיק זיי אוועק אין אן אנדער לאנד, וועסטו זעהן אז זיי וועלען אין א צייט ארום צורויק קומען אהער".

דער מלך האָט אזוי געטהאָן. ער האָט נענומען עט־ליכע חירשען, אריינגעדרעקט זייערע הערנער מיט זילבער אלס א צייכען זיי צו דערקענען וען זיי וועלען צורויק קומען. אין דרייי יאָהר ארום זיינען זיי צורויק נעקומען.

מסכת תרומות

1

די חונט האבן זך אבגערעכנט

אין ציפורין איז נעזעסן א קצב וואס פלעגט פארמעגן אידן מיט נבלות און טרפות איינמאל, אין אן ערב שבת. האט ער זיך אנגעטרונקען מיט ווין, איז ארויף אויף דאך, איז פון דארט אריינמעריגעאלעז און איז נע'הרג'עט נע־ווארן. איז ער נעלעגען שבת אין מיטען נאכ און חונט האבען געלעמט זיין בלוט. זייגען אידען נעזיצען צו רבי חנינא און האבען אים נעפרעגט אויב מען טעג דעם גע'הרג'עטען קצב שיועפנעהמען, כדי די חונט זאלען אים ניט אריבעטען. "לאזט די חונט צירוח", האט ר' חנינא נעענטפערט, "די תורה האט אנגעוואגט, וו טרפה זאל מען אבענעבען צום חונט, און דער קצב האט די חונט בעריבט און זייער חלק מעדיוויבט צו אידען, טא לאזט די חונט צוריקנעהמען דאס האס נעהערט צו זיי".

2

אידעלע נאטורען

אייגער, א מאן, האט פיינד געהאט שעפסען פלייש. איינמאל איז ער נעזעסען און געעסען פלייש, איז פער־ביינעגאנגען אייגער וואס האט געוואלט מאכען שפאס פון איהם, האט ער געזאגט: "זאלסט ווייסען זיין, אז דו האסט נענעסען שעפסען פלייש". און אזוי ווי דער עסער איז גע־וען זעהר א פראיידעלטער מענש, האט איהם געגומען זעהר שטארק עקלען און ער איז גלייך נעשטאנרבען.

עטליכע אנטרייבער פון אייזלען האבען זיך אבגעשטעלט אויף אן אכסניא און זיי האבען זיך ביי דעם ווירטה בע־שטעלט ארבעם. נאכדעם ווי זיי חאבען די ערשטע פארציע אויפגענעסען, האבען זיי נעבעטען א צווייטע פארציע אר־בעם. חאט ער זיי נעגעבען א צווייטע פארציע. "דיזע ארבעם שמעקט ניט אזוי גוט ווי די ערשטע וואס דו האסט אונז פריהער נענעבען", האבען די אנטרייבער געזאגט. "איך חאב אייך ניט נעגעבען פון די פריהערדינע ארבעם", האט דער ווירטה ערקלערט, "וויל איך האב אין יענע ארבעם נעפונדען א טייל פון א כויטע שלאנג". וועז די אנטרייבער חאבען דאס נעהערט, איז זיי ניט נוט נעווארען און זיי זיינען נעשטארבען.

3

דער טרייער הונט

פאסטוכער האבען נעמאלקען קיה און די מילך אוועק־נעשטעלט אן א זיינט. איז נעקומען א שלאנג און חאט נע־טרונקען פון די מילך. דאס חאט נעזעחן דער הונט פון דער סטארע, אבער די פאסטוכער חאבען דאס ניט נעזעחן. שפע־טער, אז די פאסטוכער חאבען נעוואלט טרינקען די מילך, חאט דער הונט נעזומען ביילען אום זיי צו ווארנען פון דער נעפאחר. די פאסטוכער חאבען אבער ניט פערשטאנען זיין ביילען פון זיי חאבען די מילך נעטרונקען. גלייך נאכדעם זיינען זיי פון דעם גיפט נעשטארבען.

4

די טרייע הויז שלאנג

אייגער האָט זיך געמאכט א מאכל פון צירבעגע קנאַ־
בעל און האָט עס אויפגעשטעלט אויף שפּעטער צו עסן.
דערווייל איז אַנגעקומען א שלאנג פון א נאָכבאַר אַרג
און האָט נעגעסן פון דעם מאכל. האָט עס רעזולטירט א הויז
שלאנג, און די נאטור פון א הויז שלאנג איז, אז זי איז
זעהר געטרייו צו די הויזמענשען. ווען די הויזמענשען
האָבען שפּעטער נעווען עסען פון דעם מאכל, האָט די
הויז שלאנג נעמומען שלייערען ערד צו שטערען זייער
אכילה, אבער די הויזמענשען האָבען די כיגנאלען ניט פער־
שטאנען. דאן איז די שלאנג אליין אריינגעשפרונגען אין
דער כלי, אין וועלכער דער מאכל האָט זיך נעפונען, אין די
מענשען האָבען דאָס שוין ניט נעגעסען.

5

ער גיט אַ כּבוד צום הונט

אייגער האָט אייגנעלאדען צו זיך אהיים א רב. און
ווען דער רב איז צו אים נעקומען, האָט ער בעל הבית
נעמומען זיין הונט און האָט אים אוועקגעוועזט נעבען רב.
"וואָס איז דאָס? " האָט דער רב בייז נעפרעגט, "פאר
וואָס קומט מיך אזוי צו בעלייזיגען? "
"רבי! " האָט דער בעל הבית ערקלעהרט, "ניט אייך
צו בעלייזיגען איז מיין בעגעהר, נאר אין וויל אַבגעבען
מיין הונט א בייסעל כבוד, דען ער האָט עס פערדיענט. אייג־
מאל זייגען נעקומען מענשען רויבער אין שטאָדט און אייג־
נער פון זיי האָט נעהאלט צוגעהמען מיין וויב, איז דער
הונט אויף אים אַרויפגעשפרונגען און האָט אים צובייסען
און נעמאכט פאר א קאליקע".

6

דער יחד פארן כלל

עולא בר כושב איז ענטלאפען פון זיין לאנד, ווייל ער האט ניט געפאלגט די מלכה און זי האט איהם דערפאר פער־משפט צום טויט. איז ער געקומען צו ר' יהושע בן לוי, אין לוד, אין האט זיך ביי איהם בעהאלטען. אבער שפיאנען פיי דער מלכה האבען אויסגעפונען וואו דער ענטלאפענער בעהאלט זיך, האבען זיי אריומגערינגעלט דעם אָרט פון זיין בעהעלפער אין זיי האבען געוואט צו די אידען: "אויב אידר ניט אינו ניט איבער דעם ענטלאפענעם. וועלען מיר אויס־הרג'ענען אלע אידען פון דעם אָרט". איז ר' יהושע בן לוי געאנטפען צו עולא בר קושב, האט איהם מיט גוטע ווייר געבעטעט: ער זאל איהם מוחל זיין, און ערקלעהרט, אז ער מיז איהם איבערגעבען, ווייל עם איז בעסער אז א יחיד זאל אומקומען אידער מען זאל אויס־הרג'ענען א שטאדט מיט אידען. און נאכדעם האט ער עולא'ן איבער־געגעבען צו די שפיאנען.

אידער די געשיכטע האט געטראפען, איז אליהו גע־וועזן אן אפטער נאכט בויי ר' יהושע בן לוי, אבער נאכדעם ווי ר' יהושע האט עולא'ן איבערגעגעבען צו דער רעגיע־רונג, האט אליהו אויפגעהערט צו איהם צו קומען.

ר' יהושע בן לוי האט געפאסט דרייסיג תעניתים כדי אליהו זאל צו איהם ווידער קומען. נאך די תעניתים האט זיך אליהו צו איהם בעוויזען און אז ר' יהושע בן לוי האט אידם געפרעגט פאר וואס ער האט אויפגעהערט צו קומען, האט אליהו געענטפערט: "וואס וויל סטו? איך זאל קו־מען צו מעכשען וואס גיבען איבער אידען אין גוי'שע הענד?"

האט ר' יהושע געענטפערט:

"איך האב נעטהאן ווי דער דין איז, אין א משנה תא־בען מיר נעלערענט, אז ווען גוים באהערשן אז זיי ווילען האבען א געוויסען איינצעלנעם אידען פון א גרופע, און אויב ניט וועלען זיי אויס־הרג'ענען די גאנצע גרופע, מע־גן מען אויסגעבען דעם יחיד, אום צו פערהיטען די לעבענס פון דער גאנצער גרופע".

"דער דין קען זיך זיין אזוי", האָט אליהו געזאָגט, "אבער אזא פרומער מאן ווי דו, האָט באר קיין פאל דאָס ניט געדארפט טהאָן. בעסער זאָלען אלע אומקומען איידער אידען זאָלען מיט זיערע אייגענע הענד איבערגעבן זייערען א ברודער אין גוי'אישע הענד".

7

די שטראָף פון שנאה ישראל

ר' איסי איז געפאנגען געווארען אין דער שטאָדט ספסופה צוליעב א בלבול. איז מען געקומען פרעגען ביי ר' יונתן וואָס מען קען טהאָן ר' איסי'ן צו ראטעווען. האָט ר' יונתן געזאָגט: "לאָזט דעם מת ליגען אין זיינע תכריכים". ער האָט נעמיינט מיט דעם צו זאָגען, צו מען זאָל די יאָך לאָזען צורוה, ווייל קיינער קען דאָ נאָרנישט העלפען. אבער וען ר' שמעון בן לקיש האָט פון דעם געהערט, האָט ער נעזאָגט: "עס קען זיין, אז עס וועט מיר אריבקומען אויסיצען צו הערן'חרג'ענען, און עס קען זיין, אז מען וועט מיך הערן'הרג'ענען, אבער איך וועל זיך נעהן שטעלען אין סכנה און ר' איסי'ן בעפרייען".

ר' שמעון בן לקיש איז אהין געקומען, האָט די אויבזועהער פון געפענגניס נעבעטען מיט גוטע רייד און עס איז איהם געלונגען ר' איסי'ן צו בעפרייען. ביים אויסקגעהן האָט ער צו די גוים נעזאָגט: "קומט יעצט צו אויזועה זען און ער וועט אייך בענשען באר דעם וואָס איהר האָט מיר צוריק אבנעגעבען ר' איסי". די גוים זייענען געקומען צו ר' נתן און ער האָט זיי אזוי נעבענשט: "דאָס וואָס איהר האָט איהם געוואָלט מהאָן, זאָל מען אייך מהאָן". וען די גוים זייענען שוועק און זיי זייענען אנגעקומען נעבען א לאנד וואָס גרעניצט זיך מיט זייערע, האָבען זיי זייערע שבניב דער'הרג'עט.

8

דער אומגעריכטער נס

ר׳ זעירא בר חנינא איז געפאנגען געווארען און מען האָט אים געהאלטען אין דער שטאָדט כפסופא. זיינען געקומען ר׳ אימי און ר׳ שמואל צו דער קעניגין, וועלכע האָט געהייסען זכרית אים צו בעטען אז זי זאָל דעם געפאנגענעם פריילאָזען. האָט די קעניגין געזאָגט: ״אזוי ווי איהר האָט א גאָט, וואָס האָט אייך זעהר ליעב און טהוט אייך א סך נסים, טאָ זאָל ער אייך יעצט אויך טהאָן א נס״. די צוויי שלוחים זיינען געבליבען שטעהן אין א פערלעגענהייט. זיי האָבען זיך געטראבט: וועט א נס געשעהן, אדער ניט? פלוצלינג איז אריינגעקומען אן ארָבער, טראָגענדיג א שווערד אין האַנד און האָט געזאָגט צו דער קעניגין: ״אָט מיט דיזען שווערד האָט דער בעוואוכטער גזלן בר ניצור גע׳הרג׳עט דיין ברודער״. די קעניגין האָט זיך שטארק דערשראָקען פון דער בישורה און זי האָט נעהייסען, אז מען זאָל ר׳ איסי פריילאָזען.

9

די ארין היינט אן דער בייטעל

ווען ר׳ יוחנן איז אייגמאָל דאכגענאנגען א שיעור וואס האט געהייבען צו לייגען איהם די דארטיגע כעניעשען בעפאלען אן ביי איהם נערויבט זיין געלד. ר׳ יוחנן איז נאכדעם אוועק אין בית מדרש. ר׳ שמעון בן לקיש, וועלכער איז געווען זיין שוואגער, האט איהם געפרעגט א הלכה, אבער ר׳ יוחנן האט איהם ניט געענטפערט. האט ר׳ שמעון געפרעגט א צווייטען מאל. האט ר׳ יוחנן ווידער ניט געענטפערט. ״פאר וואס ענטפערסטו מיר ניט?״ האט ר׳ שמעון בן לקיש געפרעגט. האט איהם ר׳ יוחנן אזוי ערקלעהרט: ״דו ווייסט דאָך אז אלע גלידער פון דעם מענשען הייגען אן דער ארין און די ארין היינט אן זיין בייטעל נעלד, און יעצט אז מען האט ביי מיר צוגענומען מיין געלד בין איך ניט אויפגעלייגט צים לערנען״. ר׳ שמעון בן לקיש האט איהם געזומען ארומפרעגען וועגען דער ויבערוי און נאכדעם ווי ר׳ יוחנן האט

איהם דערצעהלט די גאנצע געשיכטע, האט ר' שמעון בן לקיש געזאגט: "קום צייג מיר דעם אָרט ווּאו די רייבער געפינען זיך". האט ר' יוחנן איהם געפירט צייגן. ווען זיי זיינען שוין געווען ביי דעם אָרט, האט ר' שמעון נאָך פון ווייטען אנגעהויבען צו שרייען אויף די רייבער. אזוי ווי ר' שמעון איז געווען א זעהר שטאַרקער מאן, האבען די רייבער זיך דערשראָקען פאר איהם אין זיי האבען געזאגט: "אייי ווי דער מאן וועמען מיר האבען בערויבט איז ר' יוחנן, ווער לעבט מיר. איהם א העלפט פון דעם גאלד צוריקגעבען".

"איך שווער ביי אייער לעבען", האט ר' שמעון בן לקיש געשריען, "אז איך וועל ביי איך צונעהמען דאס גאנצע גאלד וואס איהר האט ביי איהם גערויבט".

און ער האט טאקע צונעמומען אין גאנצען.

10

פון א פאכטוך א קינג

דיקלוט איז געווען א פאכטוך וואס האט געפאשעט חזירים. די קינדער פון רבי יהודה הנשיא פלעגען לייב האבען מיט איהם זיך צו רייצען אין איהם צו שלאָגען. יאהרען זיינען אריבער און דער חזירים פאכטוך איז געוואָרען א מלך. דאָ האט ער געזוכט א וועג ווי מיט די אידען זיך אבצוגעבען. האט ער געטהאָן אזוי. ער איז געקומען אין פמיים, אן ארט וואס איז געווען ווייט פון אידישען ישוב, אין פון דאָרט האט ער געשיקט א שליח מיט א בריף צו רבי יהודה הנשיא אז ער מיט נאָך א רב זאָלען זיך באר איהם מעלדען מוצאי שבת. און דעם שליח האט ער אנגעזאגט אז דעם בריף זאָל ער דעם אידישען נשיא אבגעבען ערב שבת שפעט אין אוועגד, וועז עס ווערט שוין פינסטער. זיין כונה איז געווען דאס אזוי ווי שבת וועלען דאָך די אידען ניט פאהרען און דער וועג איז זעהר א וויטער וועלען זיי ניט קענען קומען צו איהם צו דער צייט וואס ער האט זיי בעפוילען.

רבי יהודה הנשיא האט דעם בעפעהל ערהאלטען גראדע וועז ער און רבי שמואל בר נחמן זיינען געאנגעגן זיך באדען לכבוד שבת אין די וואריימע קוואל וואסערן פון טבריא. אויפ'ן וועג האבען זיי געטראָפען א שד מיט'ן נאָמען אנטיגרוס. רבי יהודה האט אויף דעם שד אנגעשריען אז איהם

געוואָלט פערטרייבען, אבער רבי שמעון בר נחמן האט געזאגט: "לאָמיר איהם צורוה לאָזען. אפשר איז ער געשיקט געוואָרען צו טהאָן א נס פון אונזערטוועגען".

"וואָס מאכט איהר, אידישע רבנים?" האט דער שד געפרעגט.

האבען זיי איהם פערצעהלט די מעשה מיט דעם בעפעהל וואס דיקלוט האט זיי געשיקט.

"זאָרגט זיך ניט", האט דער שד געזאגט. "אייער בעשעפער וועט אייך טהאָן א נס".

מיצאי שבת איז געקומען דער שד, האט זיי ביידען גענומען אויף זייגע פֿלייצעם און אין איין רגע זיינען זיי שוין געווען ביים מלך. אז די דיענער האבען געמעלדעט דעם מלך האס די אידען זיינען שוין דאָ, האט ער געזאגט: "זיי זאָלען זיך ניט צייגען פאר מיר איידער זיי וועלען זיך באָדען אין מרחץ".

און א מרחץ האט מען פאר זיי אנגעגרייט וועלבען מען האט געהייצט זיבען טעג מיט זיבען נעבט. אבער אנטיגרוס, דער גוטער שד, איז ווידער געקומען צו הילף און האט געמאבט אז די צוויי אידישע גרולים זאָלען ניט צוברעגט ווערען. ענרליך אז מען האט זיי געבראבט פאר'ן מלך האט ער צו זיי געזאגט:

"דערפאר וואס אייער נאָט טהוט אייך נסים מיינט איהר אז איהר האט א רעבט צו בעליידיגען א מלך?"

האבען די צוויי אידישע הכמים איהם געענטפערט:

"וועז דיקלוט האט געפֿאישעט חזירים האבען מיר איהם בעליידינט, אבער יעצט אז ער איז דיקלוט דער קעניג בעליידינען מיר איהם ניט".

"און דאָך", האט דיקלוט געזאגט, "דארף מען נעדענקען דעם כלל, אז מען טאָהר זיך ניט טשעפען מיט א קלייגעם גוי וויל ער קען אמאל ווערען א גרויסער גוי".

מסכת מעשר שני

1

עם וועגדעט זיך אַן דער צייט

אייגער א מאן איז געקומען צו רבי יוסי בר חלפתא און האט איהם געבעטען ער זאל איהם פותר חלום זיין. עס האט זיך איהם נע׳חלום׳ט או ער האט אייף זיך געטראגען א קרוין אויסגעפלאכטען פון לאַרבער בלעטער. האט איהם ר׳ יוסי געזאגט: "דאס צייגט או דו וועכסט דערחויבען ווערען".

א צייט שפעטער איז געקומען אן אנדער מאן און האט אויך דערצעהלט דאס זעלבע: "עכ האט זיך מיר נע׳חלום׳ט או איך האב געטראגען א קרוין פון לאַרבער בלעטער". האט איהם ר׳ יוסי געזאגט: "דאס ווייזט או מען וועט דיך שלאַגען".

"פאר וואס האכטו דעם אנדערן, וואס האט אייך געהאט אזא חלום געזאגט או ער וועט דערחויבען ווערען און מיר זאַגטו או מען וועט מיך שלאַגען?" האט דער מאן געטענה׳ט.

"גאנץ פשוט", האט ר׳ יוסי בר חלפתא ערקלעהרט. "יענער האט דעם חלום געטרוימט אין דער צייט וואן אויפבערט

בוימער האבען געהאלטען אין בליהען, אבער דיר האט זיך דאס נע׳חלום׳ט יעצט, וועו מען קלאפט די אליוועו ארונטער פון די בוימער״.

2

ר׳ ישמעאל בר׳ יוסי איז פותר חלומות

איינער איז נעקומען צו ר׳ ישמעאל בר׳ יוסי אוו האט געזאגט: ״עס האט זיך מיר נע׳חלום׳ט אז איך האב אויף זיך נעטראגען א רייסטער מיט צוועלף בלעטער אין דעם״.

״דאס צייגט אז די דעקע פון דיין אייזעל האט צוועלף לאטעם אויף צוועלף צוריסענע ערטער״, האט ר׳ ישמעאל ערקלעהרט.

עס איז אייגמאל נעקומען א גוי צו ר׳ ישמעאל אוו האט געזאגט: ״עס האט זיך מיר נע׳חלום׳ט אז איך האב פערשלונגען א שטערן״.

״די נשמה זאל דיר ארויס!״ האט ר׳ ישמעאל אויסגעשריען. ״דו האסט נע׳הרג׳עט א אידען, וויל א איד איז נעגליכען צו א שטערן. אין פסוק שטעהט: דרך ככב מיעקב, פון יעקב איז א שטערן ארויס״.

צו ר׳ ישמעאל בר׳ יוסי איז אייגמאל נעקומען א מאן אוו האט געזאגט: ״איך האב געזעהן אין חלום ווי אין מיין ווייגארטען וואקסט חרוין״. האט איהם ר׳ ישמעאל פותר חלום געזאגן: ״דיין וויין וועט ווערען עסיג אוו דו וועסט אין דעם ארייגטהאן חרוין אוו עסען״.

״מיר האט זיך נע׳חלום׳ט אז מען האט מיר געהייסען ביינען מיין פינגער ארונטער״, האט א מאן געזאגט צו ר׳ ישמעאל.

״בעצאהל מיר פאר פותר חלום זיין״, האט ר׳ ישמעאל געבעטען.

בעצאהלען האט דער מאן ניט געוואלט, אבער ער איז נעקומען א צווייטען מאל מיט אן אנדער חלום:

"עס האָט זיך מיר גע'חלום'ט אז מען האָט מיר נעהיי־
סען בלאָזען מיט'ן מויל".

האט ר' ישמעאל ווידער געפֿאַדערט אז דער מאן זאל
איהם בעצאָהלען פאר פּותר חלום זיין.

ווידער האט דער מאן זיך ענטזאצט צו בעצאָהלען, און
ער איז געקומען א דריטען מאָל מיט א דריטען חלום:

"מען האט מיר אין חלום געהייסען צייגען מיט א פינגער
ארויף".

"האָב איך דיר דען ניט פריהער געזאָגט אז דו מוזט
מיר בעצאָהלען?" האט ר' ישמעאל געזאגט. "נאָר פון דעסט־
ווענען וועל איך דיר פּותר חלום זיין. דאס וואס מען האט
האט דיר געהייסען דיין פינגער ארונטערבויגען איז א סימן
אז א גרויסע רעגען וועט באלד אויף די ווייז וואס געפינט
זיך אין דיין שפייכלער. דאס וואס מען האט דיר געהייסען
בלאָזען מיט'ן מויל צייגט אז די ווייז וועט זיך אויסבלאָזען
און געשוואָלען ווערען פון די צופיעל וואסער, און דאס וואס
מען האט דיר געהייסען צייגען מיט'ן פינגער ארויף, מיינט
עס אז די ווייז וועט אויפגעשפראָצט ווערען פון נאסקייט
און וועט פערדארבען ווערען".

3

אן אויסגעטראכטער חלום

א געצענדיגער האט אויכמאל געזאגט: "איך וועל נעהן
און האבען א ביסעל שפאס מיט דעם אידישען זקן". ער האט
מיט דעם געמיינט ר' ישמעאל'ן. איז ער געקומען צו ר'
ישמעאל און האט אזוי דערצאהלט:

"עס האט זיך מיר גע'חלום'ט אז איך האב געזעהן פיער
צעדערבויטער, פיער פייגענבוימער, אויך א צאָהל שטאנגען,
און אן אקס איז געוואן אויסגעצוינגען אויף א משא, און איך
בין געזעסען ניט שלאָפעדיג, ניט וואכעדיג".

"די נשמה זאל דיר ארויס!" האט ר' ישמעאל אויסגע־
רופען. "דיר האט זיך דאס ניט גע'חלום'ט, נאָר באָטש די
האָסט די זאכען אלעין אויסגעטראכט פון דיין קאָפּ, וועל
איך דיר דאָך געבען אן ערקלעהרונג: די פיער צעדערבויטער
זיינען די פיער זייטען פון א בעט, די פיער פייגענבויטער

זיינען די פיס פון דער בעט, די שטאנגען זיינען די ברעטלעך וואס זיינען אויסגעלייגט פון אויבען, די משא איז די שטרוי וואס איז אויסגעבעט אויף די ברעטלעך, און דער אקס איז די פעל וואס איז איבערצויגען איבער'ן שטרויעגעם כאטראץ. אויף אזא בעט וועכטו ליגען ניט טויט, ניט לעבעדיג".

און אזוי איז מיט דעם לץ געשעהן.

4

די ווירקונג פון הלומות

א פרוי איז איינמאל געקומען צו ר' אליעזר און האט דערצעהלט: "עס האט זיך מיר געפֿ'חלום'ט אז די טיהר פֿאסט פון מיין הויז איז צובראכען".

"עס איז א סימן אז די וועסט האבען א בן זכר", האט ר' אליעזר איהר פותר חלום געווען.

"די פרוי איז אויפֿ אהיים אין האט טאקע געבוירען א אינגעלע. א קורצע צייט שפעטער איז זי ווידער געקומען צו ר' אליעזר, אבער זי האט איהם ניט געטראפען אין דער היים.

"וואס דארפסטו איהם?" האבען די תלמידים איהר געפרעגט.

"איך האב געוואלט ער זאל מיר פותר חלום זיין", האט די פרוי געענטפערט. "עס האט זיך מיר געפֿ'חלום'ט אז די טיהר פֿאסט ביי מיר אין הויז איז צובראכען".

"עס איז א סימן אז דיין מאן וועט שטארבען", האבען די תלמידים איהר פותר חלום געווען.

וועז ר' אליעזר איז געקומען און די תלמידים האבען איהם דערצעהלט די געשיכטע ווי זיי האבען דער פרוי פותר חלום געווען, האט ר' אליעזר אויף זיי זיך אננעבייזערט: "איהר האט א מעשה געפֿ'הרג'עט! ווייל א חלום געהט נאכ'ן מויל, ווי מען איז דאס פותר אזוי געשעהט עס אין דער וועלט".

5

א חלום איז אין פיס

אייגער א מאן איז געקומען צו ר' עקיבא און האט דערצעהלט: "עס האט זיך מיר געפֿ'חלום'ט אז מיין זון איז אויפֿגעשטאנדען געוואקסען".

"דאס צייגט אז דו וועסט האבען א מאַנערן יום טוב, אַהן פלייש", האט ר' עקיבא ערקלעהרט, "ווייל רגל איז אי א פוס, אי א יום טוב".

שפעטער איז נעקומען אן אנדער מאן און האט דערצעהלט אז ער האט געזעהן אין חלום אז זיין פוס איז געוואַרען זעהר דיק".

"דאס צייגט אז דו וועסט האבען א סך פלייש אויף יום טוב", האט ר' עקיבא נעענטפערט.

6

שלעכטער חלום, סימן אויף גוטעם

רבי עקיבא האט איינמאל בעמערקט וויי אייניער פון זיינע תלמידים זיצט אין בית המדרש אין זיין פנים איז זעהר פערטרויערט. האט אים ר' עקיבא געפרעגט: "פארוואס ביזטו אזוי אומעטיג?" האט דער תלמיד נעענטפערט: "איך האב נעהאט א שלעכטן חלום. דרעי זאבען האט מען מיר אין חלום אנגעזאגט. ערשטענס, אין אדר ווערט איך שטארבען. צווייטענס, אז איך ווערל ניט אנזעהן ניכן. דרייטענס, אז דאָם וואָס איך ווערל זייהען ווערל איך ניט שנייידען".

"דיזע דרעי שלעכטע זאבען וואס דו האסט נעזעהן אין חלום זיינען גראדע גוטע", האט אים ר' עקיבא ערקלעהרט. "דאס וואס מען האט דיר נעזאגט אז דו וועסט שטארבען אין אדר, מיינט אז דו וועסט זיך אבנעבען מיט דיין גאנצען לעבען פאר תורה און דו וועסט דורך דעם ווערען גרוים און בעריהמט, ווייל "אדר" מיינט גרויסקייט און בעריהמטקייט. דאָם וואָס מען האָט דיר נעזאגט אז דו וועסט מעהר ניט אנזעהן ניסן, מיינט אז דו וועסט קיינמאל קומען צו א נסיון, און דאס וואס מען האט דיר נעזאגט אז דאס וואס דו וועסט זייהען וועסטו ניט שנייידען, מיינט אז דו וועסט האבען קינדער און זיי ווערלן ביי דיר לאנג לעבען".

מסכת בבורים

1

כבוד מ׳ א שוגער־פאטער

ר׳ יהודה בר חייא פלענט אבנעבען גרויס כבוד צו זיין שוועד ר׳ יאשי. יעדען ערב שבת פלענט ער מאכען א שפאציער צו דעם נעמנד וואו ר׳ יאשי האט געוואוינט, ער פלענט זיך אוועקזעצען אויף א הויכען בארג, כדי ער זאל זעהן פון ווייטען ווי זיין שוועד קומט אן און ער זאל פאר איהם אויפשטעהן.

זייגע תלמידים האבען איינמאל געפרעגט ביי ר׳ יהודה: "עס איז דאך נענוג אז מען זאל אויפשטעהן פאר א תלמיד חכם וועז ער איז פיער אייגען נאהנט, אבער דארפסטו דען אויפשטעהן פאר ר׳ יאשי וועז ער נעפינט זיך נאך אזוי ווייט?"

"פאר'ן בארג סיני דארף מען זיך אויפשטעלען אפילו פון דער ווייטענס", האט זיי ר׳ יהודה נעענטפערט. מיינען האט ער נעמיינט דאס אזוי ווי זיין שוועד איז נעווען א תלמיד פון ר׳ יוסף וועלכער האט נעהאט דעם צונאמען "סיני", קומט דעם תלמיד דעם זעלבען כביד ווי דעם רבי. אזוי רענעלמעסיג איז ר׳ יהודה נעווען מיט זייגע ערב

שבת'דיגע בעזוכען, דאס איין פרויטאג, ווען ער האט פערפעהלט צו קומען, האָט ר' יאנאי זיין שווער געזאָגט:

"ניט אומזיסט האט ער פערפעהלט צו קומען. איך זאל זאָגען אי ער איז ניט געקומען צוליעב כראנקהייט? נלויב איך ניט דאס עס קען קומען קראנקהייט איוף אוא צדיק ווי מיין איידים. עס מוז ניט אנדערש זיין ווי ער איז נעשטאָרבען."

2

א גרויסער קענער אבער אַהן מוֹל

רבי שמעון בר ווא איז א הויז דעם וואס ער האט נעקענט א סך תורה איז ער אויך נעווען נעלערענט אין וועלטליכע זאכען. ער איז דערצו געווען בעאכט אין אלערלי מסחורים און איז נעווען א גרויסער טבין אויף פערל און ברילאנטען. אָבער טראָץ זיין גרויסע וויסענשאפט איז ער נעווען אוא גרויסער ארימאן דאס ער האט ניט נעהאט א בולקעלע צו עסען. ער האט פערלאָזען בבל, ויאו ער האט נעוואוינט, און איז אוועקנעפאהרען זוכען גלייקען אין ארץ ישראל. און דאָך, טראָץ דעם וואָס ער האָט שוין נעהאט א גרויסען נאָמען אין ארץ־ישראל האט ער דאָרט קיין שטעלע נעקענט בעקומען. ווארום עס איז נאָר נעווען א שבעלע, אדער אן אמט, האָט מען עס נעגעבען צו איינעם אן וועניגער פערחיגערע מענשען פון אים. ר' יוחנן האט אויף אים נעלעזען דעם פסוק: "לא להכמים לחם"—די קלוגע און געלערענטע איז ניט בעשערט צו האבען אויף ברויט.

א צייט שפעטער איז ר' שמעון ויעדער נעפאהרען נאָך ארץ ישראל. דיזען מאל אויף דער איינלאדונג פון ר' אבהו, וועלכער האט אים נעשיקט א בריעף אין דעם בריעף האט ר' אבהו אריינגעלייגט זייגע א ווייכע האָאר פון קאָפ, צום צייכען אז ער איז שוין אלט און קען אויף זיך מעהר ניט טראגען ד' לאסט פון זיין ישיבה, און דאָרום לאָדט ער איין ר' שמעון אז ער זאל קומען אין אירערעהמען זיין אמט.

אבער ר' שמעון האט דעם אמט ניט בעקומען, און ר' אבהו האט מיט פערדרוס אויסגערופען:

"ווען מען זאל קענען אראבנעהמען די ערד פון דייגע אויגען, ר' יוחנן, (ר' יוחנן איז שוין דאן נעווען טויט) און

דו זאָלסט זעהן וואס פאר א פערקעהרטע וועלט מיר האבען. איך, וואס איך בין א ניעדריגער מענשעלע געגען ר' שמעון בין יא געווארען א ראש ישיבה און ר' שמעון וועלכער איז אזא גרויסער מאן קען ניט ווערען ראש ישיבה!"

מסכת שבת

1

וועֶן קִינדער לערנען

ר' יהושע פלענט יעדען ערב שבת פערהערען זיין איי־
ניקעל. איין פרייטאג האט זיך געמאכט או ער האט אויף
דעם פערגעסען און ער איז אוועק אין די בעדער פון טבריה
זיך באָדען לכבוד שבת. איז ער ארט געשטאנען אין זיך
אנגעשפּארט אויף די שולטערן פון ר' חייא בר בא. פלוצלונג
האט זיך ר' שמעון דערמאָנט או ער האט דעם פרייטאג זיין
אייניקעל ניט פערהערט האט ער זיך געזימען אייליען אוועק־
צוגעהן פון מרחץ. ר' חייא האט איהם געוואָלט אבהאלטען,
זאָגענדיג או ער איז ניט מחויב צוליעב אזא זאך פערלאָזען
דעם מרחץ, אבער ר' שמעון האט אויסגעריפען: "חייא, מיין
זוהן, עס איז עפעס ביי דיר א קלייניקייט? ווייסטו דען ניט
או ווער עס הערט א פרישה הומש פון א קינד איז גלייך ווי
ער האט געהערט די תורה פון בארג סיני?"

2

וועֶן א מענש וואָלט געהאט צווי מיילעך

ר' שמעון בן יוחאי האט איינמאל געזאגט:
"וועֶן איך וואלט געוויזן דערביי וועֶן די אידען האבען
בעקומען די תורה פון בארג סיני, וואלט איך זיך אוועקגע־

שטעלט און געפֿאדערט ביי דעם אויבערשטען אז ער זאל נע־
בען יערען מענשען צוויי מיילער, איין מויל אויף צו לערנען
תורה אין דעם אנדער מויל אויף דאוונען און אויף זיינע בע־
דערפנעסען אין לעבען".

גלייך דאדויף האט ר' שמעון בן יוחאי חרטה בעקומען
זויף זיינע רייד און ער האט געזאגט:

"וועז א מענש האט בלויז איין מויל לייגדעט די וועלט
אזוי פיעל פון לישון הרע און רכילות, היינט ווי ביטער וואלט
שוין געווען וועז דער מענש וואלט געהאט צוויי מיילער!"

3

קיינער קען זיך ניט אליין

"גלויב ניט אין זיך ביז דעם טאג פון דיין טויט", האט
בען די חכמים אמכ געלערנט. עס מיינט אז קיין מענש איז
ניט זיכער פון זיך ביז דעם לעצטען טאג פון זיין לעבען.

עס איז נעזוגן אייגמאל א חכיד, א פרומער מאן, וואס
האט די רייד פון די חכמים אזוי איבערגעלייגט:

"גלויב ניט אין זיך ביז דו קומסט אין דיינע עלטערע
יאהרען, אבי אזוי ווי איך".

איז נעקומען א שד'יבע, האט זיך פארשטעלט אלס
א שפּיגע פרויענצימער און האט דעם אלטען פרומען מאן
פערפיהרט. נאכדעם האט דער אלטער שטארק חרטה בע־
קומען און האט זיך זעהר נעערנעדט אויף זיין זינד. איז די
שד'יבע ווידער נעקומען צו איהם און נעזאגט: "זאלסט זיך
ניט ערגערן, דען איך בין בלויז א רוח, קיין מענש. איך האב
דיר נעווארלט בלויז צייגען, אז דו זאלסט וויסען אז דו ביזט
אזוי ווי אלע מענשען, אין אז דו דארפסט זיך ניט האלטען
פאר בעסער און פרימער פון אנדערע".

4

זך איינגעקריפט ביי דער מאכט

ווען ר' יונתן פלעגט זיך דערוויסען אז עם קומט אָן אין שטאָדט א גרויסער שרה פלעגט ער איהם שיקען אנקענען שאהנע מתנות. ער פלעגט די זאך אזוי ערקלעהרען: "טאָמער קומט פאָר פאר'ן שרה דער משפט פון א יהוב, אדער פון אן אלמנה איז גוט אז איך זאל ביי איהם זיין אן אנגענומענער מענש און אַל קענען ריידען א ווארט פאר זיי".

5

ניט געפאַלגט די וואַרנונג

פון סכות ביז חנוכה איז די געפערליכסטע צייט צו פאָהרען אויפ'ן ים. איינמאָל האט א מאן מיט'ן נאָמען אהא פון דער שטאָדט אסיא זיך געגרייט צו פאָהרען אויפ'ן ים באלד נאָך סכות, האט צו איהם א רוימישע דאָמע געזאָגט: "אין אזא צייט ווילסטו פאָהרען איבער'ן גרויסען ים?" אזיך האט זיך זיין פאטער געווויזען צו איהם אין חלום און האט איהם געוואָרנט אז ער וועט שטאַרבען אָהן קבורה, עס הייסט אז ער וועט דערטרונקען ווערען אין ים. אבער אהא האט ניט געפאָלגט די דאָמע אז אויך ניט דעם חלום, און אזוי ווי מען האט איהם אנגעזאגט אזוי איז געשעהן.

6

די הפלה פון א רבים

ר' כהן, דער ברודער פון ר' חייא בר אבא, פלעגט אָפט רייזען איבער'ן ים. איינמאָל האט ער געזאָלט אבפאָהרען פון דערהויים אויף א שיף צווישען סכות און חנוכה, האט ער געזאגט צו זיין ברודער: "בעט גאָט פאר מיר אז איך זאל האבען א גליקליכע רייזע, אָהן שטערעמס". האט דער ברודער איהם געענטפערט: "געווים וועל איך גאָט בעטען פאר דיר.

אבער דו דארפסט וויסען אז נאָך סכות זאגען אלע משיב הרוח ומוריד הגשם, און דאס איז א געבעט אויף רענען און וויכטען. קענסטו זיך אויף מיין תפלה ניט פערלאָזען וויל די תפלה פון רבים ווערט בעסער אנגענומען אלס די תפלה פון א יחיד. א כלל וועל איך דיר געבען: פון דער צייט וואָס דו בינדסט ארום דיין לולב פערבינד אויך דיינע פיס אזן בלייב אין דער היים".

7

ניט אלע פרייען זיינען גליך

ווען רבי עקיבא איז נאָך נעווען אן ארימער פאסטוך איז דאס געלעבט מיט זיין פרוי, די פערטריבענע טאָכטער פון דעם רייכען כלבא שבוע, אין גרויס דחקות, האט ער איהר צוגעזאגט אז ווען ער וועט אמאל ווערען רייך און גרויס וועט ער איהר קויפען א "נאָלדענע שטאָדט", דאס איז געווען אזא גאָלדענע ציערונג וואס פרויען פלעגען טראגען אויפ'ן קאָפּ, און אויף דער ציערונג איז געווען אויסגעקריצט א מיניאטור בילד פון ירושלים.

ר' עקיבא האט געהאלטען ווערט. עס איז געקומען די גליקליכע צייט ווען זיין פרוי האט די לאנג ערווארטעטע "גאָלדענע שטאָדט" בעקומען.

אבער ווען די פרוי פון ר' נחליאל האט דערזעהן די ציערונג האט זי מקנא געווען די פרוי פון ר' עקיבא, און זי האט געצוואונגען בייַ איהר מאן, ער זאל איהר אויך קויפען אזא גאָלדענע שטאָדט.

"זאָ ניר", האט ר' נחליאל געזאגט צו זיין פרוי, "דו האָסט רעכט זיך צו פאַרגלייכען מיט מיר אזוי ווי זי האט זיך פאַרגליכען מיט איהר מאן? זי זאָל דאָך פערקויפען דעם שוך פון איהר קאָפּ און איהם געבען דאס געלד, כדי ער זאל קענען ווערען און לערנען".

8

א קרבן פארץ צדיק

ר' אלעזר איז איינמאל געקומען צו א פערזאמלונג אין דער שטאדט פנויה. איז אריינגעקומען א רויטישער אפיצער, חאט איהם א תיב געטהאן פון ארט און זיך אליין אוועקגעזעצט אויף דעם.

"עס מוז דאך עפעס זיין אין דעם וואס פון אלע מענשען איז איהם איינגעפאלען גראדע כיין פלאץ אויפצונעהמען", חאט ר' אלעזר געזאגט. "איך וועל ניט אויפגעהן פון דאנען ביז איך וועל אויסגעפינען וואס דא וועט וויטער פאסירקומען".

אונטער דעם ארט וואו ר' אלעזר איז געזעבען חאט זיך געפונען א שלאנג. ווי נאר דער אפיצער חאט זיך אויפגעזעצט איז די שלאנג ארויס פון איהר בעהעלטעניס, חאט איהם א בים געטהאן, און פון דעם בים איז דער אפיצער געשטארבען.

אייגער פון די וועבטער וואס איז דערבייי געיזען חאט דערמאנט דעם פסוק: ואתן אדם תחתיך—אן אנדערער וועט זיין א קרבן פאר דיר.

אייגער פון בר קפרא'ס תלמידים איז ארויס אין וואלד חאפען האלץ. ניט וויט פון דעם ארט איז געשטאנען א נערטנער און חאט געשניטען מייגען צום מריסענען. פלוצלונג חאט דער נערטנער בעמערקט א גרויסע שלאנג נעבען בר קפרא'ס תלמיד. "ענטלויף! ענטלויף!" חאט דער נערטנער צו איהם אויסגעשריען. "א שלאנג נעהט דיר נאך". דער תלמיד איז אנטלאפען. דאן חאט די שלאנג נעלאזט דעם תלמיד לויפען און חאט זיך א וואנדח נעטהאן צו דעם נערטנער.

ביי ר' יהודה חנשיא איז נעווען א קנעבט מיט'ן נאמען גרמניא (נערמאנוס). איינמאל חאט איהם דער נשיא נעשיקט אן ער זאל בעגלייטען ר' חילא אחיים. אויפ'ן וועג איז אנגעקומען א משוגענער חונד און חאט געוואלט בייסען ר' חילא'ן,

האט דער קנעכט אויף דעם הונד אנגעשריען, האט דער הונד אבגעלאָזען ר' חילא'ן און איז אנגעפאלען אויפ'ן קנעכט.

דאס זיינען אלץ ביישפיעלען ווי דער צדיק וועט פערהיט פון שלעכטס און אן אנדערער פאלט אלס קרבן פאר איהם.

9

א גוט וואָרט איז א נבואה

ר' יונה און ר' יוכה זיינען איינמאל געגאנגען מבקר חולה זיין ר' אחא'ן וועלכער איז געווען זעהר קראנק. אויפ'ן וועג האבען זיי געהערט ווי איין פרוי פרעגט ביי א צווייטער "דיין ליבט האט זיך פערלאָשען?" און די אנדער פרוי האט געענטפערט: "עס איז ניט פערלאָשען געוואָרען און וועט ניט פערלאָשען וועדען די ליבט וואס בעלייבט די אידען אין גלות". האבען זיי דאס אנגענומען פאר א נבואה אז ר' אחא וועט לעבען בלייבען.

10

משנה מקום—משנה מזל

ר' יוחנן איז איינמאל געגאנגען איבער'ן מארק. האט ער דארט געזעהן א מאן פערקויפען צוקערקעס. "פון אזא קליינינקייט פערדינסטו אויפ'ן לעבען?" האט ר' יוחנן פערוואונדערט געפרעגט דעם מאן. "יא", האט דער מאן געענטפערט.

ר' יוחנן איז נאכדעם אוועק ווייטער. א שטונדע שפעטער איז ר' יוחנן וויעדער פארביינעגאנגען דעם צוקערקע סוחר, האט דער סוחר צו איהם געזאגט: "זייט דו האסט מיך פריהער געזעהן און געמאכט הזה פון מיין פרנסה האב איך גארנישט געלייזט".

"זוך זיך אויב אן אנדער אָרט", האט ר' יוחנן איהם גערעטהן, "ווייל אז מען ענדערט א נאָמען, אדער מען ענדערט א פלאץ, וועט דער מזל בעסער".

11

אלץ וו איינער גלויבט

ווער עס גלויבט אין מכשפים אין אין שטערנזעהער. דעם טרעפט זייערע נביאות.

א מאָל איז געווען א גר וועלכער איז פריהער, איידער ער איז געוואָרדען א איד, געווען א שטערנזעהער. אייגמאל האט ער געהערט געהן אין וועג. האט ער געזאגט צו זיך: "היינט זאל איך זיך לאָזען געהן? עס שטעדט דאָך מיר פאר א סכנה!" ווייל לויט זיין שטערנזעהערייי האָט אים געזאָלט טרעפען אן אונגליק.

אבער גלייך צוריק האט ער חרטה בעקומען אויף זיינע רייד און האט געזאגט:

"ניט אימזיסט בין איך דאָך געווארען א מיטגליעד פון דער הייליגער אומה. דאם האב איך געטראָן אים איך זאל אוועקווארפען די אלע נארעשקייטען פון כישוף אין שטערנזעהערייי. לאָמיך געהן אין וועג און זיך בעראָדזען אויף דעם הייליגען נאָמען פון דעם האר פון דער וועלט".

איז ער אוועק. אויפ'ן וועג איז דעם גר בעפאלען א ווילדע חיה און זי האט איהם שיער צוריכען. דער גר האט זיך גערעטעט מיט דעם וואס ער האט צו דער חיה אבגעגעבען זיין אייזעל, וועלכע די חיה האט אויפגענעסען אנישטאט איהם.

12

הכמה בעשיינט דעם פנים

ר' אבהו איז איינמאל געקומען אין טבריה. האבען איהם געזעהן ר' יוחנן'ס תלמידים אין זיי האבען בעמערקט או זיין פנים שיינט. זייגען די תלמידים געקומען צו ר' יוחנן און געזאגט: "ר' אבהו האט נעמוזט געפינען עפעם אן אוצר".

"וואדום דענקט איהר אזוי?" האט ר' יוחנן געפרעגט.

"וויל זיין פנים לייכט זעהר", האבען די תלמידים ענטפערט.

"אפשר האט ער נעפונען עפעס א נייע תורה?" האם ר' יוחנן נעזאגט.

ר' יוחנן איז אליין אוועק צו ר' אבהו און איהם נעפרעגט: "וואס פאר א נייע תורה האסטו נעפונען?"

"איך האב נעפונען אן אלטע תוספתא" (בייליאגע צו דער משנה), האט ר' אבהו נעענטפערט, און איך האב דארט נעלערנט נייע זאכען וועלכע איך האב ביז יעצט ניט נעוואוסט".

3:

יהום אן כבוד

צוויישען די משפחות פון ר' הושעיא און די משפחות פון בר פזי איז פאר א לאנגע צייט אננעגאנגען א קאנקורענץ. די משפחות פון ביידע צדדים פלעגען יערען טאג קומען בעגרעסען דעם נשיא. עס איז געווען אייננעפיהרט אז די משפחות פון ר' הושעיא פלעגען אריין פריהער און ארויס פריהער פון די משפחות פון בר פזי, וויייל זיי האבען שוין אויף דעם נעמאכט א חזקה. האבען די משפחות פון בר פזי נעמחאן א שדוך מיט דער פאמיליע פון דעם נשיא, און נאכדעם אז זיי זיינען געווארען דעם נשיא'ס מחותנים האבען זיי נעוואלט אז מען זאל זיי לאזען אריינקומען און ארויסגעהן פריהער פון די אנדערע.

האט מען די פראגע פארגעבראכט פאר ר' אימי, האט ר' אימי גע'פסק'ט אז כדאי'ן דעם וואס די משפחות פון בר פזי זיינען דערהויבען געווארען האבען זיי בלויז די זעלבע העכטע ווי די אנדערע, אבער זיי שטעהען ניט העכער פון זיי, און אזוי ווי די משפחות פון ר' הושעיא האבען א חזקה קען מען ביי זיי דאס ניט אוועקנעהמען.

צוויי משפחות זיינען געווען אין צפורי. איין משפחה איז בעשטאנען פון אריסטאקראטען, קלוגע מענשען, בעלי עצה, די אנדערע איז בעשטאנען פון א נידעריגע קלאס, גאנץ פשוט'ע מענשען. יערען טאג אז זיי פלעגען נעהן בעגריסען דעם נשיא פלעגען די אריסטאקראטען אריינקומען און ארויס-

געהן צוערשט, און נאָך זיי פלעגען אריינקומען די נידעריגערע קלאס מענשען. האבען די מעגשען פון נידעריגערען קלאס זיך געגומען צום לערנען, זיינען געווארען גרויסע לומדים, און דאן האבען זיי נעפאָדערט אז מען זאל זיי אריינלאָזען צום נשיא פריהער פון די אריסטאָקראטען, וועלכע האבען נעקענט וועניגער פון זיי.

האט מען וועגען דעם געפרעגט ביי ר' שמעון בן לקיש. ר' שמעון האט די פראגע איבערגעגעבען צו ר' יוחנן צו עגטשיידען, און ר' יוחנן האט אזוי גע׳פסק׳ט: "א ממזר וואס איז א תלמיד חכם שטעהט העכער פון א כהן גדול וואס איז אן עם הארץ".

14

א נאָבעלער בישפיל

ר' יוחנן האט נעליטען אויף צייטנווייטאג. פלעגט ער נעהן צו דער מאָכטער פון אייגעם א גוי׳אישען בעאמטען אין מבריה וועלכע פלעגט איהם קורירען. אייגמאל איז ער צו איהר נעקומען פרייטאג פארנאכט און האט נעפרעגט, אויב ער וועט מארגען אויף דארפען נעהמען מעריצין. האט די גויה איהם נעענטפערט: "מארגען וועכטו ניט דארפען, נאר טאָמער קריגסטו ווידער א שטארקען אנפאל פון צייטנווייטאג וועל איך דיר נעבען מיין רעצעפט אז דו זאלכט זיך אליין קענען מאכען די מעדיצין מיט וועלכע איך קוריר דיך, אבער דאס זאלסטו האלטען בסוד און ניט אויסזאגען צו קיין אכ־דערען". נאכדעם האט זי איהם נעזאגט וויי ער זאל די מע־דיצין צוזאמענשטעלען פון פערשיעדענע קרענער און שטאפען.

אויף מארגען, שבת, האט ר' יוחנן אין שוהל, פאר׳ן נאנצען עולם אויסנעזאגט ווי מען מאכט די רפואה צו צייטנ־ווויטאג.

אייניגע דערצעהלן אז וען די גויה האט זיך דער־וואוסט אז ר' יוחנן האט ארויסגענעבען איהר רעצעפט האט זי זיך פאר גרויס צער דערוואָרגען, און אנדערע דערצעהלען אז זי האט זיך מגייר נעווען. פון אנפאנג האט זי נעמיינט אז ר' יוחנן וועט זוכען צו מאכען נעלד פון איהר רעצעפט,

אבער וען זי האט זיך דערוואוסט אז ער גיט דעם רעצעפט אוועק צו אלע אידען אומזיסט, האט זי נעזאגט: "אט דאס איז א שעחנע נאציאן צו וועלכע עס איז כדאי זיך אנ־צושליסען!"

15

א צדיק'ס בטחון

איינמאל שבת האט ביי ר' יונה אין חויז אויסגעברא־כען א פייער. איז געקומען זיינער א שכן, א גוי, און האט געוואלט לעשען. אבער ר' יונה האט איהם ניט געלאזען, ווייל ער האט געהאט בטחון אז דער פייער וועט זיך אליין אויסלעשען. דער גוי, זעהענדיג אז ר' יונה איז איינגע־שפארט אין זיין גלויבען, האט נעזאגט:

"איך וועל אויף דיין פעראנטוואָרטליכקייט אוועקלייגען מיין פערמעגען אין דיין הויז, און אויב דאס וועט פער־ברענט ווערען וועסטו מיר דארפען צוריקקעהרען דעם שא־דען."

"גוט!" האט ר' יונה נעענטפערט.

דער פייער האט באלד פון זיך אליין זיך אויסגעלאשען.

מסכת עירובין

1.

פירגעהאלטש א רבי'ן

ר' יוחנן האט אויסמאל, אין נעגעגוואדט פון זיין רבי ר' הושעיא, איבערגעזאגט ר' הושעיא'ס א דין וועגען דעם ווי צו מעסטען אן עירוב. האט ר' הושעיא אויף אים א קוק געטהאן מיט א שפּאסיגען בליק. ר' יוחנן האט עס בעדראכטען און ער האט אויסגערופען צו זיין רבי'ן:

"פון דעם וועלכער מוז צו דיר אנקומען מאכסטו שפּאס, אבער דעם וואס דארף צו דיר ניט אנקומען לויבסטו און גיעבסט איהם אב כבוד!"

און כאטש ר' יוחנן האט אזוי שארף זיך אויסגערעדט וועגען זיין רבי'ן האט ער נאכדעם פאר דרייצעהן יאהר כסדר ניט פערפעהלט א מאל צו קומען צו ר' הושעיא, כאטש אפילו ער האט ביי איהם מעהר ניט געדארפט לערנען, ווייל די מצוה פון מקבל פּנים זיין א רבי איז אזוי גרויס ווי מקבל פּנים זיין די שכינה.

מסכת פסחים

ו

תורה און מעשים טובים

ר׳ אבהו האט געשיקט זיין זוהן ר׳ חנינא קיין טבריה, ער זאל דאָרט לערנען תורה ביי ר׳ יוחנן. איינמאָל זיינען געקומען מעגשען פון טבריא אין קסרין, די שטאָדט וואו ר׳ אבהו האט געוואויינט. ״וויי לערנט עפעס מיין זוהן דארט ביי אייך?״ האט זיי ר׳ אבהו געפרעגט. האבען זיי איהם געענטפערט אז זיין זוהן לערנט גאר ניט, נאָר ער גיט אָב זיין צייט צו צדקה, צו העלפען מענשען אין נויט.

וועז ר׳ אבהו האט פון דעם דערהערט האָט ער גלייך געשיקט א בריעף צו חנינא זיין זוהן אוז האט איהם אנגעפרעגט: ״האבען מיר דען דאָ ניט אן איינענעם בית עולם אין קסרין וואס דו זיצסט דוקא אין טבריא? (ער האט מיט דעם געמיינט צו זאָגען, האבען מיר דען דאָ ניט איינענע ארימע לייט וואס דו ביזט געפאָהרען זיך אבגעבען מיט צדקה אין טבריא?) איך האב דיך אהין געשיקט לערנען אוז ניט זיך אבגעבען מיט צדקה. זאָלסט וויסען זיין אז איינמאָל, אויף א בעזאמלונג אין לוד, האבען די אידישע חכמים אנ־

נענומען א בעשלום אז לערנען איז בילבער ווי זיך אבצוגעבען מיט וואלטהאט".

אבער די רבנן פון קסרין האבען נע'פסק'ט אז תורה לערנען איז נאר דאן בילבער פון וואהלטהאט ווען עס זיינען דא אנדערע מענשען וואס קענען זיך אבנעבען מיט די ארימע לייט, אבער ווען קיין אנדערע מענשען זיינען ניטא דארף מען אוועקלייגען דעם לערנען און זיך אבנעבען מיט צדקה.

2

קארג פאר זיך, ניט פאר צדקה

אייגמאל האט מען געדארפט האבען נעלד פאר ארימע תלמידים וואס האבען נעלערענט אין דער ישיבה, האבען די אידישע נעלעהרטע ארויסגעשיקט ר' עקיבא מיט נאך אייר־נעם פון די חכמים צו קלייבען נדבות. ווי זייער שטייגער איז אימער נעווען זיינען זיי צוערשט נעגאנגען צו א רייבען מאן מיטן נאמען ברבוחין. ווען זיי זיינען שוין נעווען ביי דער טהיר פון דער הויז, האבען זיי נעהערט ווי די קינדער פון ברבוחין פרעגען זייער פאטער: "וואס זאלען מיר הייגט קויפען צום עסען?" און דער פאטער האט זיי נעענטפערט: "קויפט תרוכסמין (אזא בילדיגע פרוכט) אבער קויפט ניט פון די וואס מען האט הייגט נעבראכט אין מארק, נאר פון נעבטיגע, וועלכע זיינען שוין וויך נשהארען און זיינען בי־לדיגער."

ווען די צוויי צדקה שלוחים האבען נעהערט אויסלבע רייד, האבען זיי נעוואגט: "צו וואס זאלען מיר נעהן צו איהם, ווען ער איז אזוי קארג נעווארען און זוכט שוין אייגצישפארען אויפ'ן עסען?" זיינען זיי אוועק וויטער איבער'ן שטאט.

נאכדעם ווי זיי האבען שוין בעווכט אלע בעלי בתים פון דער שטאט האבען די צוויי שלוחים זיך בערעדט, אפשר זאל לען זיי דאך ארייגעהן צו דעם ברבוחין. און ווען זיי זיינען ארייגעקומען, האט ער זיי נעפרעגט: וואהרום האט איהר מיך דאס הייגטיגע מאל נעלאזט אויף צו לעצט? איהר פלעגט דאך אימער קומען צו מיר צוערשט."

מיר האבען נעהערט וואס דו האסט נערעדט מיט דיינע קינדער", האבען די שלוחים נענטפערט. "מיר האבען נע־

הערט ווי זיי האָבען דיך געפרענט וואָס זיי זאָלען קויפען צו עסען און דו האָסט זיי געהייסען קויפען א ביליגע פרוכט, און דיר א ניט קיין פריישע. זעהענדיג אז דו ביזט אזוי קארג געוואָרען, האָבען מיר געדענקט אז עס לוינט זיך ניט צו דיר אריינצוקומען."

"פון דעם וואָס איך האָב געערדט מיט מיינע קינדער ווייסט איהר נאָר אז איך בין קארג געוואָרען צו זיך און צו מיין פאמיליע, אבער איהר קענט דאָך ניט ווייסען ווי איך פערהאלט זיך צו צדקה. פאר דעם בין איך גראָדע ניט קארג. געהט צו מיין פרוי און זאָגט איהר אז איך האָב געהייסען אייך געבען א מעסטעל מיט רענדלעך".

די שלוחים זיינען געגאַנגען צו זיין פרוי און האָבען איהר איבערגענעבען איהר מאן'ס בעפעהל.

"וואָס פאר א מעכטעל האָט ער געהייסען געבען? א פולע אָדער א קארנע?" האָט די פרוי געפרענט.

"מיר ווייסען ניט. ער האָט אונז געזאָגט סתם א מעסטעל" — האָבען די שלוחים געענטפערט.

"איך וועל אייך געבען א פולע מעסטעל", האָט די פרוי געזאָגט. "און טאָמער האָב איך געמאכט א טעות און ער האָט געמיינט א קארנע מעסטעל, וועט ער דעם שאָדען קענען ארונטער רעכענען פון מיין כתובה".

אז די צוויי שלוחים האָבען בעקומען די שעהנע נדבה זיינען זיי אריין צום מאן איהם אָבראַנגען.

"וואָס מיר", האָט ברבוהין געפרענט, "וואָס פאר א מעסטעל האָט אייך מיין פרוי געגעבען? א פולע אָדער א קארנע?"

"א פולע", האָבען די שלוחים געענטפערט. "נאָר אויב זי האָט אונז געגעבען ציפיעל, איז זי גרייט גוט צו מאָבען דעם שאדען פון איהר כתובה."

וועז דער מאן האָט דאָס געהערט איז ער געגאַנגען און האָט זיין וויב'ס כתובה פערדאָפעלט.

3

נוט צוליעב כבוד

ר' יהושע בן קבסוי, וועלכער איז געווען אן איידים פון ר' עקיבא, האָט אוינמאל געזאָגט:

"מיין גאנצען לעבען פלעג איך ענטלויפען פון עמטער און הערשאפט, אבער יעצט, או איך האב שוין בעקומען א מאכט, וואלט איך אט מיט דעם קעסעל קאכענדיג וואכער דערנאנגען די יאהרען דעם מאן וואס וואלט פרובירט ביי מיר די מאכט אוועקצונעהמען. פונקט אזוי ווי דער קעסעל ווען ער זאל פאלען אויף א מענשען וואלט ער איהם צוקלאפט, צואוואונדעט און צובריהט, אזוי וואלט איך אויך געטהאן צו יענעם מאן."

ר' יוסי בן רבי בון האט די וועדטער פון ר' יהושע אזוי ערקלעהרט: ניט ער האט געמיינט זיין איינענעם כבוד צו פשרהיטען, נאר ער האט מורא געהאט, טאמער וועט זיין נאכפאלגער ניט פיהרען זיין אמט אזוי עהרליך וויי ער האט עס געפיהרט.

מסכת יומא

1

דער שם המפורש

אמאל האט מען דעם שם המפורש איבערגענעבען צו יעדען אייגעם, אבער זייט עם האבען זיך בעווייזען א סך אויסגעלאסענע יונגען, וואם האבען מיסברויבט דעם הייליגען נאמען, פלעגט מען עם פערטרויען נאר צו די פרומע און די עהרליכע.

שכואל איז איינמאל נעווען אין וועג, האט ער געהערט ווי א פרסי (אדער מענליך א פרושי) האט געשאלטען זיין זוהן מיט דעם שם המפורש און דער זוהן איז דורך דעם גע־שטארבען. נאכדעם האט דער פאטער אווי געקלאגט: "וועה איז מיר! צווי זינד האב איך בעגאנגען. איינם וואם צוליעב מיר איז מיין זוהן געשטארבען, און צווייטענס, וואם דערווייל האבען זייטיגע מענשען געהערט ווי איך רייד ארויס דעם שם המפורש."

ר' אניוגי איז איינמאל געקומען צו גאסט צו ר' חנינא אין ציפורין. האט ער געזאגט צו חנינא: "קום און איך

וועל דיר פערטרויען דעם שם המפורש." זיינען זיי ביידע אריין אין א צימער, אבער דער זוהן פון ר' חנינא, וועלכער האט אויך געוואלט הערען דעם סוד, האט זיך פער'גנב'עט אונטער א בעט און זיך געוואלט איינחערען. ר' איניזני האט עם בעמערקט און ער האט מיט כעס אויסגערופען: "אזעלכע שווינדלען גהען דא ביי אייך אן? ניין, איך וועל ניט פערטרויען צו דיר אזן ניט צו דיין זוהן!" און ער איז אוועק.

אין ציפורין איז געווען אן ארצט, האט ער איין מאל געזאגט צו פנחס בר חמא: "קום און איך וועל דיר פערטרויען דעם שם המפורש."

"איך קען דעם סוד ביי דיר ניט נעהמען", האט ר' פנחס געענטפערט, "ווייל איך בין א כהן, און אמאל קען איך בייז ווערען אויף אימיצען און איהם פערשילטען מיט'ן חיילי־גען נאמען."

2

אבגעשוואבט דעם יצר הרע

דער יצר הרע גלוסט נאר זאכען וואס זיינען דעם מענשען פערבאטען. צו זאכען וואס מען מעג האט ער גאר קיין חשק.

ר' מנא איז איין מאל אום יום כפור נענאנגען מבקר חולה זיין ר' חגי'ן.

"וואס טהוט מען, איך בין זעהר דארשטיג," האט איהם ר' חגי געפרעגט.

"מענסט טרינקען, אויב דו ווילסט", האט ר' מנא געזאגט.

ר' מנא איז נאכדעם אוועק. אין א שטונדע ארום איז ער וויעדער געקומען בעזוכען דעם חולה.

"נו, האסטו געשטילט דיין דארשט?" האט ר' מנא געפרעגט.

"ניין", האט ר' חגי געענטפערט. "גלייך ווי דו האסט מיר ערלויבט צו טרינקען איז מיין דארשט פערגאנגען."

3

קינדער דארפן ניט פאסטען

ר' חייא בר בא פלעגט דערצעהלען אזא נעשיכטע.

אייכמאל, יום כפּור, איז א מאן געגאנגען מיט זיין קליינע טאכטער אין גאס. האט די טאכטער געזאגט: "פאטער, איך בין דארשטיג." האט ער נעענטפערט: "ווארט א ווייל." א קורצע צייט נאך דעם זאגט זי ווידער: "פאטער, עס דארשט מיר". האט ער איהר ווידער געהייסען ווארטען. און די מיידעלע איז פאר דארשט געשטארבען.

דער פאטער איז אזועק אין שוהל און נאכדעם וזי מען האט אבגעדאוונט מוסף האט ער אויסגערופען צום עולם: "ווער עס האט א קינד אין דער חיים זאל ער געהן און איהם נעבען עסען און טרינקען און ניט שטעלען קיין יונגע לעבענס אין סכנה."

4

אן דער מוטער'ס בוך

קינדער וועלען נעבוירען נוט און שלעכט. נאך אין דער מוטער'ס בויך וואקסען זיי מיט זייערע מעלות און חסרונות. ווי עס צייגט דיזע וואונדערליכע פאסירונג.

ציויי שוואנגערע פרויען זיינען געקומען צו רבי טרפון פרעגען אויב זיי מעגען עסען יום כפּור. האט ער צו זיי גע־שיקט צוויי פון זיינע תלמידים און געזאגט: "רוימט זיי איין אויער אז חיינט איז יום כפּור, כדי זייערע קינדער זאלען עס הערען אין ניט צאפלען זיך פאר הונגער."

איין פרוי האט עס געהאלפען, האט ר' טרפון געזאגט אז דאס צייגט אז דאס קינד וועט זיין גוט און פרום. די אנ־דער פרוי האט עס ניט געהאלפען. האט ר' טרפון געזאגט, אז דאס צייגט אז זי וועט בריינגען אויף דער וועלט א רשע.

מסכת ראש השנה

1

נעבעדשט מיט לאנגע יאָהר

רבי חייא בר בא איז איינמאל נעשטאנען אין נעראוועכ. איז אריינגעקומען רב כהנא, האָט זיך צייטנעשטעלט הינטער איהם און האָט אויך נענומען דאווענען. וען ר' חייא האָט נעענדיגט זיין תפילה האָט ער זיך צוריקגעוויצט אין נעווארט ביז ר' חייא וועט ענדיגען, ווייל מען טאָר ניט פערביגעהן אימיצען בעת ער שטעהט און דאוועכט.

רב כהנא האָט נעצוויגען זיין דאווענען יעדר לאנג אין אז ער האָט שוין נעענדיגט, איז צו איהם צוגענאנגען רבי חייא און האָט נעפרעגט: "איז ביי אייך (אין בבל) אוא מנהג צו דאָקוטשען אייערע גרויסע לייט?" האָט רב כהנא נעענטפערט: "איך שטאם פון עלי'ס משפחה, ווענען לינדער אוי קינד'ס קונדער זיינען פער'משפט נעווארען צו לעבען קורצע יאָהרען. און איך ווייס אז נאָר דורך תפילה קען איך זיך רעטען פון א פריה־צייטינען טויט."

ווען ר' חייא האָט דאָס נעהערט איז ער שטארק נעריהרט נעווארען און ער האָט נעבעטען פאר רב כהנא. די תפילה

האָט געווירקט און רב כהנא האָט דערלעבט א שעהנע עלטער ביז זייַנע נעגעל זייַנען געוואָרען רויט אזוי ווי די נעגעל פון א קינד.

2

אַבגעלייגט שופר בלאַזען

אמאל איז געווען א מנהג אז ראש השנה פלעגט מען בלאָזען שופר אין דער פריה, גלייך ביים אָנפאַנג דאוונען. שפעטער האָט מען איינגעפירט אז מען זאל בלאָזען נאָר צו מיסף, און נעטהאָן האָט מען דאָס צוליעב אזא פאסירונג:

איינמאל, ראש השנה, אז די אידען האָבען געבלאָזען שופר, האָבען די רויבישע כאַלדאטען, וואָס זיינען געשטאַנען אַרום ירושלים, געמיינט אז די אידען האָבען געמאכט אן אויפשטאַנד נעגען זיי און זיי קלייבען צוזאמען זייער ארמעע צו נעהן אויף די רויבער. זיינען די כאַלדאטען אריין אין שטאָדט און נעגומען שלאָגען און מערדערן די אידישע בעפעלקערונג, ביז ויי זיינען אָנגעקומען אין בית המקדש און נעזוהן אז אידען שטעהען רוהיג און זאָגען זייערע תפילות. "זיי גיבען זיך אָב מיט זייער נאָטעם דיענסט", האָבען די רויבער נעזאגט און האָבען זיך גלייך צוריקנעצויגען. זייט דאן האָט מען פריהער נעדאַוועגט און געבלאָזען שופר האָט מען צו מוסף.

מסכת סוכה

1

א בלבול אויף אידש

דאָס איז געשעהן אין די צייטען פון טרוגיינוס הרשע. בעת טרוגיינוס איז געווען אויפן פון דער חיים, האָלטענדיג מלחמה מיט די ברבריים, האָט זיין פרוי געבוירען א זוהן. מאכט עס זיך גראדע אז אין דעם טאָג ווען דער פּריינצע איז געבוירען געוואָרען איז ביי אידען געווען תישעה באב, און די אידען האָבען אין דעם טאָג געפאַסט, געוויינט און געקלאָגט.

פונקט אום חנוכה איז דאָס קינד געשטאָרבען. האָבען זיך די אידען געפרעגט אייניע די אנדערע: "וואָלען מיר אָכּ־ציינדען חנוכה ליכט, אדער ניט? ניט אָנצינדען איז דאָך אן עברה, יא אָנצינדען שמעקט עס מיט סכנת נפשות. דען וואָס וועלען די אידישע שונאים זאָגען? אין דעם טאָג ווען דער קלייניער פּרינץ איז געבוירען געוואָרען האָבען זיי געטרויערט, און אין דעם טאָג וואָס ער איז געשטאָרבען האָבען זיי געמאכט א יום טוב מיט אילומינאציעס!"

האָבען די פּריסעדע אידען געזאָגט: "מיר וועלען די תּבוכה ליכט אָנצינדען אזוי ווי אליע יאָהר, און די וואָס וועלען זוכען אונז צו בעשטראָפען זאָלען זיי טחאָן וואָס זיי ווילען."

זיינען נעקומען שלעכטע מענשען צו דער פּרוי פון טרוגיינום מיט א מסירה אויף די אידען. "זעה", האָבען זיי געזאָגט, "וואָס די אידען זיינען! אז דו האָסט געבוירען א קינד האָבען זיי געטרויערט, אָבער אז דאָס קינד איז געשטאָרבען האָבען זיי אָנגעצוגדען ליכט און נעמאכט א יום טוב."

האָט די פּרוי אויפגעשיקט צו איהר מאן א שליח מיט א שרייבען: "ביז דו נעהמכט איין די ברבריים, נעה אַפּרי־הער און נעהם איין די אידען וואָס האָבען נעמאכט א בונט נעגען דיר".

ווי דער רשע האָט דעם בריף בעקומען האָט ער זיך גלייך אַרייפגעזעצט אויף א שיף צו פאָהרען אהיים. ער האָט נערעכענט צו קומען אין צעהן טעג, איז געקומען א גו־טער ווינד און האָט איהם געבראכט אין פינף טעג. ווען טרוגיינום איז אַריינגעקומען אין שטאָדט האָט ער זיך גלייך נעלאָזט נעהן צו די אידען און ער האָט זיי געפונען לערנענ־דיג תורה. הערט ער ווי זיי לערנען דעם פּסוק (דברים, כח): "נאָט וועט אויף דיר אָנטראָגען א פאָלק פון דערווייטענם, פון עק וועלט, און ער וועט קומען אזוי שנעל וזי עס שוועבט אן אָדלער".

"דער אָדלער, דאָס בין איך", האָט טרוגיינום געזאָגט. "דען איך האָב נערעכענט צו כאָכען דעם וועג איז צעהן טעג צייט, אָבער איך בין נעקומען אין פינף טעג".

נאָבדעם האָט ער נענעבען א בעפעהל צו זיינע סאָלדא־טען און זיי האָבען די אידען אַרומגערינגעלט און אויסנע־הרג'עט.

אויסנע'הרג'עט די מענער, האָט זיך דער רשע נעווענדעט צו די פרויען און האָט צו זיי נעזאָגט:

"אויב איהר ווילט נעהאָרכען מיינע סאָלדאטען, איז גוט, אויב ניט הרג'ע איך אייך אויס."

"וואָס דו האָסט נעטהאָן צו די וואָס לינגען שוין אין דער

ערד קענסטו טהאן צו די וואָס זייגען אויף דער ערד", האָבען די פרויען מוטחיג געענטפערט.

און די בלוט פון די פרויען האָט זיך נעמישט מיט די בלוט פון זיערע מענער, און דער רויטער שטראָם איז נעפלאָסען אין ים אריין, ביז קיפרוס.

מסכת תענית

1

א רפיאה צו שטאמלען

איינער וועלכער איז נעווען א שטאמלער איז נעקומען צו ר' יוחנן איהם פרעגען אן עצה ווי ער קען געהיילט ווערען פון זיין שטאמלער. ר' יוחנן האט דעם שטאמלער אבגעשיקט צו ר' חנינא, און ר' חנינא האט איהם געזאגט:

"נעה אהיים, טהו תשובה אויף דיינע זינד און לערן תורה, ווען טו נעהאלטען ווערען וויל אויף דער תורה זאגט דער פסוק אז זי הילט דעם לשון און איז דער בוים פון לעבען".

2

מענשען מיט א גרויסען זכות

אז עם פלעגט קומען דער זיעבציהנטער טאג אין חשוון און קיין רעגען איז נאך ניט געקומען, פלעגט מען טוזר תענית זיין און בעטען אויף רעגען.

און אז דער תענית האָט ניט געהאָלפען פלענט מען נעהמען זוכען א צדיק, טאָמער וועט זיין תפילה העלפען.

עס איז שווער נעווען צו געפינען דעם ריכטיגען צדיק, בלויז א צופאל פלענט ענטדעקען דעם צדיק וועלכען מען האָט געזוכט.

איינער א מאָן איז געקומען צו אייניעם פון ר' יצאי'ס קרובים און נעבעטען ביי איהם א נדבה.

"ווי קומט עס אז דו זאָלסט בעטען נדבות?" האָט דער קרוב פון ר' יצאי געפרעגט. "דיין פאָטער איז דאָך נעווען א רייכער מאָן."

"ניין, ער האָט ניט געהאָט קיין געלד", האָט דער אָריימאָן געענטפערט.

"ווי קענסטו עס זאָגען?" האָט ר' יצאי'ס קריב געמענה'ט. "ביי מיר איז דאָך אייניגעלייגט דיין פאָטער'ס געלד. קענסט עס צונעהמען".

"איך האָב אָבער געהערט אז דאָס געלד האָט מיין פאָטער ניט עהרלעך פערדיענט", האָט דער אָריימאָן ענטפערט. "פשוט, עס איז נדלה, און דאָרום נעהערט עס ניט צו מיר."

"אויב דו ביזט אזא אָרעמטלייכער מענש", האָט ר' יצאי'ס קרוב אויסגערופען, "איז כראי אז דו זאָלסט בעמען אויף רעגען, דען די תפילה פון אזא צדיק וויי דו וועט זיכער אָנגענומען ווערען."

איינמאָל האָט מען זיך שטארק נענייטיגט אין רעגען, האָט מען פון חימעל אָנגעוואָגט די חכמים אין חלום אז אין א געוויסען אָרט נעפינט זיך אן אָנטרייבער פון אייזלען, און אז ער איז אזא צדיק וואָס זיין תפילה וועט ברייגגען רעגען.

האָט מען נעשיקט נאָך דעם אייזעל־טרייבער, און אז מען האָט איהם געבראכט האָבען איהם די חכמים נעפרעגט: "זאָג אונז, וואָס פאר א מעשים טובים האָסטו געטהאָן?"

האָט דער אייזעל טרייבער אזוי דערצעהלט:

"איינמאָל האָב איך נעפיהרט אויף מיין אייזעל א פאָסאשיר, א פריי. אין וועג האָב איך בעמערקט אז די פרוי וויינט. האָב איך איהר נעפרעגט וואָרום זי וויינט, האָט זי מיר געענטפערט: "מיין מאן זיצט אין נעפענגנים און איך זוך געלד איהם אויסצולייזען. פאָהר איך דאָס יעצט

אום זיך צו פערקויפען אין מיין מאן צו בעפרייען פאר דעם נעלד". וועז איך האב דאם געהערט האב איך גלייך פערקויפט מיין אייזעל, געגעבען דאם נעלד צו דער פרוי און נעזאגט: "נא דיר נעלד, בעפרוי דיין מאן פון תפיסה און פערקויף זיך ניט צו זיבר".

האבען די חכמים נעזאגט: "דו פערדיענסט אז דיין תפילה אויף רענען זאל נעהערט ווערען".

ווידער איז אייבראל נעווען א נרויסע טריקעניש. האט מען פון הימעל אנגעזאגט צו ר' אבהו אין חלום אז ער זאל שיקען נאך א מאן מיט'ן נאמען פנטקקה און אז דער מאן וועט תפילה טהאן וועט רענענען.

ר' אבהו האט זיך ניט נעקענט אבוואונדערען. יענער מאן איז נעווען בעוואוסט אלם אן אויסנעלאסענער יונג. זיין נאמען פנטקקה מיינט אין נריכיש: "דער מאן מיט די פינף שלעכטע זיטען". דאך האט ר' אבהו נאך איהם נעשיקט און איהם געפרעגט מיט וואם ער בעשעפטיגט זיך.

"איך ניב זיך אב מיט פינף זיבר", האט פנטקקה נעענטפערט. "איך בין א מעקלער פון אויסנעלאסענע פרויען, איך דערקלער דעם טאנץ־זאל וואו זיי קומען זיך צוזאמען, איך פוץ אויס די אויסנעלאסענע פרויען און מאך זיי שענען, איך אליין טאנץ פאר זיי, און איך אליין בין דער מוזיקאנט וואם שפיעלט די טאנץ־מוזיק".

"האסטו אפשר אין דיין לעבען נעטהאן כאטש איינמאל א נוטע זאך?" האט ר' אבהו נעפרעגט.

האט פנטקקה אזוי דערצעהלט:

"איינמאל וען איך האב נעהאלטען אין צוקלייבען מיין טאנץ־זאל האב איך בעמערקט ווי אן אינבעקאנטע פרוי שטעהט ערנעץ אין א ווינקעל און ווייגט מיט ביטערע טרעהרען. פרעג איך איהר וואהרום זי ווייגט, דערצעהלט זי מיר אז זי איז אן ארעמטליכע פרוי, אבער אזוי ווי איהר מאן ויצט אין נעפענגנים און זי האט ניט מיט וואם איהם אויסצולעזען, איז זי נעקומען זיך פערקויפען אום צו קענען בעפרייען איהר מאן. האב איך פערקויפט מיין בעט מיט שטר קאלהדרע, האב דאם נעלד אוועקגענעבען צו דער פרוי

און נעזאגט: "נא, נעה בעפריי דיין מאן, אבער זינדיג ניט".
האט ר' אבהו נעזאגט: "פאר די איין נוטע זאך בשעטו שוין וועלט צו בעטען אויף רענען און דיין תפילה זאל נעהערט ווערען."

3

גאט — דער ארן אפים

ר' לוי האט געזאגט:
וואס מיינט ארך אפים? עס מיינט אז גאט דערוויייטערט פון זיך זיין כעם.
א מלך האט געהאט צוויי פאלקען כאלדאטען, וועלכע זיינען געווען זעהר שטרענג צו זייער בירגער. זאגט זיך דער מלך אזוי: "אויב איך וועל די סאלדאטען לאזען וואוינען מיט מיר אין איין לאנד, האב איך מורא, טאמער אמאל וועלען מיינע אונטערטאנען מיך אויסרוטן וועלען די כאלדאטען זיך אויפשטעלען ענגען זיי און זיי פערניכטען. אלא, וואס דען טהו איך? איך וועל ליעבערשט אוועקשיקען די כאלדאטען ערגעץ ווייט פון דאנען. און אויב מיינע אונטערטאנען וועלען מיך דערצארנען, איז בין איך וועל שיקען נאך די סאלדאטען, און בין די סאלדאטען וועלען אהער אנקומען, וועלען מיינע בירגער מיך דערווייל מחילה בעטען און איך וועל זיי מוחל זיין". און אזוי האט אויך נעזאגט דער אייבערשטער: "כעם און גרימצארן דאס זיינען דאך צוויי מלאכי חבלה, וועל איך זיי אוועקשיקען אין ווייטען וועג, און טאמער וועלען די אידען מיך דערצארנען, איז בין איך וועל נאך זיי שיקען און זיי צוריק בריינגען, וועלען אידען דערווייל תשובה טהאן און איך וועל זייער תשובה אננעהמען."

4

א שותפות'דינער נאמען

רבי שמעון בן לקיש האט געזאגט אין נאמען פון ר' יגאי:
דער אייבערשטער האט זיין נאמען געמאכט שותפות

מיט די אידען. (עס הייסט, פון "ישׂראל" און "אלהים" האָט ער געמאכט איין נאמען — ישׂראל.) דאָס איז א משל צו א מלך וואָלכער האָט געהאָט א קלייניעם שליסעלע צו זיינעם א פריוואָט צימער פון זיין פאלאסט. האָט דער מלך געזאָגט צו זיך: "אויב איך וועל דעם שליסעל טראָגען אזוי ווי ער איז, קען זיין אז איך ווערל אים אמאל פערלירען און קיינער וועט אים ניט בעמערקען, און קיינער וועט אים ניט אויפהויבען. דאַרום וועל איך צו אים צומאכען א קייטעלע, און וועט איך וועל דעם שליסעל פערלירען וועלען שוין מענשען דעם שליסעל מוזען בעמערקען צוליעב דער קייטעלע."

און דער אייבערשטער האָט אויך אזוי געזאָגט: "אויב איך וועל לאָזען די אידען אזוי ווי זיי זיינען וועלען זיי פערשלינגען וועלען צווישען די געצענדיענער, וועל איך דאַרום פערבינדען מיין נרויסען נאמען מיט זייערען, דאָן וועלען זיי אימער לעבען אלס א בעזונדער פאָלק."

5

ניט אימער גילט דעם צדיק'ס זכות

אין ציפורין איז אמאל געווען א מגפה. אין דער נאָנצער שטאָדט זיינען מענשען נעפאלען ווי פליגען, אָבער אין דער נאָם וואו רבי חנינא האָט געוואוינט איז קיינער ניט נעשטאָרבען. האָבען די מענשען פון דער שטאָדט זיך נעפרעגט: "וואָס טהיט זיך מיט דעם אלטען? אונזער שטאָדט און דאָס נאנצע לאנד איז אין אזא אונגליק און ער מיט זיין נאכבארשאפט לעבען זיך רוהיג און ער בעט נאָר ניט נאָט פאר אונז?"

דאָן איז ר' חנינא נעקומען צו די שטאָדט־מענשען און האָט צו זיי נעזאָנט:

"עס איז נעווען אמאל זמרי, איין אייניגער זינדיגער אין זיין דור, און צוליעב זיינע זינד זיינען אויסנעשטאָרבען פיער און צוואָנציג טויזענד אידען, און אפילו דער זכות פון משה רבינו האָט זיי ניט נעהאָלפען בעשיצען. און אין אונזער דור נעפינען זיך א סך אזעלכע זינדיגע ווי זמרי, און איהר

האָט נאָך תרעומות וואָס מיר האָבען א מיצוה און קיין זכות קען אייך נים בעשיצען!"

א צייט שפעטער איז געווען א טריקענים אין ציפּורין און מען האָט גוזר תענית געזיצען אין נעבעטען אויף רעגען. איז אָבער קיין רעגען ניט נעוואָרצען. צו דערזעלבער צייט האָט ר' יהושע בן לוי נעמאַכט א תענית אין דעם דיוב־טייל פון לאַנד און דאַרט האָט יא נערעגנט. האָבען די מענשען פון ציפורין זיך בעלאָגט: "אַט האָט ר' יהושע נעמאַכט א תענית אין דרום און עס האָט נערעגנט, און רבי חניא האָט מיט זייכע שלעכטע רייד אויף אונז פערהאַלטען דעם רעגען".

האָט מען נעמוזט מאַכען א צווייכטען תענית אין ציפורין און ר' חנניא האָט נעשיקט נאָך ר' יהושע בן לוי אין איהם נעבעטען: "קום צו אונז און מיר וועלען צוזאַמען בעטען אויף רעגען". ביידע האָבען נעפאַסט און נעבעטען אויף רעגען, אָבער קיין רעגען איז נאָך אלץ ניט נעוואָרצען.

האָט ר' חניא נעזאָגט צו זייכע שטאַדט־לייט: "ניט ר' יהושע בריינגט ארונטער רעגען פאַר די מענשען פון דרום און ניט איך פערהאַלט רעגען פון ציפורין. נאָר די זאַך איז אזוי: די כעשעפען וואָס וואויכען אין דרום האָבען וויכע הערצער, זיי הערען זיך צו וואָס די תורה זאָגט און פאַלגען די תורה. אָבער די מענשען פון ציפורין האָבען פערהארטוועטע הערצער, זיי הערען די תורה און פאַלגען ניט."

וועו ר' חניא איז געקומען אהיים און ער האָט בעשראַכט וויי ריין דער הימעל איז, האָט ער זיך ניט נעקענט אויזוואוי־דערען און אויסגערופען: "אַט אזוי האַלט עס, נאָכדעם וויי מיר האָבען ביידע נעפאַסט און געבעטען! מעהר וועל איך שוין ניט צושטעהן צום רבונו של עולם אז ער זאָל ענדערען זיין וויללען, וויייל די מענשען פון ציפורין פערדיענען עס ניט. דען וויי קען איך זאָגען א קרעדיטאָר אז ער זאָל ניט אויפּ־מאַנען דאָס וואָס איהם קומט?"

6.

פֿאר דעם כבוד פֿון זיין רבי

ר׳ אליעזר האָט איינמאָל גוזר העבית געווען אויף רעגען, איז אבער קיין רעגען נעגאַנגען. זיין תלמיד ר׳ עקיבא האָט גוזר תענית געווען איז יא געגאַנגען א רעגען. אום עם זאָל ניט לייִדען דער כבוד פון זיין רבי, איז ר׳ עקיבא ארויס צום עולם און האָט צו זיי אזוי געזאָגט:

״איהר זאָלט זיך ניט וואונדערען וואס מיין רבי׳ס תפילה איז ניט אָנגענומען געוואָרען און מיינע איז יא אָנגענומען געוואָרן. איך וועל אייך אויף דעם נעבען א משל: א מלך האָט געהאַט צוויי טעכטער. אייַנע איז געווען א חצופה און די אַנדערע א גוטע און א פֿרומע. יעדען מאָל אז די חצופה פֿלעגט עפֿעס בעטען פֿלעגט איהר פֿאטער זאָגען צו זיינע קנעכט, ״ניט איהר וואס זי וויל און זאָל זי זיך געהן״. אבער אז די גוטע טאָכטער פֿלעגט קומען עפֿעס בעטען, פֿלעגט דער קעניג איהר ניט נאכגעבען אזוי ניך, נאָר ער האָט געהאַט פֿערגענינגען וווי זי בעט און פֿיעסצעט זיך ביי איהם, אזוי וווי א ליעב קינד.״

אָט אזוי האָט ר׳ עקיבא זיך אליין ערנידעריגט כדי צו דערהויבען דעם כבוד פון זיין רבי.

7.

דער סוף פון א לין

ר׳ אחא האָט געמאַכט דרייצעהן תעניתים און קיין רעגען איז ניט געגאַנגען. האָט א כותי וואס האָט איהם געטראָפֿען אין גאַס געזאָגט צו איהם אין שפּאס: ״דריק אויס דיין מאַנטל, ער איז דאָך דורכגעווייקט פון רעגען״.

״איך שווער ביי דיין לעבען״, האָט ר׳ אחא אויסגערופֿען, ״אז דער אייבערשטער וועט מאַכען א נס און עס וועט זיין א נעראָטענער יאָהר, אבער דו וועסט עס ניט דערלעבען״.

איז טאַקע געשעהן א נס, עס איז געוואָרען א גרויסע נערעטענים אין לאַנד, אבער יענער כותי איז געפֿאלען טויט

אין מיטען נאס און דער רעגען האט אויף איהם נעגאסען. האבען פערבייגעהער בעמערקט, אויך אין שפאס: "זעהט, ווי ער טריקענט זיך אויף דער זון".

8

מיט דעם כח פון דער תורה

אין די צייטען פון לוי בן כיסי איז א פיינדליכע ארמיע בעפאלען די שטאדט אין וועלכע ער האט געוואוינט. האט לוי גענומען א ספר תורה, איז ארויף אויפ'ן דאך פון זיין הויז און האט אזוי אויסגערופען: "רבונו של עולם! אייב איך תאב ניט געהאלטען בלויז איין זאך פון דעם וואס שטעהט אין דער תורה, זאלען די סאלדאטען קומען אייננעד־מען די שטאדט, אבער אייב איך האב קיין זאך פין דער תירה פערלעצט, זאלסטו מאכען אז זיי זאלען אוועקגעהן."

זיינען די סאלדאטען צוועק און קיינער האט זיי אננע־זעהן.

א צייט שפעטער, זען ר' לוי איז שוין ניט געוועזן, זיינע ווידער אנגעקומען כאלדאטען אין שטאדט. האט א תלמיד פון לוי בן כיסי געטהאן די זעלבע זאך, איז ארויף אויפ'ן דאך מיט א ספר תורה און האט געזאגט די זעלבע תפילה ווי זיין רבי. זיינען די סאלדאטען אוועק, אבער דעם תלמיד'ס האנד איז געלעהמט געוואָרען. דאס איז דערפאר וואס ער איז ניט נעווען אזא גרויסער צדיק ווי זיין רבי און ער האט זיך אונטערנומען צו חייזען אזא גרייכען נס ווי ער.

יאהרען שפעטער זיינען די פיינדליכע כאלדאטען ווידער געקומען אין שטאדט, האט א תלמיד פון יענעם תלמיד גע־טהאן די זעלבע זאך. זיין תפילה איז ניט געהערט געוואָרען און סיין שטראף האט ער אויך ניט בעקומען, ווייל ער האט ניט געהאט גענוג שכל צו פערשטעהן אז ער טהוט ניט רעכט און עס איז א כלל אז א נאר קומט ניט סיין שטראף.

9

בן כוזבא, דער העלד פון ביתר

נאָך דעם חורבן בית שני, וועו עס איז אויפגעשטאנען דער העלדישער בן כוזבא, אדער ווי אנדערע פלעגען איהם רופען בר כוכבא, אין ער האט געוואלט בעפרייען די אידען פון די רוימער, זיינען די חכמים נעוועו צוטהוילט אין צווויי פארטייען. איין פארטיי האט אין דעם העלד געגלויבט אוו די אנדערע האט ניט נעגלויבט.

יוען ר' עקיבא האט נעזעהן דעם בן כוזבא האט ער געזאגט: "אט דאס איז דער מלך המשיח". האט ר' יוחנן געזאגט צו ר' עקיבא: "עס וועלען נאך אריבער נעהן יאהרען, דו וועסט שוין ליגען אין קבר, גראז וועט וואקסען אין דיינע באקען, אוו משיח וועט נאך אלין ניט קומען".

וועגען דעם קאמפף פון דער גרויסער אידישער פעסטונגם שטאדט ביתר דערצעהלט ר' יוחנן אזוי:

אבצינ טויזענד פאָר טראמפעטען בלאָזער האבען ארומגערינגעלט ביתר אוו יעדער פון די טראמפעטען בלאָזער האט אינטער זיך נעהאט אייניגע פאלקען סאלדאטען וועלכע פלעגען זיך צוואמענקומען אויף זיין בלאָזען. בן כוזבא האט די שטאדט פערטיידיגט מיט צווויי הונדערט טויזענד פויגערלאָזע סאלדאטען. יעדער אידישער העלד וואם האט זיך געיואלט אנשליסען צו בן כוזבא'ם ארמיע האט נעמוזט דורכגעהן א שווערע פראבע, נעמליך: ער פלעגט אליין מוזען מיט זיינע צייהן זיך אבבייסען די פינגער אום צו צייגען זיין העלדענמיטה. האבען די אידישע חכמים נעשיקט שלוחים צו בן כוזבא אוו איהם נעפרעגט: "ביז וואנען וועסטו נאך אנגעהן מיט דיין ארבייט צו מאכען אידען פאר קאליקעם?" האט בן כוזבא צוריק נעפרעגט: "טא ווי אזוי זאל איך זיי אויספרוביירען?" האבען די חכמים געענטפערט: "דו טהו אזוי: דער וואם קען ניט ארויסרייסען א בוים פון לבנון בעת ער לויפט פערבי דעם בוים, רייטענדיג אויף א פערד, דעם זאלסטו אין דיין ארמעע ניט אננעהמען". בן כוזבא האט נאבדעם אויסגעפיהרט די נייע פראבע. האט ער געהאט יענע צווויי הונדערט טויזענד אוו אויך צווויי הונדערט פון די וואם זיינען דורכגעגאנגען די נייע פראבע.

יעדען מאָל וועז די אידישע קעמפפער פֿלעגען אַרויס־נעהן אין א שלאַכט פֿלעגען זיי זאָגען די תפילה: "רבונו של עולם! אזוי ווי די האָסט אונז פֿערלאָזען און די געהסט מעהר ניט מיט אונזער אַרמיע. בעטען מיר דיך, שטיין אונז ניט, אָבער שטראָפען זאָלסטו אונז אויך ניט. לאָז אַלעס צום צופאַל".

דרויי אזן א האַרב יאָהר האָט אדריינום בעלאַגערט ביתר. די גאַנצע צייט איז ר' אלעזר המודעי געזעסען, אַנ־געטהאָן אין א זאַק אזן מיט אַש אויף זיין קאָפּ, אלס צייכען פון טרויער, אזן האָט יעדען טאָג נעבעטען גאָט, זאָגענדיג: "האַר פון אַלע וועלטען! אָה, האַר פון אַלע וועלטען! משפט אונז ניט היתט! משפט אונז ניט היתט!"

זעהענדיג אז ער קען די שטאַדט ניט איינגענעהמען האָט שוין אדריינום נעוואָלט אַוועקגעהן. איז צו איהם געקומען א כותי אזן האָט געזאָגט: "געה ניט אויעק. איך וועל זעהן אז די אידען זאָלען זיך דיר אונטערגעבען".

דער כותי איז אַריין אין ביתר, בעגבה, דורך א קאַנאַל. נעהענדיג איבער'ן שטאַדט האָט ער געפונען ר' אלעזר המודעי שטעהן אזן בעטען גאָט. האָט דער כותי זיך נעמאַכט וויי ער רוימט איהם אַריין עפעס אין אויעד. די שטאַדט מענשען האָבען דאָס מזעהן איז ביי זיי אויסגעקומען אז ר' אלעזר סוד'עט זיך מיט דעם פֿרעמדען, אזן וואַרשיינליך איז דער פֿרעמדער גאָר א שפּיאָן! האָבען זיי געזומען דעם כותי אזן האָבען איהם געבראַכט צו בן כוזבא אזן געזאָגט: "מיר האָבען געזעהן דיזען אַלטען גוי שמועסען מיט דיין נאָטען פֿרייַנד ר' אלעזר".

"זואָס פֿאַר א סודות האָבסטו מיט איהם נערעדט?" האָט בן כוזבא געפֿרעגט דעם כותי.

האָט דער כותי געענטפֿערט:

"אויב איך וועל דיר אויסזאָגען וועט מיין מלך מיך טויטען, אזן אויב איך וועל דיר ניט אויסזאָגען וועסטו מיך טויטען, איז שוין בעסער אז מיין מלך זאָל מיך טויטען אזן ניט דו, אזן דערפֿאַר וועל איך דיר אויסזאָגען, אז ר' אלעזר האָט מיר פֿערשפּראָכען אז ער וועט דורכפֿירהרען דאָס די שטאַדט זאָל זיך אונטערגעבען צו אדריינום".

בן כוזבא איז נאָכדעם אוועק צו ר' אלעזר המודעי אזן האָט איהם געפֿרעגט:

"וואָם האָט דיר דער כותי געזאָגט?"
"נאָרנישט", האָט ר' אלעזר געענטפערט.
"און וואָם האָסטו איהם געזאָגט?"
"אויך נאָרנישט".

בן כוזבא האָט איהם געגעבען א שטויס מיט'ן פוס און ר' אלעזר איז גלייך געפאלען טויט. באלד האָט מען געהערט א בת קול אויסרופען: "דו האָסט געטויטעט ר' אלעזר המודעי וועלכער איז געווען דער שטארקער ארם פון די אידען און זייער רעכטע אויג. דערפאר זאָל דיין ארם געלעהמט ווערען און דיין רעכטע אויג זאָל בלינד ווערען!" אין יענעם טאָג איז ביתר בעזיגט געוואָרען און בן כוזבא איז גהרג'עט געוואָרען.

וועו מען האָט געבראכט בן כוזבא'ס טויטען קאָפּ צו אדריינוס האָט ער געפרעגט: "ווער האָט איהם גע'הרג'עט?" האָט א כותי געזאָגט: "איך האָב איהם גע'הרג'עט". אדריינוס האָט דעם כותי ניט געוואָלט גלויבען, האָט ער געזאָגט: "זאָל מען מיר בריינגען זיין קערפער". וועו מען האָט גבראכט בן כוזבא'ס קערפער האָט אדריינוס געזעהן אז א שלאנג איז ארום איהם ארומגעוויקעלט. דאן האָט אדריינוס געזאָגט: "וועו ניט זיין נאָט וואָלט איהם גע'הרג'עט, ווער וואָלט עס געוועו שטארק גענוג איהם צו דער'הרג'ענען?"

10

ביהר האָט זיך געפרעהט מיט'ן הורבן

צוויי אין פופציג יאָהר האָט די שטאָדט ביתר אָנגעהאלטען נאָכ'ן הורבן בית המקדש, און וואָרום איז ביתר ענדליך אויך חריב געוואָרען? דאָס איז דערפאר וואָס וועו דער בית המקדש איז הרוב געוואָרען, האָבען די אייגוואוינער פון ביתר אָנגעצונדען ליכט, אזוי ווי עס וואָלט געווען א יום טוב. אין וואָרום האָבען זיי אָנגעצונדען ליכט און זיך געפרעהט מיט'ן הורבן? דאָס איז ווייל זיי האָבען אין רעם געוועהן א נקמה אויף די מענשען פון ירושלים. די מעשה איז אזוי געווען:

צוויישען די שרות און די ראטמענער פון ירושלים

זייגען געווען גרויסע שווינדלער. פלעגען זיי זיך ארומדרעהען אין מיטען שטאדט, און ווען זיי פלעגען זעהן א פרעמדען מענשען קומען פון אן אנדער שטאדט, פלעגען זיי איהם בעגריסען און פרעגען: "מיר האבען דאכט זיך געהערט אז דו ביזט אהער געקומען מיט דעם ציוועק צו קריגען א גרויסען אמט". פלעגט ער געוואונדערליך דאס אבלייקענען. פלעגען זיי וויימער זאגען: "מיר האבען געהערט אז די ביזט אהער געקומען צו פערקויפען דיינע ניטער". פלעגט ער ענטפערען: "ניין, דאס איז מיר נאר קיינמאל אויפ'ן זינען ארויף". נליידך דארויף פלעגט אן אנדער שווינדלער אויכהופען חויך אויפ'ן קול: "גענוג צו דינגען זיך! פערקויפט איז פער־קויפט! שרייבט אן א שטר מכירה און איך וועל זיך אונטער־שרייבען אלס עדות". שנעל פלעגט דער שטר מכירה פערטיג ווערען און דער פאלשער עדות פלעגט עס אונטערשרייבען.

נאך איידער דער פרעמדער נאסט פלעגט צייט האבען זיך צוריק צו קעהרען אהיים, פלעגען די שווינדלער אוועק־שיקען זייערען א מענשען צו איהם אהויב און פערנעהמען זיינע ניטער. ווען דער נאסט פלעגט ענדליך קומען אהיים און ער פלעגט זעהן וואס מען האט איהם אבגענטהאן און ווי מען האט איהם בדלות געשטעלט, פלעגט ער זאגען: "הלואי וואלט איך מיר בעסער די פיס צובראכען איידער איך בין נעגאנגען אין ירושלים".

מסכת הגיגה

1

די אמת׳ע וועכטער

רבי יהודה הנשיא האט איינמאל געשיקט ר׳ חייא, ר׳ אסי און ר׳ אסי אז זיי זאלן ארומרייזען איבער ארץ ישראל און בעזאגען די אידע׳ם מיט לעהרער וואס זאלן מיט די קינדער לערנען פסוק אין משניות. זיינען זיי געקומען אין איין אָרט איז דאס ניט געווע׳ן ניט א מלמד תנ״ך און ניט א מלמד פון משנה. האבע׳ די שכנים זאגאנט צו די שטאדט מענשען: ״ברענגט אינ׳ם אייערע שטאדט וועכטער״. האט מען גלייך געבראכט די שטאדט וועכטער. ״אט דיזע מענשען רופט איחר די וועכטער פון שטאדט?״ האבען די שלוחים געזאגט. ״דיזע בעוואבען ניט, נאר זיי מאבען חרוב אייער שטאדט. און ווייסט איחר וואר זיינען די וועכטער פון א שטאדט? דאס זיינען די לעהרער וואס לערנען מיט קינדער תורה.״

2

די וועלט שטעהט איף לופט

אדריינוס האט געפרעגט ביי עקילס דעם גר: ״איז דאס אמת וואס איחר זאגט אז די וועלט האלט זיך אויף לופט?״

"יא", האָט עקילס געענטפערט.

"און ווי קענסטו מיר איבערצייגן אז דאס איז טאקע אזוי?" האָט אדריינוס געפרעגט.

"ברייג מיר קלייע קאטעלן", האָט עקילס געזאגט.

האָט מען געבראכט יונגע, קלייע קאטעלן. עקילס האָט געהייסן אויף זיי אנהאנגען שווערע געווישט, מעהר און מעהר, זיי אויפגעשטעלט און נעמען טרייבען. זיינען די יונגע קאטעלן דערשטיקט געוואָרען אונטער זייער משא, דער אטהעם איז זיי אויסגעגאנגען און זיי זיינען געפאלען טויט.

"יעצט שטעל זיי אויף", האָט עקילס געזאגט צו אדריינוס.

"נאכדעם ווי דו האָסט זיי דערשטיקט וויל סטו אז איך זאל זיי לעבעריג מאכען?" האָט אדריינוס געפרעגט.

"וואס פעהלט דען די קאטעלן?" האָט עקילס געטענה'ט. "עס פעהלט זיי בלויז די מענליכקייט ארויצוזוכהעמען לופט, נו, יעצט אז די האָסט געזעהן ווי לעבעדיג בעשעפענישען בעשטעהען אויף לופט, וועסטו שוין פערשטעהן, אז די ערד האלט זיך אויך אויף לופט".

3

חושך געוועזן זיין רבי

יהודה בן טבאי איז געווען א גרויסער ענו און פלענט זיך דערווייטערען פון כבוד. אייניסאל האבען די אידען פון ירושלים איהם געוואלט מאכען פאר א נישיא. איז ער ענטלאפען נאך אלכסנדריא. האבען די ירושלים'ער געשריבען פון ירושלים די גרויסע נאך אלכסנדריא די קלייע: "ביז וואנען וועט מיין ליעבער חתן זיצען ביי אייך און וועל זיצען דא און בענקען נאך איהם?" דיזער ריהרענדער אפיעל האָט געווירקט אויף יהודה בן טבאי און ער האָט זיך בעשלאסען צו פאהרען צוריק אין ירושלים און אננעהמען דעם גרויסען אמט.

ער האָט זיך ארויפגעזעצט אויף א שיף און מיטגענומען אייניגע פון זיינע תלמידים. ווי עס זעהט אוים איז ער אבער ניט געווען אין גאנצען צופריעדען מיט דעם וואס ער פאהרט צוריק נאך ירושלים, דען וען ער מיט זיינע תלמידים

זיינען שוין נעווען אויף דער רייזע האט יהודה נעמאכט א בעמערקונג: "וואס האט געפעהלט דבורה די בעל הבית'טע ביי זיעלכע אזעלכע אייגנשטאנען אין אלכסנדריא?" אייר נער פון די תלמידים האט די פראגע אנגענומען פאר א שפאסיגע בעמערקונג האט ער נעענטפערט אויך אין א שפאסיגען טאן: "רבי! איין אויג איז ביי איהר אן אויסגעשלאגענע".

"די האסט בעזאנגען מחוי עברות", האט יהודה בן טבאי נעזאגט צום תלמיד. "ערשטענס וואס די האסט מיך חושד נעזיין אז איך האב זיך אינטערעסירט מיט דעם אויסזעהן פון דער פרוי, און צווייטענס, וואס די האסט געקוקט אויף אן אשת איש. וואס האב איך דען געמיינט? איך האב ניט געמיינט צו זאגען אז זי איז קערפערליך שעהן, נור שעהן אין איהרע מעשים!"

יהודה בן טבאי איז נעווארען בייז אויף דעם תלמיד און דער תלמיד האט געמוסט אוועקגעהן.

מסכת מועד קטן

1.

דער כבוד פון ארץ ישראל

ר' שמעון בר בא איז אויפמאל געקומען צו ר' חנינא און האט נעזאגט: "שרייב מיר אן א שטהנעם רעקאמענדאציאנס בריעף, ווייל איך וויל פאהרען אין חוץ לארץ זוכען פרנסה.

אבער אוועקצופאהרען פון ארץ ישראל איז נעווען פערריעכטעט פאר אן אומ'כבוד פאר דאם חיליגע לאנד, האט ר' חנינא נעענטפערט צו ר' שמעון:

"איך בין שוין אן עלטערער מענש. אפשר מארגען וועל איך מוזען נעהן צו דיינע פערשטארבענע עלטערען, און זיי וועלען מיך נעווים פירהאלטען און זאגען: "מיר האבען נעהאט א שטהנע פלאנצע אין ארץ ישראל, האסטו ערלויבט אז דאם זאל אווען אין חוץ לארץ!"

2

רבי בעשטראפט בר קפרא

רבי האט נעהאט גרויס רעספעקט פאר זיין איידים בר אלעשא וועלכער איז נעווען א גרויסער נגיד אבער א

קנאפער למדן. בר קפרא וועלכער האָט ביי יעדער גע־לעגנהייט געזוכט צו מאכען א שפּאָס, האָט איינמאָל גע־זאָגט צו בר אלעשא: "זעה, די גאנצע וועלט קומט צו דיין שוועד פרעגען עפּעס וועגען תורה זאכען און דו פרעגסט אים קיינמאָל נאָרנישט".

"וואָס זאָל איך אים פרעגען?" האָט בר אלעשע גע־פרעגט.

בר קפרא האָט איהם נענומען איינלערנען א פּסוק מיט א רעמעזיס וואָס איז אויסגעקומען א שארפע כאטירע אויף רבי.

רבי וועלכער האט פריהער בר קפרא'ן גאר ניט בעמערקט, האָט הערענדיג ווי ער רעדט מיט זיין איידים זיך אומגע־דרעהט מיט'ן פּנים צו איהם און ער האט געזעהן ווי בר קפרא לאכט, דאָס האָט רבי'ן פערדראָסען און ער האָט געזאָגט צו בר קפרא:

"איך אנערקען דיך ניט פאר א זקן".

און בר קפרא האָט געוואוסט וואָס דאָס מיינט: אז אזוי לאנג ווי רבי לעבט וועט מען איהם ניט אריינגעהמען צווישען די זקנים.

3

די שוועדע שיידונג

שוועד איז פאר דער נשמה זיך צו שיידען פון גוף!

ר' לוי זאגט:

דריי טעג נאכדעם ווי דער מענש שטאַרבט שוועבט די נשמה איבער'ן גוף און דענקט פון צוריק קעה־רען זיך אין איהם, אבער נאָכדעם הי דער פּנים פון דעם טויטען ווערט פערענדערט אין פערליערט זיין שהנקייט נעהט די נשמה אין נאנצען אוועק.

נאכדעם ווי דער מענש ליגט אָב דריי טעג אין קבר, שפּאלט זיך זיין בויך און זאגט צו איהם: "נא דיר צוריק דאָב וואָס די האָסט אנגערויבט און אנגע'גל'ט ביי פּרעמדע און דאָס אריינגעטהאן אין מיר".

4

וועמען מען קען ניט אריסמידען

א תלמיד פון רב אכדא איז שוועך קראנק געוואָרען. חשט וב חסדא געשיקט צו איהם צוויי תלמידים אז זיי זאלען זיצען נעבען איהם און לערנען מיט איהם, כדי דער מלאך המות זאל ניט קענען צוקומען, ווייל דער מלאך המות האט ניט קיין מאכט אוועקצונעהמען ביי אייגעם די נשמה בעת עד לערענט תורה.

איז געקומען דער מלאך המות און האט זיך פערשטעלט פאר א שלאנג. זאָגן די תלמידים האבען דערוועהן דעם שלאנג האבען זיי זיך אויבערגעשראָקען און האבען אויפגע־הערט צו לערנען. דא האט דער מלאך המות גענאמט זיין געלעגענהייט און דער חולה איז נעשטאָרבען.

אן עהנליכע מעשה האט נפטראָפען מיט דעם תלמיד פון בר פדיה. דער תלמיד איז קראנק נעווען־ען אין האט נע־האלטען ביי שטאדבען, האט דער רבי איהם נעשיקט צוויי תלמידים צו זיצען און לערנען מיט'ן חולה, כדי דער מלאך המות זאל קיין צוטריט ניט האבען. איז דער מלאך המות געקומען און האט זיך פערשטעלט פאר א קאמעט וואס האלט אין לויפען, האבען די תלמידים פאר שרעק אויפגע־הערט צו לערנען און זייער חבר איז נעשטאָרבען.

מסכת יבמות

1

רבי׳ס קעסט מיידער

דרייצעהן ברידער זיינען זיי געווען, זייערן צוועלפ סון זיי געשטאַרבען, איז געבליבען אייגער. די צוועלף אלמנות זיינען געבליבען אהן קינדער, האָבען זיי געוואָלט אז דער פערבליבענער שוואָגער זאָל זיי מיבם זיין, עם חייסט מיט זיי חתונה האָבען, חי דער דין איז. דער יבם האָט ניט נעוואָלט, האָבען איהם די צוועלף אלמנות פערקלאָגט ביי רבי, דאָס איז רבי יהודה הנשיא.

"פאר וואָס טהוסט נים וויי דער דין חייסט?" האָט רבי דעם יבם געפרעגט.

"איך בין ניט רייך נעגוג זיי אלעמען אויסצוהאלטען", האָט דער יבם געענטפערט.

"מיר פערלאָנגען בלויז אז ער זאָל אויסהאלטען יעדע איינע פון אונז בלויז איין חודש אין יאהר", האָבען די צוועלף יונגע אלמנות געוואָגט.

דער יבם איז שוין אויף דעם אייגעזאָגען, "אבער", האָט ער געפרעגט, "וועד וועט זיי אויסהאלטען אין אן

עיבור יאָהר? וואָר וועט זיי שפּייזען אין דעם דריצעהנטען חודש?"

"אין אן עיבור יאָהר וועל איך זיי שפּייזען א חודש", האָט רבי זיך אָנגעבאָטען.

נאָכדעם האָט רבי זיי אלעמען געבענשט או זיי זאָלען האָבען קינדער און זיי זיינען אויסגענאנגען.

דריי יאָהר שפּעטער זיינען די צוועלף פרויען נעקומען צו רבי און יעדע איינע האָט מיטגעבראכט צו דריי קינדערלעך. די צוועלף מאמעס מיט די זעקס און דרייציג קינדערלעך האָבען זיך אוועקגעשטעלט ביי רבי'ס הויז, אין דרויסען. זיינען די דיענער נעקומען און נעמעלדעט צו רבי: "א נאנצער דאָרף מיט קינדער זיינען נעקומען פרעגען וואָס דו מאכסט אין נעזונד". רבי האָט א קוק נעטהאָן פון פענסטער און האָט דערזעהן זיינע נעסט.

"זואָס פערלאנגט איהר" האָט רבי נעפרעגט.

"האיאָהר האָבען מיר אן עיבור יאָהר", האָבען די נעסט נעענטפערט, "זיינען מיר נעקומען בעטען אז דו זאָלסט אונז שפּייזען דעם דריצעהנטען חודש פון יאָהר".

און רבי האָט זיי נעשפּייזט דעם נאנצען חודש.

מסכת סוטה

1

די ווינטיגקייט פון שלום בית

רעי גרויסער תנא ר' מאיר האָט אייגמאל פרייטאָג צו נאכטס נע'דרש'ענט אין בית המדרש. איז געקומען א פרוי, האָט זיך אויערגעשטעלט, זיך צינעהערט צו ר' מאיר'ס לער־נען אין האָט ניט שכּגעטראָטען פון שוהל ביז ער האָט נע־ענדיגט. ווען ר' מאיר האָט שוין נעענדיגט איז זי אוועק אריים. רומענדיג האָט זי נעפונען אז איהרע שבת ליכט האבען זיך שוין אויסגעלאָשען, אין חויז איז פינסטער און איהר מאן איז שטארק בייז.

"אויאי ביזטי נעווען?" האָט דער מאן נעפרעגט.

"איך בין נעווען אין בית המדרש און נעהערט ר' מאיר'ן לערנען ט'ט'ן עולם", האָט די פרוי געענטפערט.

"די קענסט ניט אריינגעהן אין חויז ווען דו וועסט פריהער ני־ט נעהן און אנישפייען איהם אין פנים", האָט דער מאן אויסגעשריען און האָט פערמאכט די טיהר, אי־ן בערלאָזענדיג די פרוי אין דרויסען.

די פרוי איז נעווארען שטארק פערצווייפעלט און האָט

ניט געוואוסט וואָס צו טהאָן. זי איז נעזעסען איין שבת ביי ר' מאיר"ס טיהר, זי איז נעזעסען א צווייטען שבת און א דרימטען, אָבער זי האָט אלץ קיין מזטה נעהאט צו טהאָן אזא שרעקליכע זאך ווי איהר מאן האָט פון איהר נעפאדערט. שכטות האָבען זי אינכאל דערזעהן, האָבען זיי צו איהר נעזאָגט: "וואָס? איהר לעבט נאָך אלץ ניט בשלום אייניגער מיט'ן אנדערען? קום מיט אונז אין בית המדרש און מיר ווילען זעהן וואס מיר קענען טהאָן".

ווען ר' מאיר האָט דערזעהן די פרויען אין בית המדרש האט ער דורכ'ן רוח הקודש זיך דערוואוסט וואס דא איז פאר־נעקומען, האָט ר' מאיר זיך נעוועכדעט צו די פרייען און נעזאָגט: "איז אפשר דא צוויישען אייך אייניג א נעלערענטע פרוי וואָס קען מיר אָבשפרעכען א קראנקע אויג?"

האָבען די שכטות נעזאָגט צו דער פערטריבענער פרוי: "אָט דא האָסטו א נעלענענטהייט ר' מאיר'ן אנצושפייען אין פנים און שלום וועלען מיט דיין מאן". (ביים אויבשפרע־כען אן אויג פלעגט מען דעם תולה צו רפואה אָנשפייען אין פנים).

די פרוי איז צוגענקומען נעהאלטען צו רבי מאיר און האָט זיך אוועקגעזעצט נעבען איהם צו זאָגען דעם שפרוך, אָבער די נאָהענטקייט פון דעם נרויסען מאן האָט איהָ איהר ארויפגעווארפען אזא מורא דאס זי איז א פערציטערטע נע־וואָרען, און זי האָט נעזאָגט: "רבי! איך בין קיין געלע־רענטע פרוי. איך גייס נאָר ניט ווי אָבצושפרעכען א קראנקע אויג".

"דאָך", האָט ר' מאיר נעזאָגט, אז דו ווילסט מיר אָנ־שפייען ווייבען מאָל אין פנים וועל איך נעהיילט ווערען".

די פרוי האָט אזוי נעטהאָן.

"יעצט", האָט ר' מאיר נעזאָגט, "נעה אין זאָג דיין מאן אזוי: "דו האָסט מיר נעהייסען אָנשפייען ר' מאיר'ן אין פנים בלויז אויין מאָל, אבער איך האָב איהם אָנגעשפינען זיבען מאָל".

נאָכדעם ווי די פרוי איז אוועק האָבען די תלמידים נע־זאָגט צו רבי מאיר: "אָט אזוי לאָזטו עדניידעריגען רעם כבוד פון די ווילסט לערנען די תורה?"

האָט ר' מאיר געענטפערט: "איז דען ניט נענוג כבוד פאר מיר אז איך טהו די זעלבע נאָבעלע ארבייט ווי מיין

בעשעפער? ר' ישמעאל האָט אונז געלערנט: גרויס איז דער שלום ווייל נאָט'ס גרויכער נאָמען וואָס ווערט גע־שריבען מיט קדושה האָט דער אויבערשטער ערלויבט אז מען זאָל עס אָבמעקען, (וועז מען דאַרף א סוטה געבען צו טרינקען די מיט המאָרים, כדי אויסצוגעפינען אויב זי האָט געזינדיגט געגען איתר מאָן) אין דאָס אלץ כדי צו מאכען שלום צווישען מאָן אין פרוי!"

2

כבוד פאר כבוד

דערפאר וואס משה רביגו האָט אויף זיך **נעטמען** די מיה מיטצוגעהמען די בייכער פון יוסף הצדיק וועז די אידען זיינען ארויס פון מצרים, האָט ער דערפאר זוכה געווען אז מיט זיין קבורה זאָל זיך אָבגעבען דער אויבערשטער אליין.

ר' חמא בר חנינא זיט א משל **אויף** דעם:

א מלך האָט **תתונה** געמאכט זיין זוהן, איז געקומען א גרויסער שרה און האָט געוואלט העלפען טראגען דעם "אפריון" (א טראָג שטוהל מיט א חופה אויף דעם אין וועל־כען מען פלעגט טראגען די כלה). אבער די דיענער האבען נערעכענט אז דאס פאסט זיך ניט פאר אזא גרויסען שרה, האבען זיי איהם ניט געלאָזען. דאן האָט דער קעניג געזאגט: "לאָזט איהם! שפעטער אז ער וועט **תתונה** מאכען זיין טאָכ־טער וועל איך איהם בעצאהלען מיט דעם זעלבען כבוד".

מסכת כתובות

ז

ר' יוסי הגלילי און זיין גרושה

ר' יוסי הגלילי האט געהאט א שלעכטע פרוי. זי איז געווען זייער א פלימעניצע, די טאכטער פון זיין שוועכטער. און אזוי שלעכט איז זי געווען צו אירם דאם זי פלעגט איהם בעליידיגען אין נעגענווארט פון זייער תלמידים, האבען די תלמידים געואגט צו ר' יוסי: "גיב איהר א גט און ווער פטור פון דער מרשעת וואס בעליידיגט דיך אזוי". האט ר' יוסי געענטפערט: "זי האט א גרויסע כתובה און איך האב ניט אזוי פיעל געלד איהר צו בעצאהלען".

אייגמאל זייגען די תלמידים געזעסען און געלערענט און ר' יוסי און ר' אלעזר בן עזריה האבען אויך מיט זיי געלערענט. וען זיי האבען געענדיגט לערנען האט ר' יוסי אויפגעאדעגן ר' אלעזר בן עזריה צו זיך אהיים אויף מיטאג. וען ר' יוסי איז ארויפגעקומען אין הויז האט זיין פרוי אבגעקערט איהר קאפ און איז ארויסגענאנגען. ר' יוסי האט א קוק געטהאן אויפ'ן טאפ און ביי איהר געפרעגט: "איז דא עפעס אין טאפ צו עסען?" האט די פרוי בייז געענטפערט: "עס איז דא א געקעכטס פון גרינסען". ר' יוסי האט א קוק

געטהאן אינוועניג און האט דארט נעפונען געשטאפטע חיב־
דעלעך. ר' אלעזר האט דאס אלץ צוגעזעהען און צוגעהערט
און האט פערשטאנען וואס דא טהוט זיך.

אז זיי האבען זיך געזעצט עסען האט ר' אלעזר נעזאגט:

"רבי! זי האט דאך נעזאגט אז אין טאפ איז דא בלויז
א נעקעבטם פון נרינסען און איך זעה או דא איז גאר גע־
שטאפטע חינדעלעך".

"עס איז נעשעהן א נס און די נרינסען זיינען נעוואקסען
הינדעלעך", האט ר' יוסי נעזאגט אום צו פערגלעטען זיין
פרוי'ס אונרעכט.

אבער ר' אלעזר האט אלעס פערשטאנען. האט ער נע־
זאגט:

"שיק זי אוועק רבי! זי וויים ניט ווי ריך צו אכטען!"

"זי האט א נרויסע כתובה און איך קען איהר דערפאר
ניט אב'נט'ען".

"מיר, דיינע תלמידים, וועלען דיר נעבען אויף דער
כתובה צו בעצאהלען און דו נט זי אב".

די תלמידים האבען אזוי נעטהאן. ר' יוסי האט זיין
פרוי בעצאהלט איהר כתובה און האט זי אבנע'נט. נאכדעם
האט מען איהם התונה נעמאכט מיט אן אנדער פרוי, א
בעסערע.

יענע פרוי, די נרושה, איז צוליעב איהרע זינד אריינגע־
באלען אין די העגד פון דעם שטאדט וועלכער האט
מיט איהר התונה נעהאט. א צייט שפעטער איז אויף דעם
שטאדט־וועכטער נעקומען אן אונגליק—עד איז בליגד גע־
וואדען. פלוצט די פרוי איהם פיהרען איבער די נאסען און
בעטען נדבות. וועז זיי פלעגען קומען צו דער נאס וואו ר'
יוסי הגלילי האט נעוואוינט פלעגט די פרוי אויסמיידען יענע
נאס און זיך צוריק קעהרען. אזוי ווי איהר מאן איז פיעלע
יאהרען נעווען א שטאדט־וועכטער האט ער גוט נעקענט יעדע
נאס. האט ער זי איינמאל נעפרעגט: "וואהרום פיהרסטו מיך
ניט אין דער נאס וואו רבי יוסי הגלילי וואוינט? איך האב
נעהערט או ער גיט א סך צדקה".

"איך בין זיין נרושה", האט די פרוי נעענטפערט, "און
איך שעהם מיך פאר איהם מיין פנים צו צייגען".

אייגמאל זיינען זיי געגאנגען אין דער נאכבארשאפט פון ר' יוסי, האט זיך דער בליגדער אננעהויבען מיט איהר צו קריגען, ווייל זי האט ניט געוואלט גיהן צו ר' יוסי'ס הויז, איין טאג האבען זיי זיך געקריגט און א צווייטען טאג, און ער האט זי גענומען שלאגען. זייערע נעשרייען האבען זיך געהערט איבער דער גאנצער שטאדט, און ווען ר' יוסי האט די נעשרייען דערהערט, האט ער ארויסגעקוקט דורכ'ן פענסטער און האט דערזעהען די פאראל. "וואהרום שלאגסטו זי?" האט ר' יוסי געפרעגט ביי דעם בליגדען בעמלער. האט דער בעמלער געענטפערט: "יעדען טאג פערליער איך פרנסה אין דיזער גאס צוליעב איהר". ווען ר' יוסי האט דאס נעהערט אז נעזעהן הער די פרוי איז, האט ער די פאלק ארייג־ נעוועצט אין איינע פון זייכע הייזער אז האט זיי אויסגעהאל־ טען דעם גאנצען לעבען.

מסכת נדרים

1

רייכקייט דויערט ניט עוויג

אויבשר, אן אריכאן, האָט געהאַט א קריגערע געגען א גרויסען עושר. האָט ער געוואלט איהם לאדען צו א רין תורה פאר רב. רב האָט געשיקט נאך דעם עושר אז ער זאל צו איהם הומען. האָט דער עושר אנגענומט דורכ'ן שליח: "מיט אזא אביזן פאסט דיך מיר גאר ניט צו משפט'ן. עפעס א קלייניקייט איך, אזא גביר, וואס איז אזוי רייך, דאס וועלן מען זאל צוזאמענגעהמען אלע קעמלען פון ארצביען וועט מען אויף זיי ניט קענען אנלאדען די שליסלען פון מיינע שפייכלערס און אוצרות".

וועלן רב האָט מהערט דעם ענטפער פון דעם בעריהמער, האָט ער געזאגט: "דער מענש גרויסט דיך מיט דעם וואס עם איז ניט זיינס. א פלוך אויף איהם! זיין רייכטחום וועט זיך ביי איהם ניט האלטען."

באלד נאכדעם איז אנגעקומען א בעפעהל פון דער מלוכה אז דעם עושר זאל מען פערנעהמען צוזאכען מיט זייגע רייכטימער. איז דער עשר געקומען צו רב און האָט געבעטען: "טחו תפילה פאר מיר, דאס איך זאל כאטש לעבען בלייבען". האָט רב תפילה געטהאן און דער מאן איז לעבען געבליבען, בלויז זיין געלד האָט די רעגיערונג צוגענומען.

מסכת גיטין

1

ר׳ דוסתאי׳ס שרעק

ר׳ דוסתאי בן ר׳ ינאי און ר׳ יוסי בן כיפר זיינען נע־
נאנטן קיין בבל אריבצוזאמהנען נעלט באר די אידישע נע־
לעהרטע פון מענשען ביי וועמען דאס איז נעווען אויסנע־
לייגט. די פערטרויטע מענשען האבען זיי דאס נעלט אבנע־
נעבען, אבער נאך אויידער די שלוחים זייענען אוועק איז אויף
יי ארוים א קלאנ: אז זיי זיינען ניט ארבעטליך, האבען די
פערטרויטע מענשען נעפאדערט אז די שלוחים זאלען זיי
צוריק אבנעבען דאס נעלד.

"דאס נעלד קענען מיר נעזעצליך צוריק ניט אבנעבען",
האבען די שלוחים נעענטפערט, "ווייל דאס נעהערט צו
די מענשען באר וועמען מיר האבען דאס אריפנעמאנט פון
אייך".

"וויללען מיר אז איהר זאלט ארויסנעבען א שרייבען אז
איהר נעהמט אויף זיך די פראנטוואַרטליכקייט באר דאס
נעלד" האבען די מענשען פון בבל נעזאנט.

"מיר זיינען שומרי חנם אין מען קען אונז ניט האלטען
פראנטוואַרטליך", האבען די שלוחים נעענטפערט.

זיינען די מענשען פון בבל נעקומען צו ר׳ דוסתאי און
האבען ביי איהם נעוואלט אבנעהמען דאס נעלד מיט נוואלד.

האָט ר' דיכטאי געצייגט אויף ר' יוסי און געזאָגט: "ער האָט דאס געלערנט". האָט כען ביי ר' יוסי אָבגענומען דאס געלערנט מיט גוואלד.

וועו זיי זיינען צוריק געקומען אין ארץ ישראל האָט ר' יוסי זיך בעקלאָגט ביי ר' יאשי און געזאָגט: "זעה, וואס דיין זוהן האָט מיר געטהאָן! וועו ער וואָלט געהאָלטען מיט מיר וואָלט זיי ניט געלינגען דאס געלערנט אָבצונעהמען".

"וואדום האָכטו עס געטהאָן?" האָט ר' יאשי געפרעגט ביי ר' דוסתאי זיין זוהן.

"איך האָב געזעהן אז זיי זיינען מורא'דינג מענשען. זיי זיינען זעהר גרויס. טראָגען משונה'דינג היטלען און קלייד־דער, ריידען פין בייך, און איך זעה וויי יוסי מיין ברודער ליעגט נעבוכדען אין א ריטען געהט איבער זיין לייב ארויף און ארָאָב, האָב איך זיך נעטראכט: וועו זיי זאָלען מיך אזוי שלאָגען, און דער'הרג'ענען, האָט מיין פאטער אן אנדער דוסתאי?"

מסכת בבא קמא

1

נעלערנט אין פערגעטען

א גוי'אישער קעניג האָט נעשיקט צוויי פון זייַנע מיניס־טאָרען אז זיי זאָלען לערנען תורה ביי רבן גמליאל. האָבען זיי ביי איהם נעלערנט פסוק, משניות, גמרא, הלכה און אגדת, און ווען זיי האָבען דאס אלעס אויסגעלערנט האָבען די מי־ניסטאָרען געזאָגט: "אייער גאנצע תורה איז שעהן און לויבענסווערטה, א חוץ צווי זאכען אין וועלכע איהר מאכט אַן אונטערשיעד צווישען א גוי און א איד".

נלייך דאַרויף האָט רבן גמליאל איינגעפיהרט אז דער נעלד שאדען פון א גוי זאָל זיין אסוד, פון חלול השם וועגען. און פון דעסטוועגען האָבען די מיניסטאָרען פערגעבען אלעס וואס זיי האָבען נעלערנט נאָר איידער זיי זיינען אָנגעקו־מען צו דעם וואַסערפאל פון צוד.

2

וך פערהיט פון א חשד

אבא אושעיא פון טרייא איז נעווען א וועשער וואס פלעגט וואשען וואַל פאר אנדערע. ער פלעגט זיך כאָטען קליי־דער פון א בעזונדערער סאָרט וואַל, ניט פון די סאָרטען וואַל וועלכע ער פלעגט וואשען, כדי מען זאָל אויף איהם ניט זאָגען אז ער מאכט זיך קלייַדער פון די רעשטלעך וואס קריכען ארויס ביים וואשען, אבווהאל לזיט דעם דין נעהערען ריזע רעשטלעך צום וועשער.

מסכת בבא מציעא

1

צדקה בדרך נבוד

שמעון בר ווה איז געאנגען הינטער ר' לעזר. איז ביי ר' לעזר ארויסגעפאלן א רעגדעל. שמעון האט דאס אויפגעהויבען און דערלאנגט צו ר' לעזר.

"דו רעכסט האלטען דעם רעגדעל", האט ר' לעזר געזאגט. "האם נעהערט צו דיר, וויל איך האב זיך שוין פון דעם רעגדעל מייאש געווען. דעד דין איז אז אויב אימיצער בערליירט עפעס אזו איז זיך מייאש פון דעם דארף מען עם צו איהם ניט אומקעהרען".

און כען דערצעהלט אז ר' לעזר האט בכיזון אונטערגעגאנגען די מטבע, וויל ער האט נעוואוסט אז שמעון איז א נרויסער אריסאן און ער נויטיגט זיך אין דעם נעלד.

2

דער אייזל מיט טייערע פערל

שמעון בן שטח האט זיך בעשעפטיגט מיט פלאקס און ער האט נעהאט א שווערע פרנסה. האבען זיינע תלמידים צו איהם נעזאגט: "רבי! לאז צורוה דיין ארבייט און מיר ועלען דיר קויפען אן אייזל, וועסטו מיט איהם מאכען נעשעפטען אזן ניט דארפען אזוי שווער ארבייטען. האבען זיי נעקויפט אן אייזל ביי אן אראבער און נעפינען צו זייער רבי. אויפ'ן וועג האבען זיי בעמערקט אז ביים אייזל העננט

א טייערער פּערל און ווען זיי זיינען געקומען צו שמעון בן שטח האָבען זיי צו איהם געזאָגט: "פון הייַנט אָן און וויי־טער וועסטו שוין מיהר אין גאַנצען ניט דאַרפֿען טהאָן קיין זאַך".

"וואָס מיינט איהר?" האָט שמעון בן שטח געפֿרעגט.

"די מעשה איז אזוי", האָבען די תלמידים דערצעהלט. "כיר תאָבען דיר געקויפט אָן אייזעל בייַ אָן אַראַבער אָן מיר האָבען בוים אייזעל געפֿונען הייַנטען א מייערען פּערל וואָס וועט דיך שוין בעזאָרגען אויפֿ גאַנצען לעבען".

"וויים דערפון דער אייגענטהימער פון דעם פּערל?"

"ניין", האָבען די תלמידים נעענטפֿערט.

"אויב אזוי געהערט אים דעם פּערל", האָט שמעון בן שטח געזאָגט.

"רבי!" האָבען די תלמידים נע'טענה'ט, "וויבטו דען ניט, דאָס עס פֿי דין דאַרף מען א גוי ניט אומקעהרען וועלן ער פּערליערט עפּעם?"

"וואָס מיינט איהר?" האָט ער אויסגעשריען. "איהר מיינט אז שמעון בן שטח איז געווָארען א נראַבער יונג, א געלד כאַפּער? ניין! שמעון בן שטח וויל בעבער הערען ווי א גוי וועט זאָגען: געבענשט זאָל זיין דער אידישער גאָט וואָס האָט אזא אַרענטליכעם פּאָלק!"

3

עהרע דעם אידישען נאמען

ר' חנינא פלעגט דערצעהלען דיזע געשיכטע.

די זעכס האָבען אויסגעקויפט אייניגע מאָל ווויץ פון סאָלדאַטען. האָבען זיי אין דעם ווויץ געפונען א בייטעל מיט רענרלער און זיי האָבען דאס אומגעקעהרט צו די סאָל־דאַטען. האָבען די סאָלדאַטען געזאָגט: "נעבענשט זאָל זיין דער גאָט פון די אידען!"

אבא אושעיא פון טרייא, וועלכער איז געווען א וועשער, האָט איינמאָל געוואַשען וועש ביים **ברעג** טייך. האָט ער דאָרט געפונען א פּעקעל ציערונג וואס די מלכה האָט דאָרט פערלאָרן. אבא אושעיא האָט גלייך **געזומען** די ציערונג און האָט אָבגעטראָגען צו דער מלכה. די מלכה איז **געריהרט** געוואָרן פון דעם אָריגען וועשער'כ עהרליכקייט און זי האָט צו איהם **געזאָגט**:

"**נעהם** דאס דיר. ביי מיר האָט די ציערונג קיין **וועדטה** ניט. איך האָב א סך מעהר און בעסערע".

"**אונזער** תּורה הייסט מיר דאס צוריק קאָהרען", האָט **אבא** אושעיא **געזאָגט**. "איך האָב קיין רעכט ניט דאס צו **נעהמען**".

"האָט די מלכה אויסגערופען:

"**נעבענשט** זאָל זיין דער גאָט פון די אידען!"

4

אין רוים, **געטראָגן** בעטעד וי רוימער

רבי שמואל בר סוסרטיי איז אייגמאָל **געקומען** אין רוים. און גראָדע צו יענער צייטא האָט די קעניגין פערלאָרן איהר ציערונג און רבי שמואל האָט דאס **געפונען**. די קעניגין האָט בעקאַנט **געמאַכט** אי'בער'ן גאַנצען לאַנד דאס **ווער** עס **וועט** די ציערונג אימיהרען אין דרייסיג טעג צייט זאָל בעקומען אזוי פיעל אין אזוי פיעל אלם בעלייגינג. **ווער** עס **וועט** אבער די **געפונענע** ציערונג ניט אימיהרדרען אי מען **וועט** עס ביי איהם **געפינען** נאָך די דרייסיג טעג זאָל ער פערלירען זיין קאָפּ.

רבי שמואל האָט דיהא אבגעוואַרט דרייסיג טעג און ערשט נאכדעם האָט ער **נענומען** און אָבגעבראכט די **געפונענע** ציערונג צו דער קעניגין.

די קעניגין האָט זיך **געוואונדערט** וואס גראָדע נאָך די דרייסיג טעג צייט זאָל א מענש קומען און אימקעהרען דעם

פערלוסט, בלויז אום בעשטראפט צו ווערען פאר דעם מיט'ן טויט. האָט זי איהם געפרעגט:

"ביזטו אפשר ניט געווען אין לאנד די נאנצע צייט?"

"איך בין יא געווען", האָט ר' שמואל געענטפערט.

"האָסטו געהערט מיין בעקאַנטמאַכונג?"

"יא".

"און וואס האָט די בעקאַנטמאַכונג געזאָגט?"

"עס האָט געזאָגט: ווער עס וועט אימקעהרען די ציערונג אין צייט פון דריוכיג טעג זאָל בעזומען אזוי פיעל און אזוי פיעל אלס בעל יניגן, און ווער עס האָט געפונען און מען וועט עס ביי איהם געפינען נאָך די דרייסיג טעג זאָל ער פערלירען זיין קאָפּ".

"טאָ פארוואָס האָסטו די ציערונג פריהער ניט אומגעקעהרט?"

"וויל איך האָב ניט געוואָלט אז מען זאָל דענקען דאס איך האָב דאס געטהאָן וויל איך האָב מורא געהאַט פאר דיר. איך האָב דיר דיין פערלוסט אומגעקעהרט וויל איך האָב מורא פאר גאָט".

האָט די קענינין אויסגערופען:

"נעבענשט זאָל ויין דער גאָט פון די אידען!"

5.

אלכסנדר מוקדון אין א פרעמד לאנד

אלכסנדר מוקדון איז איינמאָל, בעת ער האָט בעריייזט די וועלט, אָננעקומען אין דער הויפט שטאָדט פון דעם קעניג פון קציא. האָט איהם דער מלך נעצייגט א סך גאָלד און זילבער. "ניט דאס בין איך געקומען זוהן", האָט אלכסנדר מוקדון געזאָגט, "נאָר איך בין געקומען זוהן וויי איהר פיהרט זיך און וויי איהר משפט צווישען מענש און מענש". און גראָדע וויי זיי רייידען אזוי, קומען צוויי מענשען אויף א משפט פאר'ן קעניג. עס האָט זיך געהאַנדעלט אום דעם: איינער האָט דעם אַנדערען פערקויפט א פעלד. דער קויפער

האָט אין די מיסט אויפ'ן פעלד געפונען אן אוצר, און זייענ־ דיג אן עהרליכער מאן האָט ער דעם אוצר צוריק געבראכט צו דעם פריהערדיגען אייגענטהימער פון פעלד. האָט אבער יענער ניט געוואָלט אננעהמען. זיינען זיי געקומען און נע'טענה'ט פאר'ן מלך. איינער זאגט: "דו האָסט מיר בלויז פערקויפט דעם פעלד מיט דעם מיסט אויף דעם אָבער ניט דעם איצר". דער אַנדערער טענה'ט: "איך האָב דיר פער־ קויפט די פעלד מיט דעם מיסט, מיט אַלעם וואס אין דעם".

דער קעניג האָט זיך צוגעהערט צו זייערע טענוות, נאכדעם האָט ער איינעם געפרעגט: "דו האָסט א זוהן?"

"יא", האָט דער איינער געענטפערט.

"און דו האָסט א טאָכטער?" האָט דער מלך געפרעגט דעם אַנדערען.

האָט דער אַנדערער אויך געענטפערט "יא!"

"אויב אזוי", האָט דער מלך געזאָגט, "זאָל דער זוהן נעהמען די טאָכטער און דער אוצר זאָל בלייבען ביי זיי".

אלכסנדר מוקדון האָט דאס אַלעם צוגעהערט און גע־ לאכט.

"וואס לאכסטו?" האָט דער מלך פון קציא געפרעגט. "האָב איך דען ניט גוט נע'משפט? אדרבה, זאָג מיר, וועז אזא פראצעס וואלט ביי אייך פארגעקומען, ווי וואלטען אייר ערע ריכטער נע'משפט?"

"נאָזיז אייגפאָר", האָט אלכסנדר געענטפערט. "מיר וואלטען די צוויי מענשען געהויסען הרג'ענען און דעם אוצר וואלטען מיר איבערגעגעבען צו דער קעניגליכער קאסע".

"אווי שטארק האָט איהר עס ליעב גאָלד און זילבער!" האָט דער מלך אויסגערופען, און ער האָט געהויסען גרייטען צום טיש גאָלדענע לאבענס ברויט און גאָלדענע היהנער.

"איך קען דען עסען גאָלד?" האָט אלכסנדר מוקדון זיך געוואונדערט.

"אייב דו און דיינע מענשען עסען ניט קיין גאָלד, טא

צו וואס יאָגט איהר זיך אזוי נאָך דעם און פאר וואס לויעבט איהר אזוי גאָלד?"

אלכסנדר האָט געשווייגען און דער מלך פון קציא האָט איהם ווייטער געזומען פרעגען:

"זאָג מיר, אין דיין לאַנד שיינט די זון? גיהט עס דאָרט אמאָל א רעגען?"

"יא", האָט אלכסנדר געענטפערט.

"האָט איהר שעפּסען אין ציינען אין אייער לאַנד?"

"יא", האָט אלכסנדר געענטפערט.

"דאָן בין איך זיכער", האָט דער מלך פון קציא געזאָגט, "אז זון און רעגען האָט איהר ניט צוליעב אייער אייגענעם זכות נאָר צוליעב דעם זכות פון די בחמית דקות..."

6

גנבים אין א שוהל

יהודה בן רועץ איז געגאַנגען אין שוהל. האָט ער איבער־געלאָזען זיינע שיך אין דרויסען. ווען ער איז ארויס האָט ער די שיך ניט געפונען. אימיצער האָט זיי צוגענומען. האָט ער איז שפּאַס געזאָגט: "ווען איך וואָלט ניט געגאַנגען וואָלט איך מיינע שיך ניט פערלאָרען".

דאס איז א קריטיק אויף אזעלכע מענשען וואס מאַכען זיך פרום, אבער זיי זיינען אזעלכע גנבים אז אפילו אין שוהל קען מען זיך פון זיי ניט איינהיטען.

מסכת בבא בתרא

1

זך פערהט פון א חשד

א מענש דארף זיך היטען פון צו טהאן אזא זאך וואס קען אויף איהם ברייננען אן אומזיסטען חשד.

צו ר' יונתן איז געקומען א פרוי וועגען א דין תורת. חאט זי איהם געבראכט פייגען. האט ר' יונתן צו איהר געזאגט: "איך בעט דיך, אויב דו האסט די פייגען אהער געבראכט אבגענעמטע זאלסטו זיי ארויסטראגען אבגענעמטע, און אויב דו האסט זיי ארייננעטראגען צוגענעמטע זאלסטו זיי ארויס־טראגען צוגענעמטע, כדי מענשען זאלען ניט זאגען: "זי האט איהם געבראכט רענדלעך און ער האט איהר מכבד גע־וועז מיט פייגען".

2

פערזאדען די גאנצע ירושה

איינער א מאן האט פאר זיין טויט איבערגענעבען זיין גאנצען פערמעגען צו ר' בא בר מטל און האט איהם אזוי פערזאגט: "אויב מיינע קינדער וועלען זיך אויפפיהרען גוט און ארענטליך זאלסטו זיי געבען א העלפט פון מיין פער־

מעגען און די אנדער העלפט זאָלכטו האלטען פאר זיך. אבער־ אויב זיי וועלען זיך שלעכט אויפיהרען זאָל מיין פערמע־ גען אין גאנצען כלייבען ביי דיר".

נאָך זיין טויט זיינען די קינדער נעקומען צו ר' בא בר כמל און ער האָט זיי אבגענעבען זייער העלפט פון זייער באטער'ס ירושה. עטליכע טעג שפעטער זיינען די יורשים ווידער געקומען און געפאָדערט די אנדער העלפט.

"אזוי גאָר!" האָט ר' בא בר כמל אויסגערופען. "האָט דען אייער פאטער מיר ניט געזאָגט אז אויב איהר וועט זיך אויפיהרען ארענטליך זאָל איך אייך געבען א העלפט און א העלפט זאָל איך נעהמען פאר זיך? אבער יעצט אז איהר האנרעלפט ווי באנדיטען און ווילט ניט פאָלגען אייער פא־ טער'ס צוואת, נעהם איך כיי אייך צו די העלפט וואס אייך האָב אייך שוין געגעבען".

מסכת סנהדרין

1

איינעדיגוט דעם נשיא

איינמאל, אין בית המדרש, האט ריש לקיש געלערנט דעם דין, דאס וועו א נשיא בעגעהט א זינד דארף מען איהם שלאגען מלקות אין געגענווארט פון א בית דין פון דריי מענשען.

"קען מען דעם נשיא נאך זיין שטראף אומקעהרען צו זיין אמט?" האט אייער פון די תלמידים געפרעגט.

"ניין!" האט אויסגערופען ר' חגיי. "איך שווער ביי משה'ן אז מען קעהרט איהם ניט אום, ווייל אויב ער זאל צוריק קריגען זיין אמט קען ער נאך הרג'ענען די וואס האבען איהם בעשטראפט".

וועו יודן נשיא (יהודה נשיאה, אן אייניקעל פון ר' יהודה הנשיא) האט פון דעם דערהערט אז ריש לקיש רעדט מיט אזא גרינגישעצונג פון א נשיא, איז ער אין כעם געווא־רען און האט געשיקט א צאהל סאלדאטען איהם צו פאנגען. אבער ריש לקיש האט זיך דערוואוסט פון דעם בעציטענס און ער איז ענטלאפען און זיך בעהאלטען אין א פעסטונג. אנדערע זאגען אז ער האט זיך בעהאלטען אין דעם דארף חיטייא.

אויף מארגען איז ר' יוחנן געקומען אין בית המדרש און דער נשיא איז אייך נעקומען אהין. זאגט דער נשיא צו ר' יוחנן: "זאל דער רבי זאגען שטעם הירה". האט ר' יוחנן אנ־

געהויבען צו פֿאטשען מיט איין האנד. "ווי פֿאטשטו דאס מיט איין האנד?" פֿרעגט דער נשיא. "וואס זאָל איך טהאָן אז די אנדער האנד פעהלט מיר?" ר' יוחנן האָט מיט דעם נעמיינט אז עס פעהלט איהם ריש לקיש וועלכער איז געווען זיין שוואגער, זיין תלמיד און זיין חבר.

"וואו בעהאלט ער זיך?" האָט דער נשיא געפרעגט.

"אין יענער פעכטונג", האָט ר' יוחנן געענטפֿערט.

"מאָרגען", האָט דער נשיא געזאָגט, "וועלען איך און דו גיהן איהם בעזוכען".

ר' יוחנן האָט געשיקט אָנזאָגען ריש לקיש'ן אז ער זאָל אָננרייטען א שעהן שטיקעל תורה וויל דער נשיא קומט איהם זעהן.

ריש לקיש איז ארוים מקבל פנים זיין דעם נשיא וועלכער איז נעקומען מיט ר' יוחנן, און האָט אזוי געזאָגט:

"דער בייששפיעל וואס איהר האָט הייניט געצייגט איז עהנליך צו דער אויספֿיהרונג פון אייער בעשעפער. וועו דער בארימהארציגער האָט נעוואָלט בעפרייען די אידען פון מצרים האָט ער ניט געשיקט א שליח, אדער א מלאך, נאָר ער איז אליין נעקומען זיי צו בעפרייען."

"זאָג מיר", האָט דער נשיא געפרעגט, "צו וואס האָסטו דאס גערארפט זאָגען אזעלכע הארטע ווערטער, אז אויב א נשיא בעגעהט א זינד דארף מען איהם מלקות שלאָגען?"

"און וואס מיינט איהר?" האָט ריש לקיש געענטפֿערט, "אז צוליעב די מורא פאר אייך וועל איך זיך אבהאלטען און ניט זאָגען א דין פון דער תורה?"

2

כבוד דארף מען אבהיטען

ר' חנינא איז איינמאל געגאנגען זעהן ר' יודן נשיא. איז דער נשיא ארוים צו איהם אין אן אלטען, פערפלעקטען בגד. האָט ר' חנינא געזאָגט צו איהם: "גאָה ארויין צוריק אין דיין הויז און טהו אן א שעהנעם מלבוש, וויל דער

פסוק זאגט (ישעיה, לג) "מלך ביופיו תחזינה עיניך", א קעניג וועלען דיינע אויגען זעהן אין זיין פולען גלאנץ".

וועז ר' יוחנן איז איינמאל ארויס איבער'ן שטאדט האט ער געזעהן ווי ר' חנינא בר סיסי האלט. "די ארבייט איז ניט פאר דיין כבוד", האט איהם ר' יוחנן פירגעהאלטען, וויל ר' חנינא איז געווען א דיין.

"וואס זאל איך טהאן?" האט ר' חנינא גע'טענה'ט, "אז איך האב ניט ווער עס זאל מיך בעריעגען".

"אויב דו האסט ניט די מעגליכקייט צו האלטען א דיענער", האט ר' יוחנן געזאגט, "האסטו קיין רעכט געהאט אנצונעהמען אזא אמט".

3

צדוק הדין

ר' אבהו'ן האט געטראפען אן אונגליק, ער האט פערלאָרען א קינד. זיינען ארייגעקומען ר' יונה און ר' יוסי איהם מנחם אבל זיין. אויס טורא פאר איהם, זיך פיהלענדיג קליין אין זיין געזעלשאפט, האבען זיי קיין תורה געזאגט. האט ר' אבהו צו זיי געזאגט: "אפשר וואלטען די רבנן געזאגט א בישל תורה?" האבען זיי געענטפערט: "זאל דער רבי עפעס זאגען". און ר' אבהו האט אזוי געזאגט:

"מה דאך די מלוכה אויף דער ערד, וואס זי חאט אין זיך ליגען, און פאלשקייט, און נארעריי, און משוא פנים, און כאבאר, און וואס איז הייגט דא און מארגען איז עס אויס, פון דעסטוועגען אז דיזע מלוכה פער'משפט א מענשען צום טויט טארען די קרובים זיך ניט בעקלאגען, נאר בערקעהרט, זיי דארפען קומען אן בענרישען די ריכטער און די עדות צו צייגען אז זיי האבען קיין הארץ אויף קיינעם און אז דער משפט איז א נערעכטער; הייגט ווי איז שוין די מלוכה אין הימל וואס האט אין זיך קיין ליגען, קיין פאלשקייט, קיין

נאַרעריי, קיין משיא פּנים און קיין כאַבאַר, און ער, דער אַלערהעכסטער ריכטער, לעבט אימער און אייביג, דאַרפען מיר דאָך געווים זיין כישפט אַנטהמען פאַר נערעכט".

4

זיך אַבגעדעפענט מיט מכשף

ר' ליעזר און ר' עקיבא זיינען נעגאַנגען זיך באַדען אין די בעדער פון טבריא. האָט זיי געזאָגט איינער, צו אפיקורס, וועלכער איז געווען א מכשף, און ער האָט א זאָג געטהאָן א שפרוך, האָט דער סופיט פון דעם מרחץ זיך ארונטערגעלאָזט אויף זיי און זיי האָבען זיך ניט נעקענט ריהרען פון אָרט. האָט ר' ליעזר נעזאָגט צו ר' יהושע: "לאָמיר זעהן, יחושע בן חנניה, וואס דו וועסט יעצט טהאָן!" האָט ר' יהושע נעזאָגט א שפרוך און די טיהר פון מרחץ האָט צונעצויינען דעם אפיקורס וועלכער האָט זיך צוגעקלעפט צום טיהר און האָט זיך פון דאָרט ניט נעקענט ריהרען. און ווער עס האָט נעדאַרפט אריין אין מרחץ און פלעגט נעבען א שטופ די טיהר פלעגט ער מיט'ן פויסט טרעפען דעם אפיקורס אין האַרצען. און ווער עס איז ארויס פון מרחץ פלעגט איהם א שטויס טהאָן אין רוקען.

"בעפרייט מיך", האָט דער אפיקורס זיך נעבעטען ביי די אידישע חכמים.

"בעפריי דו אונז וועלען מיר דיך אויך בעפרייען", האָבען זיי נעענטפערט.

האָבען זיי בעפרייט איינע די אנדערע.

"זעהסט וואס פאַר א חכם דו ביזט!" האָט ר' יהושע זיך נערייצט מיט'ן אפיקורס.

"קומט צום ים וועל איך אייך עפעס צייגען", האָט דער אפיקורס נעזאָגט.

זיינען זיי מיט איהם נעגאַנגען. און ווען זיי זיינען נעקומען צום ים האָט דער מכשף נעזאָגט א שפרוך און דער ים האָט זיך נעשפאַלטען.

"איז דאס ניט אזא וואונדער ווי משה אויער רבי האָט געצייגט אין וואסער?" האָט דער אפיקורס געפרעגט.

"דו מוזט דאָך אבער צוגעבען אז משה אונזער רבי איז אליין געגאנגען אין דעם וואסער", האָבען די אידישע חכמים צו איהם געזאָגט. "נעה דו אויך אריין אין דעם וואסער".

דער אפיקורס איז אריין אין וואסער און ר' יהושע האָט גוזר געווען אויף דעם שר של ים וועלכער האָט דעם אפיקורס פערשלונגען.

5

א מכשפה אין לינזמען

רבי ליעזר, ר' יהושע און רבן גמליאל זיינען אויפמאל געגאנגען נאָך אדם. אָנקומענדיג אין א שטעדטעל האָבען זיי געזעהן קליינע קינדער שפּיעלען זיך אין זאמד. די קינדער האָבען געמאכט קליינע בערגעלעך און געזאָגט צווישען זיך: "אָט אזוי טהוען די מענשען פון ארץ ישראל און זאָגען: אָט דאס איז תרומה און דאס איז מעשר".

האָבען די אידישע געלעהרטע געזאָגט: "עס זעהט אויס אז דאָ געפינען זיך אידען. זיינען זיי אריין אין שטעדטעל, אויפגעזוכט א אידישע הויז און זיינען אהין אריין. וועז זיי האָבען זיך געזעצט צום טיש עסען, האָבען זיי בעמערקט וויי דער בעל הבית טראָגט פריהער אריין יעדעם געריכט אין א קליין ציטערעל, איידער ער ניט דאס צו עסען. האָבען זיי בעקומען א בערדאכט, טאָמער איז דער בעל הבית א געצענדיגער אין ער שטעלט פריהער דעם עסען פאר די געצען, ווי עס פיהרט זיך ביי די היידען.

"זאָג אונז", האָבען זיי דעם בעל הבית געפרעגט, "וואס איז דאס פאר א מין עסק וואס יעדע געריכט נעהמסטו פריהער אריין אין יענעם צימער, אין ערשט נאכדעם בריינגסטו דאס צו אונז?"

"איך האָב אן אלטען פאטער". האָט זיי דער בעל הבית ערקלערט, "און איך טראָג איהם אריין זיין חלק צוערשט, ווייל ער האָט אויף זיך א נדר געגומען דאס ער וועט פון זיין

צימער ניט ארויסגעהן ביז עס וועלען אהער קומען אידישע געלעהרטע פאר וועמען ער וועט קענען דערצעהלען זיין צער".

"נעה זאָ: איהם אז זיי נעפינען זיך דאָ", האָבען די נעסט נעזאָגט, "און זאָל ער זיי קומען זעהן".

אז דער אלטער איז ארויסגעקומען פון זיין צימער האָבען איהם די נעסט נעפרעגט:

"פאר וואס בעהאלסטו זיך?"

"איך האָב צער וואס מיין זוהן האָט קיין קינדער", האָט דער אלטער נעענטפערט, "און יעצט וויל איך אז איהר זאָלט גאָט בעטען דאס מיין זוהן זאָל נעהאלפען ווערען".

האָט ר' ליעזר נעזאָגט צו ר' יהושע: "לאמיר זעהן, יהושע בן חנניה, וואס דו קענסט דאָ אויפטהאָן".

"בריינגט מיר ליינוויטען", האָט ר' יהושע נעזאָגט.

אז מען האָט נעבראכט די ליינוויטען האָט ויי ר' יהושע אויסגעשאָטען איבער'ן טיש, אין עם האָט זיך די אנוועזנדע אויסגעדאכט אז די ליינוויטען זויכען פערזייהט נעווארען, אז זיי האָבען אויסגעשפרייצט אין אויסגעווארפען, אין אז ר' יהושע רייסט די ציטיגע פלאכם ביז ער האָט אריינגעברראכט א פרוי פאר די צעפ, אין דאס איז נעווען די מכשפה וואס האָט אבגעטהאָן א כישוף אז דעם אלטען'ס זוהן זאָל קיין קינדער ניט האָבען".

"מאך איהם פרוי פון דעם כשוף וואס דו האָסט איהם אבגעטהאָן", האָט ר' יהושע נעזאָגט צו דער מכשפה.

"איך קען ניט", האָט זי נעענטפערט.

"אויב דו וועסט ניט טהאָן וואס איך הייס דיר וועל איך אויסזאָגען דיין נאמען אום אלע זאָלען וויסען וואר דו ביזט", האָט ר' יהושע נעדראָהט.

"איך קען ניט צוריקמאכען דעם כשוף", האָט די מכשפה נעזאָגט, "ווייל איך האָב אריינגעוואָרפען דעם מיטעל פון דעם כשוף אין ים אריין".

האָט ר' יהושע נעהייסען דעם שר של ים און ער האָט דעם כשוף מיטעל אויסגעשפיגען. נאכדעם האָבען די אידישע געלעהרטע תפילה נעטהאָן און דער קינדערלאָזער האָט ווכה

געווען צו ברייגנען אויף דער וועלט א זוהן. דאם איז געווען ר' יהודה בן בתירא.

יאהרען שפעטער, אז די זעלבע חכמים האבען זיך דערוואוסט וועד עס איז געבוירען געווארען פון זייער תפילה האבען זיי געזאגט: "וועז מיר וואלטען אין דעם פרט ניט געקומען בלויז צו ברייגנען אזא צדיק אויף דער וועלט וואלט שוין געווען גענוג פאר אונז".

6

קונצען פון מאגיקער

רבי יהושע בן חנניה וועלבער איז געווען גענויט אין דער קונסט פון מאגיק האט איינמאל געזאגט: "איך קען נעהמען אוגערקעם אוז וואבער־מעלאנען אוז זיי פערוואנדלען אין הירשען אוז גאזעלען, אוז דיזע זעלען געבוירען נאך הירשען אוז גאזעלען".

ר' ינאי דערצעהלט:

"איינמאל בין איך נעגאנגען אין דעם מארק פון ציפורי האב איך געזעהן א מכשף וועלבער פלעגט נעהמען א בינטעל נרינסען, דאם א וואלד טהאן אין דער הויך אוז עס פלעגט פון דעם וועלד א קאלב".

איינער, א תלמיד חכם, האט וועגען דער געשיכטע געפרעגט א פראגע: "ר' לעזר האט אמאל געזאגט אין נאמען פון ר' יוסי בן זימרא, אז יעז עס זעלען קומען אלע מענשען פון דער וועלט, וואלטען זיי ניט נעקענט בעשאפען אפילו אזא קלייגע בעשעפענים ווי א מוק מיט לעבען אין דעם. טא ווי הויפט דאם, אז דער מכשף האט געקענט בעשאפען א קאלב?"

האט מען די זאך אזוי ערקלעהרט: דער מכשף האט אנגענעטלט זיינעם א משרת ער זאל גנב'ענען א קאלב אוז זאל זי איהם צוטראגען נראדע אין דעם מאמענט וועז ער האט א וואלד געטהאן דאם בינטעל גרינס.

ר' חיננא, דער זוהן פון ר' חנניה, דערצעהלט: "איך האב

אמאל שפאצירט ביים ברעג ים פון ציפורין אין איך האב געזעהן א מכשף וואַרפען א שטיין אין דער הויך, און אז דער שטיין איז ארונטער צו דער ערד, איז פון דעם געוואָרען א קאלב. וועו איך בין נעקומען און דאם דערצעהלט צו מיין פאטער, האט ער געזאגט: "אויב דו האסט פון דעם קאלב געלט איז דאס א וויכליכע זאך, און אויב ניט, איז דאס ניט מעהר ווי א פערבלענדעניס".

7

דער טויט פון ישעיה הנביא

וועו מנשה, דער זוהן פון חזקיהו המלך, איז נאכגעלאָפען נאָך ישעיה הנביא און האט איהם געוואלט הרג'ענען, איז ישעיה פון איהם ענטלאָפען און איז אזוי גלאָפען ביז ער איז נעקומען צו א צעדערבוים און דער צעדערבוים האט איהם איינגעשלוננען. אבער זיינע ציצית זיינען געבליבען שטעקען אין דרויסען. זייכען מעגשען נעקומען צו מנשה און האבען איהם אויסגעזאגט וואו דער נביא נעפינט זיך. האט מנשה צו זיי געזאגט: "נעהט און זעגט אב דעם בוים". און בעת זיי האבען געזעגט דעם בוים האט זיך בעוויזען בלוט. דאס איז נעווען די בלוט פון דעם נביא.

8

די גרויסקייט פון השובה

נאט האט נעבראכט א שטראָף **אויף מנשה**, דער שלעכטער און זינדיגער קעניג. די אנפיהרער פון **אשור'ס ארמעע** האבען איהם אריינגעוואָרפען אין א קופערנעם קעסעל און האבען אונטער דעם קעסעל נעמאכט א פייער. אין זיינע שמערצען האט מנשה אויסגערעבענט די נעמעו פון אלע נעטשקעס און האט זיי געבעטען אז זיי זאלען איהם העלפען. זעהענדיג אז פון זיי קען ער קיין הילף ניט קריגען, האט ער זיך דערמאנט וואס זיין **פאטער**, דער **קעניג חזקיהו**, האט

איהם איינמאל געזאגט, נעמליך, אז דער אמת'ער נאט איז א גוטער און אז ער וועט איהם ניט פערלאזען. האט מנשה געזאגט צו זיך: "איך וועל זיך צו איהם וועגדען, אויב ער וועט מיר ענטפערען איז גוט, אויב ניט זיינען אלע געטער נלייך".

בעת מנשה האט אנגעהויבען צו בעטען האבען די מלאכים געזומען פערשטאפען די פענסטער פון הימעל כדי זיין תפילה זאל ניט צוקומען צו נאט, און די מלאכים חאבען געזאגט צום אויבערשטען: "רבונו של עולם! א מענש וואס האט נעדיענט עבודה זרה אין האט אריינגעשטעלט א געטץ אין בית המקדש, ווילסטו אנגעהכטען זיין תשובה?"

האט דער אויבערשטער געענטפערט: "אויב איך נעהם ניט אן זיין תשובה מאך איך דאך צו די טיהר פאר אלע בעלי תשובה!" וואס האט דער אויבערשטער געטהאן? ער האט אונטערגעבויגן א לאך אונטער זיין כסא הכבוד און מנשה'ס נעבעט איז צו איהם ארויף און ער האט זי גע־חערט.

מסכת הוריות

1

דער שכר פון צדקה

ר' ליעזר, ר' יהושע און ר' עקיבא זיינען געפאָרען אין א שטאָדט ביים ים, אין אנטוביא, צו זאמלען געלד פאר אָרימע לומדים. האָט זיך דאָרט געפונען אייגער א מאן מיט'ן נאמען אבא יהודה און ער האָט ליעב געהאט צו געבען צדקה. אייגמאל האָט איהם אן אונגליק געטראָפען, ער האָט פערלאָרען זיין גרויסען פערמעגען, און אז ער האָט זיך דערוואוסט אז די גרויסע אידישע חכמים זיינען געקומען אין שטאָדט זאמלען געלד האָט דער פערצווייפלטער אבא יהודה נעשעהמט צו צייגען זיך פאר זיי און ער איז געקומען אהיים זיך פון זיי בעהאלטען. זיין פרוי האָט בעמערקט אז ער זעהט אויס אזוי ווי ער וואָלט קראנק געוואָרען, האָט זי איהם געפרעגט: "וואָרום זעהסטו אויס אזוי שלעכט?" האָט אבא יהודה געענטפערט: "די גרויסע אידישע לעהרער זיינען דאָ און איך האָב ניט וואס זיי צו געבען".

האָט זיין פרוי וועלכע איז געווען נאָך א גרעסער צדקת ווי ער, געזאָגט:

"ביי אונז איך נאָך פערבליבען איין פעלד. נעה און פערקויף א חאלב פעלד און ג'ב זיי דאס געלד".

אבא יהודה האָט אזוי געטהאָן. ער האָט פערקויפט א חעלפט פון זיין לעצטע פעלד און האָט דאס געלד אָבגענעבען

צו די צדקה שלוחים. האָבען איהם די אידישע לעהרער אזו געבענשט: "דער אויבערשטער זאָל גוט מאכען דיין שא דען".

נאכדעם ווי די שלוחים זיינען אוועק איז אבא יהודה געגאנגען אקערען די האלבע פעלד וואס עם איז איהם פער־בליבען. און בעת זיין קוה האָט געשלעפט די סאָכע איז זי פלוצלונג געפאלען און האָט זיך צובראָכען א פוס. וועז ער האָט זיך איינגעבוינען זי אויפצוהויבען האָט איהם גאָט ליכטיג געמאכט זיינע אויגען און ער האָט געפונען אן אוצר. האָט ער געזאָגט: "פון מיין גליק וועגען האָט די קוה זיך נעבעך צוברָאכען א פוס!"

א צייט שפעטער, אז די צדקה שלוחים זיינען ווידער געקומען אין דער שטאָדט האָבען זיי זיך אויף איהם נאכגע־פרעגט: "וואס טהוט עפעם אבא יהודה?" האָבען די שטאָד־טינע זיי געענטפערט: "ווער קען דאס אזוי לייכט צוקומען און איהם זעהן? עפעם א קלייניגקייט אבא יהודה! אבא יהודה האָט אָקסען, אבא יהודה האָט קאמעלען, אבא יהודה האָט אייזלען!" און אזוי איז טאקע געווען. אבא יהודה איז ווידער געוואָרען אזוי רייך ווי געווען.

וועז אבא יהודה האָט זיך דערוואוסט אז די צדקה שלוחים זיינען ווידער דא איז ער געקומען זיי נעבען שלום. האָבען זיי איהם געפרעגט: "וואס מאכט אבא יהודה?" האָט ער זיי געענטפערט: "אייער ברכה איז מקוים געוואָרען מיט פראָצענט און מיט פראָצענט אויף פראָצענט". האָבען זיי צו איהם געזאָגט: "אָבוואָהל, יענעם מאָל אז מיר זיינען דא געווען, האָבען אנדערע נעגעבען גרעסערע נדבות פון דיר, דאך האָבען מיר דיך אוועקגעשטעלט אויפ'ן צעטעל גאנץ אויבען".

2

ער פלעגט אַבנארש אן נעבש

ר' שמעון בן לקיש איז נעקומען אין בוצרה, איז דאָרט נעוועזן אייניגער וואס האָט נעמעגט זיין א רבי ביי שוויגדלער. מיינט ניט חס וחלילה אז ער איז טאקע נעוועזן א שוויגדלער, נאָר ער פלעגט אַבנארען מיט מצות. אז דער עולם פלעגט מנדר זיין אויף צדקה, פלעגט ער זיך מאכען אזוי ווי ער וויל גארניט נעבען, נאָר נאכדעם אז דער עולם פלעגט ענדיגען שנדר'ן, פלעגט ער נעבען אזוי פיעל ווי דער נאנצער עולם האָט נעגעבען צוזאמען.

וו זאָלן מיר פערשטעהן די אגדות?

לויט א מאמר פון ר' אברהם בן הרמב"ם און די ערקלעהרונגען פון אַנדערע גדולים.

יעדער איינער וועלכער האָט פיעל וועניג געלערנט וויים אז די אגדות, די וואונדער מעשה'לעך און די לעגענדען פון תלמוד ענטהאלטען א טיעפערען זין וווי די פשוט'ע מעשה וואס זיי דערצעהלען. אין א גרויסע צאהל אגדות איז דער בעהאלטענער נעראנק, אדער דער "נמשל" קלאָר פאר יעדען איינעם וואס קען אריינבליקען "צווישען די שורות", און וועלכער בעזיצט א פאָעטישע פאנטאזיע צוזאמען מיט א חוש פאר אנאליטיק. עס זיינען דאָ אבער אויך פיעל אגדות וואס זייער בעדייטונג בלייבט פאר אונז א רעטענים, וווייל אין לאנגען לויף פון דער צייט האָבען מיר פערלאָרען דעם צוזאמענהאנג וואס דיזע וואונדער מעשה'לעך האָבען נעהאָט מיט נעווייסע איינצידענטען און פערזאָנען, אין דער פעריאָדע וואן זיי זיינען נעשאפען נעווארען.

לאָכיר אַנגעהיצן צום ביישפיעל די מעשה וועגען דעם זיכדינען קעניג מנשה, דער זוהן פון מלך חזקיהו. מנשה איז נעווען זעהר שלעכט און ער האָט נעדיענט צו נעטצען. אייניגע זאָגן אז די אנפיהרער פון אישור'ס ארמיע האָבען איהם נעפאַנגען און האָבען איהם אריינגעזעצט אין א קאָבערינען

קעסעל, האָט זיך מנשה געוועדעט צו גאָט אז ער זאָל איהם רעטען. חאָבען די מלאכים פערשטעלט די פענסטער פון הימעל, כדי מנשה'ס געבעט זאָל ניט צוקומען צום רבונו של עולם. וואס האָט דער אייבערשטער געטהאָן? ער כביכול האָט אליין אויסגעגראָבען א לאָך אונטער זיין כסא חכבוד אום די תפילה פון דעם זינדיגען קעניג זאָל קענען צו איהם גרייכען. און ער האָט נאָך די מלאכים פירנעהאַלטען, זאָגענדיג: "אויב איהר טהוט אזוי, שליסט איהר דאָך צו אלע טויערען פאר מענשען וואס האָבען נעזינדיגט און ווילען זיך צוריק קעהרען צום גלייבען וועג!"

עס וואָלט געווען אן אונרעכט צו זאָגען אז די חכמי התלמוד האָבען געמיינט אז מיר זאָלען דיזע נעשיכטע אָנ־נעהמען בוכשטעבליך ווי דאס ווערט דערצעהלט. אבער אין דער מעשה'לע איז בעהאַלטען א שעהנער נעדאַנק, אן ערַ־האָבענע פילאָזאָפיע, א גייסטרייכע אָפּטימיסטישע אנשוי־אונג אוים'ן לעבען און א שטארקער גלויבען אין דער מענש־הייט.

די חכמי התלמוד, וועמעס ליעבע צו דער מענשהייט איז געווען זעהר גרויס, האָבען געגלויבט אז אלע מענשען זיינען געבוירען גוט און עהרליך, אז קעמפפען דאַרף מען נעגען זיגד אבער ניט נעגען זינדער. מענשען ווערען געבוירען גוט און אָרענטליך, אבער זיי געהען אראָב פון גלייבען וועג דורך לייכטזין, וויין, אָדער דורך שלעכטע חברים. די חכמי התלמוד האָבען געגלויבט אז פאר דעם ערנסטען רשע איז נאָך דאָ האָפענונג אז ער זאָל ווערען גוט און פרום און זיי האָבען דעם בעל תשובה געשטעלט נאָך העכער ווי דעם צדיק.

נו, איז אבער מנשה געווען אזא זינדיגער וואס זיין גלויי־כען איז גאָר ניט צו געפינען. דער תלמוד דערצעהלט אז בעת מנשה האָט זיך געמאַטערט אין דעם הייסען קופערנעם קעסעל האָט ער פריהער תפילה געטהאָן צו די נעצען, און ערשט נאכדעם ווי ער האָט איינגעזעהן אז די נעצען העלפען איהם ניט האָט ער זיך געווענדעט צו גאָט, און ניט מיט'ן פולען הארצען און אונטערטהעניגקייט, נאָר מיט חוצפה און מיט לעכטערינג, און דערפאר זיינען די מלאכים נעווען אזוי

אויפֿגערעגט און זיי האָבען "פערשטעלט די פענסטער פון חימעל".

די חכמי התלמוד האָבען געלויבט אז גאָט'ס רחמנות איז אזוי גרויס דאס אפילו דער ערגסטער פון אַלע זינדיגע האָט האָפענונג צו ווערען געלייטערט און ערייניגט פון אַלע זינד, אזוי זיי האָבען דיזען געדאַנק אויסגעדריקט אין דיזער וואונדער־שענע מעשה'לע, צייגענדיג ווי גאָט אליין האָט זיך אייניגעשטעלט פאר דעם רשע און דורכגעבראָכען א ווענג אין הימעל דורך וועלכען די תפילה פון דעם זינדיגען מלך זאָל צו איהם קענען צוקומען.

לאָניר יעצט זעהן וואס ר' אברהם בן הרמב"ם ז"ל שרייבט אין זיין ערזמטען מאמר אידער די מעשה'לעך פון תלמוד. ער זאָגט:

"זאָלסט וויסען זיין אז דיין פליכט איז צו ווייסען. ווער עס וויל אָנגעהמען א מיינונג בלויז אוים אכטונג פאר דעם וואס האָט די מיינונג ארויסגעזאָגט, און ער נעהמט אָן די מיינונג אָהן אליין נאכצודענקען און זוכען צו פערשטעהן, זעהט דאס איז אמת, אדער ניט, זאָל וויסען אז דאס איז איינע פון די שלעכטע זיטען. אזא זאך איז פערבאָטען הן לויט דער תורה, און הן לויט דעם שכל. פון דעם שטאנד־פונקט פון שכל איז דאס ניט ריכטיג, וויל דער פערשטאנד ווערט פערקריפעלט צוליעב דעם גלויבען. פון דעם שטאנד־פונקט פון דער תורה איז דאס פערבאָטען, וויל דער מענש וואס נעהמט אָן א פרעמדע מיינונג וואס איז געגען דעם שכל נעהט ער אראָפ פון אמת'ן ווענ און פון דער לאָניק (קו הישר). הימם יתברך האָט אונז אָנגעזאָגט אין דער תורה, אז מיר זאָלען קיינעם ניט שוינען, דעם דל, דעם קליין מענשעלע, אזוי ווי דעם גדול, נאָר מיר זאָלען אורטיילען לויט די נערעכ־טינקייט. צו בעהויפטען אז דאס וואס יענער זאָגט איז אמת וויל יענער איז א גרויסען מאן (וואס דאס איז קיין בעווייז) איז פערבאָטען. און לויט דיזער איינלייטונג קומט אוים אז צוליעב דעם וואס די חכמי התלמוד זיינען געווען אזוי גרויס און זייער בעלעהרזאמקייט איז געווען אזוי פאָלקאָמען אין אלעם וואס אנבעלאַנגט צו דער ערקלעהרונג פון דער תורה,

מיט אלע פרטים און דקדוקים, קומט ניט אז מיר זאלען אויך אננעהמען אלע זייערע מינונגען וועגען די מעדיצינישע וויסענשאפט, נאטורוויכענשאפט און אסטראנאמיע, און זיי גלויבען אין דיזע זאכען אזוי ווי מיר גלויבען זייערע ערקלערונגען אין דער תורה — — —"

ר' אברהם בן הרמב"ם צוטיילט די מעשיות פון תלמוד אין פיער חלקים, אדער קלאסען.

ערשטענס, מעשיות וואס זיינען פארגעקומען און האבען פאסירט אין דער וועלט, אזוי ווי זיי זיינען געשריבען. די צוועקען צוליעב וועלכע די מעשיות זיינען געבראכט געווארען זיינען פערשידענע. איין טייל פון דיזע מעשיות זיינען בעצוועקט אז מען זאל פון זיי לערנען נעוויסע דינים. א צווייטער טייל פון דיזע אמת'ע מעשיות זיינען געשריבען נעיוואר־ען כדי מיר זאלען פון זיי זיך לערנען א מוסר, אדער א מא־ראל, אזוי ווי די מעשה פון חלל מיט די גרים. פון א דריטען טייל פון די מעשיות לערנען מיר די וויכטינקייט פון גלויבען, אזוי ווי די מעשה פון חוני המעגל וועלכע־ האט געמאכט א צירקעל אין זאמד, האט זיך אין דעם צירקעל אוועקגעשטעלט און האט גע־אגט אז ער וועט זיך ניט ריהרען פון ארט ווא־ו דער אויבערשטער וועט ניט געבען רעגען. א דריטער טייל פון די מעשיות זיינען געשריבען צוליעב זייער אינגעיואינ־ליכער אינטערעסע, אזוי ווי די מעשה פון רבי מאיר וועלכער האט זיין בייטעל געלד ניט געוואלט פערטרויען א בעל אכסניא ווייל יענעם'כ נאמען איז איהם ניט געפעלען געווא־רען און עס האט זיך אויסגעלאזען אז דער בעל אכסניא איז טאקע געווען א רויבער. און נאך אזעלכע מעשיות וועמעס צוועק עס איז צו צייגען די חכמה און דעם שארפזין פון די גרויסע אידישע לייט. אלע דיזע מעשה'לעך געהערען צו דעם ערשטען קלאס.

צום צווייטען קלאס געהערען מעשיות וואס די דער־צעהלער האבען געוזהן אין חלום, אדער זיי האבען דאס גע־הערט פון אנדערע וואס האבען אזוי גע'חלום'ט. און זיי האבען די מעשה'לעך איבערגעגעבען אין א ריינער און קלא־רער שפראך, וויל זיי זיינען געווען זיכער אז א מענש מיט

שכל וועט קיין טעות האָבען און אָננעהמען אז דיזע זאכען ווינען טאקע געשעהן אויפ'ן וואָהר, אזוי ווי די מעשה פון רבי ישמעאל, אין ברכות, וואס האָט דערצעהלט, ווי ער איז אוינמאל אריין אין דעם הייליגסטען אָרט אין בית המקדש און האָט דאָרט געדעדט מיט גאָט. און א סך אזעלבע מעשיות אין וועלבע די דערצעהלער האָבען בעהויפטעט אז זיי האָבען זיך געזעהן מיט נביאים וועלבע זיינען שוין געווען לאָנג טויט, און האָבען נערעדט מיט זיי. אויך מעשיות וועלבע האָנדלען זיך וועגען שדים און רוחות. און דער וואס לעזט דיזע זאכען און האָט ניט קיין פערשטאָנד, קען מיינען אז דיזע זאכען זיינען טאקע פאָרגעקומען אזוי ווי זיי זיינען גע־שריבען, און ער וועט גלויבען זאכען וואס קענען נאָר ניט פאָרקומען, און דאס אלץ צוליעב זיין גרויסע נאָרישקייט און קנאפּען וויסען פון דער נאָטור פון דער וועלט, און אז די חכמים האָבען דערצעהלט זאכען וואס זיי האָבען געזעהן בדרך הנבואה — — —

צום דריטען קלאָס געהערען מעשיות וואס זיינען טאקע פאָרגעקומען אזוי ווי זיי שטעהען, אבער זיי זיינען איבער־געגעבען געוואָרען "בלישון הבאי", אין אן איבערטריבענעם כוונה, אין די דערצעהלער האָבען געגלויבט אז קיינער קען קיין טעות מאָבען אין דעם אז דאס איז איבערטריבען. די חכמי התלמוד האָבען זיך ערלויבט צו געברויכען אן איבער־טריבענעם לישון, אָנצייגענדיג אז די תורה האָט אויך גע־ברויכט "לישון הבאי", און אזוי אויך די נביאים און די אלטע חכמים. אין דער תורה געפינען מיר אזא אויסדרוק ווי "גרויסע שטערט און פעסטונגען וואס גרייכען אזש ביז צים השמים ("ערים גדולות ובצורות בשמים"). ביי די נביאים: "און די ערד האָט זיך געשפאָלטען פון זייער קול" ("ותבקע הארץ לקולם"). און אין דער גמרא געפינען מיר א מעשה ווי רבה און ר' זירא האָבען פורים געמאכט א סעודה צוזאמען. איז אויפגעשטאנען רבה און האָט געקוילעט ר' זירא'ן. נאכדעם האָט ער גאָט געבעטען פאר איהם און האָט איהם צוריק לעבעדיג געמאכט. עס מיינט אז רבה האָט איהם געשלאָגען און האָט איהם געמאכט א גרויסע וואונד,

און אזוי ווייטער. (אנדערע מפרשים ערקלעהרען אז דאס מיינט אז רבה האָט ר' זירא'ן געציואונגען צו טרינקען לכבוד פורים א ביסעל אריבער די מאָאס, און פון דעם ציפיעל טריי־קען איז ר' זירא נעווארען אזוי קראנק דאס ער האָט נעהאלטען ביים שטארבען.)

צום פיערטען קלאָס נעהערען די מעשיות וואס זיינען באמת נעשעהן, אבער זיי זיינען ארויסגענעבען אין דער פארמע פון א משל אדער א רעטענים וואס ניט פאר יעדען מענשען איז דער ענין קלאָר, ביז עס טראכט זיך אין דעם אריין א מענש מיט גרויסען פערשטאנד, וועט ער אין דער אינפאכער מעשה'לע זעהן זעהר שעהנע זאכען. און עס זיי־נען דאָ אויך אנדערע מעשיות פון דעם קלאָס וואס זייער מיין איז דייטליך אפילו צו א קינד — למשל, די מעשה אין מסכת סוכה: שלמה המלך האָט אויסגאָ נעזוכען דעם מלאך המות וועלכער האָט נעשיינט צו זיין יעדער אומעטיג. "פאר וואס זעכטי אויס אזוי טרויעריג?" האָט איהם שלמה גע־פרעגט. דער מלאך המות האָט נעענטפערט: "איך בין אין א גרויסער פערלעגענהייט. אָט די צווויי שעהנע פארשוינען (שלמה המלך'ס צווויי שרייבער אליחורף אין אחיה) פארערט מען פון מיר, ווייל זייער צייט איז נעקומען צו שטארבען, אבער ניט דאָ איז דער אָרט וואו זיי איז בעשערט צו שטאָר־בען". הען שלמה האָט דאס נעהערט האָט ער זיינע צווויי שרייבער אוועקנעשיקט נאָך דעם שטאָדט לוז, ווייל לוז איז נעווען א שטאָדט פון אייבינעם לעבען, וואו דער מלאך המות האָט ניט נעקענט צוקומען, אבער ווי זיי זיינען אָנגעקומען ביי דעם טויער פון דער שטאָדט זיינען זיי נעשטאָרבען. אויף מאָרגען האָט דער מלאך המות נעזאָגט צו שלמה'ן: "דו האָסט זיי נעשיקט גראָדע אהין וואו איך האָב זיי נעדארפט האָבען". און שלמה האָט זיינען דעם בעמערקט: "דאָרט וואו א מענש דארף שטאָרבען אהין טראָגען איהם זייער פיס".

די מעשה אזוי ווי זי ווערט דערצעהלט איז אונמענליך אָנצונעהמען אלס א פאסירונג וואס איז בוכשטעבליך אזוי פאָרגעקומען, און דאָך איז עס אן אמת'ע זאך וואס איז אי־

בערגעבטן נעווארען בדרך משל, נאר מען דארף וויסען ווי דאס צו פערשטעהן. פון דער מעשה איז צו זעהן אזוי: שלמה האט נעזעהן אז זיינע צוויי שרייבער האלטען ביים שטארבען צוליעב א קראנקייט. חאט שלמה געזוכט מיטלען ווי זיי צו דערהאלטען ביים לעבען. צו דעם צוועק האט ער זיי אוועקגעשיקט אין אָרט וואס איז נעווען בעריהמט מיט זיין געזונדען אוון היילענדען קלימאט, אין דער חאפנונג אז דארט וועלען זיי געזונד ווערען, אבער זיי זיינען געשטארבען ווען זיי זיינען שוין נעווען ביים אריינגאנג צו יענעם אָרט. דאס מיינט צו צייגען אז פון טויט קען מען ניט ענטלויפען. עס העלפט ניט אפילו די חכמה אוון די מאכט פון אזא קעניג ווי שלמה. קיין מענש קען זיך ניט אויסדרעהען פון דער ענדע פון אלע לעבעדינע ברואים. אליחורף אוון אחיה זיינען געשטארבען ביים טוויר פון דער שטאדט פון אויבינעם לעבען!

ער כאן, ביז דאנען זיינען אונגעפעהר די רייד פון ר' אברהם בן הרמב"ם.

מען קען אויך זאגען אז די מעשה'לעך וועגען פתרון חלומות אוון מכשפים זיינען דערצעהלט געווארען אלס סאטירעס, אלס בייספּענדע שפאסען אויף די פותרי חלומות, מכשפים אוון זייערע אנהענגער. נעחמט למשל די מעשה פון בר הדיא דעם פותר חלום, אין מסכת ברכות. דאס איז א וואונדערליכע סאטירע, געשריבען אין א לעבהאפטען סטיל, אויף די פותרי חלומות, וועגען וועלכע ר' בנאה דערצעלט, אויך אין מסכת ברכות, אז ער איז מיט דעם זעלבען חלום נענאנגען צו 24 פערשידענע פותרי חלומות אין ירושלים אוון יעדער איינער אט איהם געגעבען אן אנדער פתרון!

מיט איין וואָרט: די אלע מעשיות וואס שיינען צו זיין אונגלויבליך אוון איבערנאטירליך דארפען בעטראכט ווערען פון א פיעל העכערען שטאנדפונקט אלס די איינפאכע מעשה אליין.